

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

**MSc law &
economics**

DEPARTMENT of ECONOMICS,
UNIVERSITY of MACEDONIA
and SCHOOL of LAW,
ARISTOTLE UNIVERSITY of THESSALONIKI

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ - ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ:
ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ (ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ) ΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ »**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

(Α.Μ. mle20005)

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Ρίζος Ευριπίδης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης

Δίκαιο και Οικονομικά

(με εξειδίκευση στον τομέα των Επιχειρήσεων)

Μάρτιος 2021

“ Κάνε όσο πολύπλοκα σχέδια θέλεις, αλλά οι εντολές που δίνεις για την εφαρμογή τους πρέπει να είναι απλές και ξεκάθαρες.”

Ναπολέον Βοναπάρτης, 1769-1821, Γάλλος ηγέτης

*Στη μνήμη
του παππού και της γιαγιάς μου*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τον κύκλο μαθημάτων στο Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομικά» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω από καρδιάς όλα εκείνα τα πρόσωπα, συγγενικά και μη, που με υποστήριξαν και μου συμπαραστάθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής.

Πάνω απ' όλα, όμως, οφείλω ένα μεγάλο «ευχαριστώ» στον κ. Ρίζο, Επίκουρο Καθηγητή της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ και επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας. Η προθυμία και η εμπιστοσύνη που επέδειξε προς το πρόσωπό μου, οι στοχευμένες συμβουλές του, καθώς και η αποφασιστική συνδρομή του στις πιο κρίσιμες στιγμές αποτέλεσαν τα σημεία αναφοράς στην αψεγάδιαστη συνεργασία μας, για την οποία και παραμένω απόλυτα ευγνώμων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχο της παρούσης διπλωματικής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των θεσμών της άμεσης αντιπροσώπευσης και κατ' επέκταση της πληρεξουσιότητας, δηλαδή της εξουσίας προς αντιπροσώπευση, τόσο από τη σκοπιά της νομικής όσο και της οικονομικής επιστήμης.

Αρχικά, στο γενικό μέρος, επιχειρείται η σκιαγράφηση των ουσιωδών στοιχείων των παραπάνω εννοιών, όπως αυτά προκύπτουν από τις οικείες διατάξεις του ισχύοντος ελληνικού Αστικού Κώδικα. Από την άλλη πλευρά, το ειδικό μέρος αποτελείται από δύο ενότητες, οι οποίες διακρίνονται με βάση το κριτήριο της υπαρκτής ή μη πληρεξουσιότητας. Όσον αφορά στην πρώτη, με αφετηρία το πρότυπο της τέλει σύμβασης, όπως αυτό διαμορφώθηκε μέσω της Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο στοιχείο της ασύμμετρης πληροφόρησης, το οποίο διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην αλληλεπίδραση των εμπλεκόμενων μερών. Παράλληλα, παρουσιάζονται και ορισμένες προτάσεις οικονομικού χαρακτήρα, που μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των κοστών αντιπροσώπευσης. Εν συνεχεία, στη δεύτερη ενότητα, εξετάζονται οι κυριότεροι λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν σε ανεπιτυχή έκβαση της αντιπροσωπευτικής σχέσης, υπό το πρίσμα της παύσης και της έλλειψης πληρεξουσιότητας. Τέλος, γίνεται διακριτή αναφορά στη νομική αντιμετώπιση των δικαιπραξιών που καταρτίζονται υπό αυτές τις συνθήκες, μια πραγματικότητα που βεβαίως δε θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορους όχι μόνο τον Έλληνα νομοθέτη, αλλά και τα ελληνικά δικαστήρια.

Μέσα από τις ανωτέρω θεματικές, διαφαίνονται με ακρίβεια τα συγκρουόμενα συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών. Με γνώμονα, λοιπόν, την ενοποίηση της ανάλυσης, καθίσταται δυνατή η πληρέστερη θεμελίωση και επεξήγηση της πολυδιάστατης τριμερούς σχέσης, που αναφέρεται ανάμεσα στον αντιπρόσωπο, τον αντιπροσωπευόμενο και τον τρίτο αντισυμβαλλόμενο.

Λέξεις - κλειδιά: Αντιπροσώπευση, Πληρεξουσιότητα, Σύγκρουση συμφερόντων, Ασύμμετρη πληροφόρηση, Κόστη Αντιπροσώπευσης, Παύση πληρεξουσιότητας, Έλλειψη πληρεξουσιότητας.

ABSTRACT

The aim of this dissertation is to investigate the institutions of direct representation and consequently of proxy, which means the power to represent, from the point of both legal and economic science.

Initially, in the general part, an attempt is made to outline the essential elements of the above concepts, as they arise from the relevant provisions of the current Greek Civil Code. On the other side, the special part consists of two sections, which are distinguished based on the criterion of existing or non-existing proxy. Regarding the first one, starting from the perfect contract model, as it was formed through the Economic Analysis of Law, special emphasis is given to the element of asymmetric information, which plays a significant role in the interaction of the involved parties. At the same time, some financial proposals are presented, which can decisively contribute to the tackling of agency costs. Subsequently, in the second section, the main reasons that can lead to unsuccessful outcomes of the representative relationship are examined, in the light of proxy termination and lack of proxy. Finally, there is a distinct reference to the legal treatment of legal acts drawn up under these circumstances, a reality that certainly could not be of no interest not only for the Greek legislator, but also for the Greek courts.

Through the above topics, the conflicting interests of the involved parties are clearly visible. Thus, with the unification of the analysis in mind, it becomes possible to fully establish and explain the multidimensional tripartite relationship that arises between the agent, the represented and the third counterparty.

Keywords: Representation, Proxy, Conflict of interests, Asymmetric information, Agency costs, Proxy termination, Lack of proxy.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1

I. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ	3
1.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός και νομική φύση	3
1.2. Θεμελιώδεις αρχές της άμεσης αντιπροσώπευσης	4
1.3. Προϋποθέσεις της άμεσης αντιπροσώπευσης	5
1.3.1. Δήλωση δικαιοπρακτικής βούλησης του αντιπροσώπου	6
1.3.2. Δήλωση βούλησης δεκτική αντιπροσώπευσης	7
1.3.3. Δήλωση στο όνομα του αντιπροσωπευομένου	8
1.3.4. Εξουσία αντιπροσώπευσης	9
2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ	11
2.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός	11
2.2. Σύσταση και νομική φύση	11
2.3. Πληρεξουσιοδότηση και βασική σχέση	12
2.4. Πληρεξουσιοδότηση και κύρια δικαιοπραξία	13

II. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΥΠΑΡΚΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

3. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΑΔ ΣΤΟ ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	15

3.1. Κριτήρια αποτελεσματικότητας	15
3.2. Στοιχεία τέλειας σύμβασης	16
4. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ	19
4.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	19
4.2. Η σχέση αντιπροσώπευσης ως ειδική περίπτωση ασύμμετρης πληροφόρησης	19
4.3. Οι σχετικώς υποστηριζόμενες θεωρίες	20
4.4. Ο ρόλος του Οπορτουνισμού	22
4.5. Κατηγορίες Οπορτουνισμού	23
4.5.1. Δυσμενής επιλογή	24
4.5.2. Ηθικός κίνδυνος	26
4.5.2.1. Σχέση εντολέα - εντολοδόχου	26
4.5.2.2. Σχέση εντολοδόχου - τρίτου	28
4.6. Οριοθέτηση των κοστών αντιπροσώπευσης	30

ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

5. ΠΑΥΣΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ	35
5.1. Λόγοι «παύσης» της πληρεξουσιότητας	35
5.1.1. Γενικοί λόγοι παύσης	35
5.1.2. Ειδικοί λόγοι παύσης	36
5.1.2.1. Ανάκληση της πληρεξουσιότητας	36
5.1.2.1.1. Η αρχή του ελευθέρως ανακλητού	36

5.1.2.1.2. Αμετάκλητη πληρεξουσιότητα	37
5.1.2.1.2.1. Προϋποθέσεις του αμετακλήτου	37
5.1.2.1.2.2. Περιορισμοί του αμετακλήτου	39
5.1.2.2. Λήξη της βασικής σχέσης	41
5.1.2.3. Θάνατος ή Δικαιοπρακτική ανικανότητα	43
5.2. Δικαιοπραξίες καταρτισθείσες μετά την «παύση»	46
5.2.1. Δικαιοπραξίες του καλόπιστου πληρεξουσίου	46
5.2.2. Δικαιοπραξίες του κακόπιστου πληρεξουσίου	47
6. ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ	50
6.1. Λόγοι «έλλειψης» της πληρεξουσιότητας	50
6.2. Δικαιοπραξίες καταρτισθείσες «ελλείψει» πληρεξουσιότητας	53
6.2.1. Νομική κατάσταση της δικαιοπραξίας	53
6.2.2. Σύμβαση χωρίς εξουσία αντιπροσώπευσης	55
6.2.2.1. Σχέση κυρίου των υποθέσεων - τρίτου	55
6.2.2.1.1. Δικαίωμα του κυρίου των υποθέσεων	56
6.2.2.1.2. Δικαιώματα του τρίτου	58
6.2.2.2. Σχέση ψευδοπληρεξουσίου - τρίτου	61
6.2.2.3. Σχέση ψευδοπληρεξουσίου - κυρίου των υποθέσεων	64
6.2.3. Μονομερής δικαιοπραξία χωρίς εξουσία αντιπροσώπευσης	65
6.2.3.1. Μη απευθυντέα	65
6.2.3.2. Απευθυντέα	66
ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	68

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 71

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΡΘΡΑ 211 - 235 ΑΚ 78

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρμ	Αρμενόπουλος
Βλ.	Βλέπε
εδ.	εδάφιο
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
Εκδ.	Έκδοση
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
επ.	επόμενα
Εφ.	Εφετείο
κ.α.	και άλλα
κ.λπ.	και λοιπά
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΑΔ	Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
παρ.	παράγραφος
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
Πρβλ.	παράβαλε
π.κ.	παρακάτω
π.π.	παραπάνω
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
σελ.	σελίδα
τμ.	τόμος
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια συνοπτική αναδρομή στην ιστορία της νομικής επιστήμης αρκεί για να καταδείξει, ότι το δίκαιο δεν αποτελεί μια στατική, αλλά μια δυναμική, διαρκώς εξελισσόμενη διαδικασία, που καλείται να ανταποκρίνεται στις εκάστοτε κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Πράγματι, η μετάβαση από τις πρωτόγονες κοινωνίες της αρχαιότητας, που χαρακτηρίζονταν από περιορισμένες διαπροσωπικές σχέσεις και συναλλαγές¹, σε πιο οργανωμένες έννομες σχέσεις υπήρξε ιδιαίτερα δύσκολη. “*Alteri stipulari nemo potest*” και “*per liberas personas ... nobis adquiri non posse*”². Τούτο σήμαινε ότι η αρχή της τυπικότητας, που επικρατούσε στο ρωμαϊκό δίκαιο, είχε κατ’ αρχήν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της άμεσης αντιπροσώπευσης στις δικαιοπραξίες. Μόλις τον 17^ο αιώνα άρχισε να επικρατεί ως εθνικός κανόνας στη Δυτική Ευρώπη, λόγω των ολοένα αυξανόμενων αναγκών για τη διενέργεια νομικών πράξεων δια αντιπροσώπων³.

Στο ισχύον ελληνικό νομικό σύστημα, δεσπόζει η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, ως η εξουσία ελεύθερης διαμόρφωσης των εννόμων σχέσεων των υποκειμένων δικαίου⁴, η οποία ερείδεται στη συνταγματική επιταγή της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5§1 Σ). Ειδικότερα, η ιδιωτική αυτονομία πραγματώνεται μέσω της δήλωσης βουλήσεως, η οποία τίθεται στον πυρήνα κάθε δικαιοπραξίας, και ο δηλών δύναται μέσω αυτής να αυτοπροσδιορίζεται και να αυτοδεσμεύεται, με άμεσο επακόλουθο τη γέννηση πιθανής ευθύνης για τις πράξεις που επιχειρεί⁵. Βέβαια, ο κανόνας της αυτοπρόσωπης δικαιοπρακτικής δραστηριότητας «κάμπτεται», φαινομενικά μάλλον και όχι πραγματικά, με τον ετεροκαθορισμό και την ετερόνομη δέσμευση, γεγονός που επιτυγχάνεται μέσω της χορήγησης αντιπροσωπευτικής εξουσίας⁶.

Δεδομένης της πολυπλοκότητας των σύγχρονων συναλλαγών και των εν γένει εννόμων σχέσεων, είναι πολλά τα οφέλη της κατάρτισης δικαιοπραξίας μέσω τρίτου. Συγκεκριμένα, διευκολύνεται η επιχειρηματική δραστηριότητα των προσώπων, που για

¹ Κωτσάκης, Άμεση αντιπροσώπεια και συμβολαιογραφική πρακτική. Ανακτήθηκε από <http://kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=19124>

² Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §9, σελ.18, με παραπομπή στην υποσημ.61 για περαιτέρω βιβλιογραφία, *Zimmermann*, The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition, σελ.34.

³ Κωτσάκης, Άμεση αντιπροσώπεια και συμβολαιογραφική πρακτική. Ανακτήθηκε από <http://kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=19124>

⁴ Παπαστερίου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §5, 5.

⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §1, σελ.1-2.

⁶ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §1, σελ.3.

νομικούς και πραγματικούς λόγους αδυνατούν να ενεργήσουν αυτοπροσώπως⁷. Επίσης, παράγοντες που δυσχεραίνουν τις συναλλαγές, όπως μεταξύ άλλων ο χρόνος και η απόσταση, παύουν να αποτελούν σοβαρό εμπόδιο⁸, ενώ εφόσον οι δοσοληψίες οργανώνονται πλέον περισσότερο σε επίπεδο επιχειρήσεων και συλλογικών οντοτήτων, καθίσταται δυνατός και ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων στη σύγχρονη οικονομία⁹. Τέλος, ειδικά για την εκ του νόμου επιβαλλόμενη αντιπροσώπευση (π.χ. δικαστική συμπαράσταση, ανήλικα τέκνα κ.λπ.), αποδίδεται και μία κοινωνική διάσταση, στο μέτρο που δίχως αυτήν οι πλήρως ανίκανοι ή οι περιορισμένως ικανοί (128, 129 ΑΚ) θα ήταν αποκλεισμένοι από την καθημερινή συναλλακτική πρακτική¹⁰.

Ταυτόχρονα, όταν σε μία έννομη σχέση μετέχουν πλείονα των αμέσως ενδιαφερομένων προσώπων, αναπόφευκτα δημιουργούνται συγκρούσεις αντίρροπων και αντικρουόμενων συμφερόντων. Αυτή ακριβώς είναι και η νομική κατάσταση, που δε θα μπορούσε να παραμείνει αρρυθμιστή από το ημεδαπό νομικό σύστημα, με τις σχετικές διατάξεις να περιέχονται στο 7^ο κεφάλαιο του ΑΚ (άρθρα 211 - 235), με τίτλο «Αντιπροσώπευση και Πληρεξουσιότητα»¹¹. Παρουσιάζεται, ωστόσο, πέραν του νομικού, και έντονο οικονομικό ενδιαφέρον, στο βαθμό που υφίσταται «ανώμαλη» εξέλιξη κατά την αλληλεπίδραση των εμπλεκόμενων μερών. Αντικείμενο, λοιπόν, του παρόντος πονήματος συνιστά η σκιαγράφηση της εξέλιξης της ως άνω τριμερούς έννομης σχέσης, καθώς και των αποτελεσμάτων αυτής σε διεπιστημονικό επίπεδο.

⁷ Βαβούσκος, ΕγχειρΑΔ, σελ.99, Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 2, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ II, §50, 4, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §107, σελ.281, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 3, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.2, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1043.

⁸ Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §65, 2, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ II, §50, 4, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 920.

⁹ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.16, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §65, 2. Χαρακτηριστικά επ' αυτού, πέραν της παραδοσιακής μορφής C2C (Consumer to Consumer), είναι τα επιχειρηματικά μοντέλα B2C (Business to Consumer) και B2B (Business to Business), που έχουν επικρατήσει στη σύγχρονη αγορά.

¹⁰ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 2.

¹¹ Βλ. π.κ. το σχετικό Παράρτημα, όπου παρατίθεται το σύνολο των διατάξεων (άρθρα 211 - 235) που συναπαρτίζουν το παρόν κεφάλαιο του ΑΚ.

Ι. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ

1.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός και νομική φύση

Σε πρώτο στάδιο, προς εξυπηρέτηση της λογικής αλληλουχίας της παρούσης, κρίνεται απαραίτητο να αποσαφηνιστεί η πρωταγωνιστική έννοια. Κατά την ορθότερη άποψη¹², ως «αντιπροσώπευση υπό ευρεία έννοια» ορίζεται ο νομικός θεσμός, βάσει του οποίου ορισμένο πρόσωπο (αντιπρόσωπος) ενεργεί και συμβάλλεται είτε στο δικό του όνομα είτε στο όνομα άλλου προσώπου (αντιπροσωπευομένου - κυρίου των υποθέσεων), οπωσδήποτε όμως για λογαριασμό του τελευταίου. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται λόγος για «άμεση», ενώ στη δεύτερη για «έμμεση αντιπροσώπευση»¹³. Πάντως, και στα δύο ενδεχόμενα, η δράση του αντιπρόσωπου αποσκοπεί στο συμφέρον του αντιπροσωπευομένου, στο πρόσωπο του οποίου τελικώς επέρχονται οι έννομες συνέπειες της επιχειρούμενης νομικής πράξης, όπως ακριβώς θα συνέβαινε αν αυτός ενεργούσε αυτοπροσώπως¹⁴.

Έχει υποστηριχθεί ωστόσο και η θέση¹⁵, ότι εν ευρεία έννοια αντιπροσώπευση αποτελεί η κατάρτιση δικαιπραξιών εκ μέρους του αντιπρόσωπου, έτσι ώστε τα έννομα αποτελέσματα να επέρχονται ευθέως και αμέσως στο πρόσωπο του αντιπροσωπευομένου. Έτσι, όμως, η εν ευρεία έννοια ταυτίζεται με την άμεση αντιπροσώπευση, προκαλώντας εννοιολογική σύγχυση. Μάλιστα, τίθεται στο περιθώριο και η μορφή της έμμεσης, σύμφωνα με την οποία τα έννομα αποτελέσματα επέρχονται αρχικά στο πρόσωπο του αντιπρόσωπου, και στη συνέχεια απαιτείται ξεχωριστή δικαιπραξία για τη μεταβίβασή τους στην έννομη σφαίρα του αντιπροσωπευομένου¹⁶.

Εκ πρώτης όψεως, ο ελληνικός ΑΚ φαίνεται να ρυθμίζει μόνο την άμεση αντιπροσώπευση. Αυτό όμως δεν αληθεύει, εφόσον αφενός από τον τίτλο του άρθρου

¹² Βαβούσκος, ΕγχειρΑΔ, σελ.99, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.11-12, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §65, 1, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 1, 2, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §107, σελ.281, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.3, 4, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 211, αρ.2, 3, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντος - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1045-1047. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Ασπρογέρακας - Γρίβας, ΓενΑρχ ΑΚ, §91, σελ.385.

¹³ Για τη διάκριση μεταξύ «άμεσης» και «έμμεσης» αντιπροσώπευσης, βλ. ενδεικτικά ΑΠ 776/2013 ΧρΙΔ 13, 666, ΑΠ 1128/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 647/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁴ Λωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 211, αρ.11.

¹⁵ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 1, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 920.

¹⁶ Βλ. μεταξύ άλλων Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.11, την ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §65, 3, Λαδά, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 23, 24, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §78, σελ.464 κ.α.

211 ΑΚ, αφετέρου από τον ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 212 ΑΚ, συνάγεται a contrario ότι ο νομοθέτης έχει ήδη λάβει υπόψη του την έμμεση αντιπροσώπευση¹⁷. Βέβαια, ιδιαίτερες ρυθμίσεις γι' αυτήν δεν υφίστανται¹⁸, διότι μάλλον γίνεται αντιληπτή ως ατελής μορφή αντιπροσώπευσης¹⁹.

Όσον αφορά στη νομική φύση της άμεσης αντιπροσώπευσης²⁰, δεδομένων των «ατελειών» της έμμεσης, που προηγήθηκε ιστορικά, ανέκυψε το ζήτημα του τρόπου επίτευξης της δέσμευσης ενός προσώπου από τη δήλωση βούλησης κάποιου άλλου. Στο ερώτημα αυτό κλήθηκαν να απαντήσουν κατά χρονολογική σειρά οι θεωρίες της εκχώρησης (Zessionstheorie), του κυρίου της υπόθεσης (Geschäftsherrntheorie), της εκπροσώπησης (Repräsentationstheorie), η οποία υποδιαιρείται στη θεωρία του πλάσματος (Fiktionstheorie) και του διαχωρισμού (Separationstheorie), και τέλος η ενδιάμεση θεωρία (Vermittlungstheorie). Ο ελληνικός ΑΚ κινήθηκε στην κατεύθυνση της θεωρίας εκπροσώπησης, σύμφωνα με την οποία ο φορέας της δήλωσης βούλησης αποσυνδέεται από τις έννομες συνέπειες αυτής, υπό την έννοια ότι ενώ δικαιοπρακτεί αποκλειστικά ο αντιπρόσωπος, οι τελευταίες καταλογίζονται στον αντιπροσωπευόμενο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται αποτελεσματικά η τήρηση των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τον θεσμό, για τις οποίες γίνεται λόγος αμέσως κατωτέρω.

1.2. Θεμελιώδεις αρχές της άμεσης αντιπροσώπευσης²¹

Όπως όλα τα κεφάλαια του ΑΚ, έτσι και το 7^ο κεφάλαιο περί «Αντιπροσώπευσης και Πληρεξουσιότητας» διαπνέεται από ορισμένους θεμελιώδεις κανόνες. Ειδικότερα, η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, που αποτελεί βασικό πυλώνα του ελληνικού ιδιωτικού δικαίου, εκδηλώνεται με δύο ιδιαίτερες μορφές. Από τη μια πλευρά, ως ελευθερία για παροχή πληρεξουσιότητας, καθίσταται δυνατή η συμμετοχή των ιδιωτών στον συναλλακτικό βίο μέσω άλλων προσώπων, με ταυτόχρονη διατήρηση της δυνατότητας για αυτοπρόσωπη ενέργεια. Από την άλλη, ως αναγνώριση της δέσμευσης του

¹⁷ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.12-13, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 6, Τριάντος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1048, 212, αρ.1001-1003.

¹⁸ Με βασική εξαίρεση τον παραγγελιοδόχο του εμπορικού δικαίου (άρθρα 90, 91 ΕμπΝ), ο οποίος ενεργεί στο δικό του όνομα, αλλά για λογαριασμό του παραγγελέα.

¹⁹ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 24, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §107, σελ.281, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 931. Πρβλ. και ΑΠ 1422/2007 (αδημ.), στην οποία η έμμεση αντιπροσώπευση χαρακτηρίζεται ως «αντιπροσώπευση συμφερόντων», διότι δεν οδηγεί σε άμεση παραγωγή έννομων συνεπειών στο πρόσωπο εκείνου, για λογαριασμό του οποίου επιχειρείται η δικαιοπραξία.

²⁰ Για τη συγκεκριμένη προβληματική βλ. ιδίως Ασπρογέρακα - Γρίβα, ΓενΑρχ ΑΚ, §91, σελ.389, Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §65, 19-23, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 922, και αναλυτικότερα Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.23 επ.

²¹ Για το υπό 1.2. κεφάλαιο, βλ. ιδίως Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.36 επ.

αντιπροσωπευόμενου, υπό την έννοια της αρχικής παροχής εξουσίας αντιπροσώπευσης, αλλά και της εκ των υστέρων δυνατότητας έγκρισης, σε περίπτωση δράσης του αντιπροσώπου εκτός των ορίων εξουσίας του.

Επίσης, βαρύνουσα πρακτική σημασία παρουσιάζει η αρχή της ισότιμης αξιολόγησης της δήλωσης βούλησης του αντιπροσώπου με την αυτοπρόσωπη δήλωση βούλησης, δεδομένου ότι η παραγόμενη ενέργεια είναι εξίσου δεσμευτική σε αμφοτέρες των περιπτώσεων²². Συνεπεία αυτού, δε, τα προβλεπόμενα έννομα αποτελέσματα επέρχονται άμεσα στο πρόσωπο του αντιπροσωπευόμενου, δίχως την ανάγκη μεταβίβασης αυτών με ιδιαίτερη πράξη (αρχή του αμέσου).

Όπως προαναφέρθηκε, ο αντιπρόσωπος οφείλει να ενεργεί στο όνομα του αντιπροσωπευόμενου. Οφείλει όμως, επιπλέον, να καθιστά σαφές κατά τρόπο έκδηλο στον αντισυμβαλλόμενό του, ότι υποκείμενο της ιδρυόμενης με τη δικαιοπραξία έννομης σχέσης, και κατ' επέκταση φορέας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν, είναι ο αντιπροσωπευόμενος²³. Πρόκειται για την επονομαζόμενη «αρχή του εμφανούς»²⁴, που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της δικαιοπρακτικής αυτοδιάθεσης του τρίτου.

Σε τελική ανάλυση, κύριο μέλημα του νομοθέτη αποτελεί η τήρηση της αρχής της ασφάλειας των συναλλαγών. Προς αυτήν την κατεύθυνση, με την υιοθέτηση των ανωτέρω κανόνων, επιχειρείται η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων, στοιχείο που αναδεικνύεται και μέσα από τις νομοθετικές ρυθμίσεις περί παύσης ή έλλειψης πληρεξουσιότητας. Αυτές είναι, εξάλλου, και οι θεματικές, επί των οποίων ερεϊδεται το ήμισυ της ύλης του ειδικού μέρους της παρούσης.

1.3. Προϋποθέσεις της άμεσης αντιπροσώπευσης²⁵

Ως νομικός μηχανισμός, ο θεσμός της άμεσης αντιπροσώπευσης αποτυπώνει τη στάθμιση συμφερόντων των προσώπων που εμπλέκονται στη διενέργεια της

²² Κλαβανίδου, Έλλ.Πληρεξ., §2, σελ.37-38, η ίδια, σε Παπασταυρίου - Κλαβανίδου, Δικ.Δικαιοπρ., §66, 2.

²³ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 211, αρ.16, Λαδάς, Γεν.Αρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 45, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, Σύντ.Ερμ ΑΚ Ι, 211-212, αρ.7.

²⁴ Βλ. αναλυτικά π.κ., υπό 1.3.3.

²⁵ Οι περισσότεροι συγγραφείς ομιλούν για «προϋποθέσεις», βλ. μεταξύ άλλων Γεωργιάδη, Γεν.Αρχ ΑΚ, §46, 14, Λαδά, Γεν.Αρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 34, Παντελίδου, Γεν.Αρχ ΑΚ, §14, 18, Τριάντο, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.37, τον ίδιο, ΑΚ Ι, 211, αρ.10 επ., τον ίδιο, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1065. Πρβλ. όμως και Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 211, αρ.1, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, Σύντ.Ερμ ΑΚ Ι, 211-212, αρ.1, όπου γίνεται λόγος για «εννοιολογικά στοιχεία» της αντιπροσώπευσης, αλλά και Κλαβανίδου, Έλλ.Πληρεξ., §2, σελ.41, η οποία αναφέρεται στο «πραγματικό» της αντιπροσώπευσης, ως ένα «σύνολο στοιχείων σε οργανική ενότητα».

συναλλαγής, ήτοι του αντιπροσωπευμένου, του αντιπροσώπου και του τρίτου - αντισυμβαλλομένου²⁶. Μάλιστα, ο εν λόγω άξονας φαίνεται να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε επίπεδο θεωρίας και νομολογιακής επεξεργασίας. Η στάθμιση αυτή, λοιπόν, προϋποθέτει τη σωρευτική συνδρομή απαραίτητων όρων, που ισχύουν τόσο για την ενεργητική όσο και για την παθητική αντιπροσώπευση, δηλαδή όταν ο αντιπρόσωπος προβαίνει σε ή δέχεται μια δήλωση βουλήσεως αντίστοιχα.

Από τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 211 ΑΚ, τα επιμέρους αυτά στοιχεία είναι τα εξής: α) Η ύπαρξη δήλωσης δικαιοπρακτικής βούλησης από κάποιον (αντιπρόσωπο), β) που είναι δεκτική αντιπροσώπευσης, γ) διενεργείται στο όνομα άλλου (αντιπροσωπευμένου), δ) από πρόσωπο που δρα εντός των ορίων της παρασχεθείσας εξουσίας αντιπροσώπευσης. Εφόσον δε συντρέχουν σωρευτικά, τότε άμεσο επακόλουθο συνιστά η ανάπτυξη ενέργειας υπέρ και κατά του αντιπροσωπευμένου.

1.3.1. Δήλωση δικαιοπρακτικής βούλησης του αντιπρόσωπου²⁷

Πεδίο εφαρμογής του θεσμού αποτελεί κατά βάση η δήλωση βούλησης, αλλά και γενικώς κάθε θεμιτή πράξη, που επιδοκιμάζεται από το δίκαιο²⁸. Δεν είναι όμως και το μοναδικό. Γίνεται δεκτό, ότι το αντικείμενό του επεκτείνεται και στις οιονεί δικαιοπραξίες, όπως η όχληση (340 ΑΚ), η αναγγελία εκχώρησης (460 ΑΚ) και η ειδοποίηση (558 ΑΚ)²⁹, καθώς και σε διαδικαστικές πράξεις, οπότε γίνεται λόγος για δικαστική πληρεξουσιότητα (94 επ. ΚΠολΔ)³⁰. Επίσης, δεκτικές αντιπροσώπευσης είναι η έκδοση, αποδοχή και εν γένει ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική (αρ.8 Ν.5325/1932), επιταγή (αρ.11 Ν.5960/1933) και από κάθε είδους αξιόγραφο³¹.

Αντιθέτως, δεν υφίσταται περιθώριο εφαρμογής στις καθαρά υλικές πράξεις³². Υποστηρίζεται σχετικώς³³ η εξαίρεση της καταβολής, η οποία μπορεί να

²⁶ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.41.

²⁷ Ο αντιπρόσωπος προβαίνει σε δήλωση ίδιας βουλήσεως, στοιχείο που τον διαφοροποιεί από τον «άγγελο», που απλώς μεταφέρει μια «έτοιμη» δήλωση βούλησης ετέρου προσώπου, κατά τους *Ασπρογέρακα - Γρίβα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §91, σελ.387, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §107, σελ.284, *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 927 κ.α.

²⁸ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ II, §50, 35.

²⁹ *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 211-212, αρ.4. Βλ. για αυτές τις περιπτώσεις ΕφΑθ 1337/1965 ΕΕργΔ 24, 1054, ΕφΑιγ 39/1966 ΝοΒ 14, 356, ΕφΘεσ 2014/1994 Αρμ 50, 444.

³⁰ *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ. 2.

³¹ Βλ. ΕφΑθ 2964/1990 ΕλλΔνη 32, 149, ΕφΑθ 3718/1995 ΕΕμπΔ 46, 634 περί συναλλαγματικής. Αλλά και ΜΠρΘεσ 1382/1989 Αρμ 44, 339, ΕφΠειρ 724/1993 ΕλλΔνη 25, 1704, σύμφωνα με τις οποίες ο εκδότης επιταγής ως αντιπρόσωπος άλλου δύναται να θέσει και τη δική του υπογραφή, προσθέτοντας όμως τη φράση «ρήτρα αντιπροσώπευσης».

³² *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §78, σελ.464, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 935.

³³ *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ.3. Βλ. ΑΠ 752/2001 ΕλλΔνη 42, 926, ΑΠ 134/2013 ΤΝΠ ΔΣΑ.

πραγματοποιηθεί είτε από άμεσο αντιπρόσωπο του οφειλέτη (317 ΑΚ), με βάσιμο πάντως αντίλογο³⁴, είτε προς άμεσο αντιπρόσωπο του δανειστή (417 ΑΚ)³⁵, επιφέροντας σε αμφοτέρως των περιπτώσεων απόσβεση της ενοχής. Ομοίως και επί αδικοπραξιών, διότι τυχόν αναγνώριση μετακύλισης της ευθύνης στον αντιπροσωπευόμενο θα προσέκρουε στα χρηστά ήθη³⁶. Βέβαια, μολονότι ευθύνεται μόνο ο αντιπρόσωπος για την αδικοπρακτική του συμπεριφορά, δεν θα έπρεπε να αποκλειστεί η γέννηση τυχόν πρόσθετης ευθύνης του αντιπροσωπευομένου βάσει του άρθρου 922 ΑΚ περί πρόσθησης, κατατείνοντας στην κατά το δυνατόν πληρέστερη εξασφάλιση του ζημιωθέντος τρίτου³⁷.

1.3.2. Δήλωση βούλησης δεκτική αντιπροσώπευσης

Υπό το ισχύον δίκαιο, όλες οι δικαιοπραξίες δύνανται κατ' αρχήν να καταρτισθούν με αντιπρόσωπο, ανεξαρτήτως του είδους τους (ενοχική, εμπράγματα, μονομερής, διμερής)³⁸. Ο εν λόγω κανόνας κάμπτεται σε ορισμένες δηλώσεις βουλήσεως, οι οποίες, λόγω του προσωποπαγούς χαρακτήρα τους ή της σοβαρότητας των ζητημάτων που άπτονται, χαρακτηρίζονται ως «ανεπίδεκτες αντιπροσωπεύσεως»³⁹. Η ειδική αυτή κατηγορία αφορά ζητήματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου, όπως η συναίνεση σε σύναψη γάμου (1350 ΑΚ)⁴⁰, η εκούσια αναγνώριση τέκνου (1476 ΑΚ), η σύνταξη και ανάκληση διαθήκης (1716, 1768 ΑΚ) κ.α. Πλην όμως, τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να ανιχνευθούν και στο χώρο του περιουσιακού δικαίου, λ.χ. οι επιχειρούμενες πράξεις υπό την ιδιότητα μέλους σωματείου (91 ΑΚ) ή ο έλεγχος των εργασιών της αστικής εταιρίας από τους εταίρους (755 ΑΚ)⁴¹. Εξάιρεση στην εξάιρεση, δηλαδή επάνοδος στον κανόνα, αναγνωρίζεται σε σχέσεις εμπιστοσύνης ή σχέσεις προσωπικού χαρακτήρα, στις οποίες νοείται μεν αντιπροσώπευση, αλλά με την προϋπόθεση της ειδικής και τυπικής πληρεξουσιότητας (π.χ. 1848 §1 εδ.β' ΑΚ). Πάντως, το επιτρεπτό αυτής κρίνεται *in concreto*, ανάλογα με τον σκοπό και τη λειτουργική ιδιομορφία της διάταξης⁴². Κατόπιν

³⁴ Βλ. Γεωργιάδου, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ ΙΙ, 317, αρ.5, 6, σύμφωνα με την οποία στην έννοια του «τρίτου» (άρθρο 317 ΑΚ) δεν υπάγεται ο εκούσιος ή νόμιμος αντιπρόσωπος του οφειλέτη.

³⁵ Πρβλ. Καρακατσάνη, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ ΙΙ, 417, αρ.1, ο οποίος κάνει λόγο για ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 211 επ. ΑΚ στην περίπτωση καταβολής σε άλλο πρόσωπο (άρθρο 417 ΑΚ), αλλά και ΠΠρΚαρδ 536/1986 ΕλλΔνη 28, 513, βάσει της οποίας η άρνηση του αμέσου αντιπροσώπου να αποδεχθεί την προσήκουσα παροχή οδηγεί σε υπερημερία δανειστή.

³⁶ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 36, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.43.

³⁷ ΕφΠατρ 637/1988 ΑχΝομ 5, 378, ΕφΘεσ 2014/1994 Αρμ 50, 444.

³⁸ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 211, αρ.5, Τριάντος, ΑΚ Ι, 211, αρ.10.

³⁹ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 41. Επιπλέον, δε θα πρέπει να προκαλείται σύγχυση μεταξύ των εκ του νόμου ανεπίδεκτων αντιπροσωπεύσεως δικαιοπραξιών και των περιπτώσεων έγκυρου συμβατικού αποκλεισμού είτε ορισμένων προσώπων από την αντιπροσώπευση είτε της ίδιας της αντιπροσώπευσης εν γένει, παρ' όλο που αυτή είναι επιτρεπτή εκ του νόμου. Βλ. σχετικώς Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 936.

⁴⁰ Το ίδιο γίνεται δεκτό, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, και για τη μνηστεία.

⁴¹ ΠΠρΑθ 3109/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁴² Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 211, αρ.6, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 20.

λοιπόν όλων των ανωτέρω, η κατάρτιση μη δεκτικής αντιπροσώπευσης δικαιοπραξίας μέσω αντιπροσώπου επάγεται απόλυτη ακυρότητα, λόγω αντίθεσης σε απαγορευτική διάταξη νόμου (174 ΑΚ), η οποία δεν μπορεί να θεραπευθεί με μεταγενέστερη έγκριση του αντιπροσωπευομένου⁴³, συνεπώς απαιτείται εκ νέου αυτοπρόσωπη επιχείρηση της⁴⁴.

1.3.3. Δήλωση στο όνομα του αντιπροσωπευομένου

Ναι μεν η δήλωση βούλησης θα πρέπει να προέρχεται από τον αντιπρόσωπο, ταυτόχρονα όμως οφείλει να αποκαλύπτει κατά έκδηλο τρόπο προς τον αντισυμβαλλόμενο του ότι δρα όχι μόνο για λογαριασμό, αλλά και στο όνομα του αντιπροσωπευομένου⁴⁵. Με άλλα λόγια, υποκείμενο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που πρόκειται να γεννηθούν από την επιχειρούμενη δικαιοπραξία καθίσταται ευθέως ο κύριος των υποθέσεων⁴⁶, και ως εκ τούτου οι έννομες συνέπειες θα επέλθουν αποκλειστικά στο πρόσωπό του⁴⁷. Η προϋπόθεση αυτή αντανακλά την «αρχή του εμφανούς» (Offenkundigkeitsprinzip), η οποία καθιερώνεται στο άρθρο 211 §1 εδ.α' ΑΚ. Πάντως, η αρχή αυτή δεν θα πρέπει επ' ουδενί να συγχέεται με την ύπαρξη ή μη εξουσίας αντιπροσώπευσης, η οποία θα κριθεί κατά τις ειδικές διατάξεις των άρθρων 229 επ. ΑΚ⁴⁸.

Επιπλέον, είναι αναγκαίο η πρόθεση του αντιπροσώπου να μην παραμένει στον ψυχικό του κόσμο, αλλά να εξωτερικεύεται και να γίνεται αντιληπτή από τον τρίτο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με άμεση⁴⁹ είτε με έμμεση δήλωσή του, σαφώς συναγόμενη από τις περιστάσεις (σιωπηρή αντιπροσώπευση)⁵⁰. Στη δεύτερη περίπτωση, το πότε η δήλωση που επιχειρείται στο όνομα άλλου συνάγεται σαφώς από τις περιστάσεις είναι ζήτημα που πρέπει να επιλύεται με την επιστράτευση των αντικειμενικών κριτηρίων ερμηνείας (173 και 200 ΑΚ), και όχι με υποκειμενικές εκτιμήσεις των ενδιαφερομένων⁵¹. Εξαίρεση

⁴³ Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.49, *ο ίδιος*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1074.

⁴⁴ Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 936. Βλ. και Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ.7, ο οποίος επισημαίνει ότι τα οριζόμενα στα άρθρα 229 εδ.α' και 233 §1 εδ.α' ΑΚ περί έλλειψης της απαιτούμενης αντιπροσωπευτικής εξουσίας αφορούν αποκλειστικά στις δεκτικές αντιπροσωπεύσεως δικαιοπραξίες, και όχι στις ανεπίδεκτες.

⁴⁵ ΑΠ 2017/2007 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 689/2013 ΧρΙΔ 13, 688, ΑΠ 1150/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁴⁶ Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ. 16, με παραπομπή εις ΕφΑθ 2236/1968 Αρμ 23, 285 και ΕφΑθ 3890/1973 Αρμ 28, 338, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ II, §50, 45.

⁴⁷ Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §109, σελ.288, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 937, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.64, *ο ίδιος*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1078. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1382/1989 ΕλλΔνη 33, 308, ΑΠ 339/1996 ΕλλΔνη 39, 334 κ.α.

⁴⁸ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.52.

⁴⁹ Κατά την Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.52-53, η άμεση δήλωση μπορεί να είναι ρητή (γραπτή ή προφορική) ή και μη ρηματική (π.χ. κρυπτογραφικός κώδικας), ανάλογα με το νόημα που αποδίδουν σε αυτή τα μέρη κατόπιν συμφωνίας.

⁵⁰ ΕφΠειρ 360/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΠειρ 109/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁵¹ Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 211-212, αρ.8, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.70, *ο ίδιος*, ΑΚ I, 211, αρ.14, *ο ίδιος*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1080, 1081. Βλ. και

εισάγεται για τη δικαιοπραξία που υπόκειται υποχρεωτικά σε έγγραφο τύπο, οπότε και ο προσδιορισμός των υποκειμένων της πραγματοποιείται αποκλειστικά με ρητή δήλωση βούλησης⁵². Σε κάθε περίπτωση, δεν απαιτείται το όνομα του αντιπροσωπευομένου να είναι ορισμένο ή γνωστό κατά την επιχείρηση της δικαιοπραξίας, παρά μόνο οριστό. Μπορεί δηλαδή να προσδιοριστεί και μεταγενέστερα, δίχως να παρεμποδίζεται η άμεση ενέργεια της δήλωσης βούλησης του αντιπροσώπου. Αρκεί μόνο να είναι σαφές, ότι αυτός ενεργεί στο όνομα κάποιου άλλου προσώπου⁵³.

Εφόσον όμως η αρχή του εμφανούς δε συνάγεται με άμεση, κυρίως ρητή, ή σιωπηρή δήλωση βούλησης, θεωρείται ότι ο αντιπρόσωπος ενεργεί στο δικό του όνομα (έμμεση αντιπροσώπευση, 212 ΑΚ)⁵⁴, οπότε αυτός καθίσταται πιο προσεκτικός, αφού κινδυνεύει να δεσμευτεί ο ίδιος. Συνεπώς αποκλείεται η άμεση αντιπροσώπευση, εάν, βάσει των εκάστοτε συνθηκών κατά τη σύναψη της δικαιοπραξίας, είναι πιθανή η γέννηση αμφιβολιών στο μέσο συναλλασσόμενο περί την ιδιότητα, με την οποία ενήργησε ο αντιπρόσωπος⁵⁵.

1.3.4. Εξουσία αντιπροσώπευσης

Η τελευταία προϋπόθεση αφορά στην ύπαρξη εξουσίας αντιπροσώπευσης και στη δράση του αντιπροσώπου εντός των ορίων αυτής. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο είναι εφικτή η δικαιοπρακτική δέσμευση του κυρίου των υποθέσεων, ειδάλλως η δήλωση βούλησης του αντιπροσώπου επιφέρει έννομες συνέπειες αποκλειστικά στο πρόσωπο του ιδίου⁵⁶. Ο όρος αυτός αποσκοπεί στην προστασία των συμφερόντων του αντιπροσωπευομένου και λειτουργεί ως αναγκαίο συμπλήρωμα της αρχής του εμφανούς, η οποία εστιάζει στη διασφάλιση συμφερόντων των τρίτων συναλλασσομένων⁵⁷.

ΜονΕφΠειρ 63/2013 ΕλλΔνη 2014, 181. Για τα ερμηνευτικά κριτήρια, εκ των οποίων συνάγεται η εν λόγω κρίση, βλ. Δεληγιάννη, Τινά περί των διακριτικών ορίων μεταξύ αμέσου και εμμέσου αντιπροσωπεύσεως, ΕΕΝ 22, 904 επ.

⁵² Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 211, αρ.18, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 52, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §109, σελ.288. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 8 §1 στ.γ' Κώδικα Συμβολαιογράφων, στο οποίο αναφέρονται τα ονοματεπώνυμα των δικαιοπρακτούντων και των αντιπροσώπων τους ως απαραίτητοι όροι ενός συμβολαιογραφικού εγγράφου.

⁵³ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.54, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 47, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §109, σελ.288, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 211-212, αρ.9, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 940, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.73, 74, Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §151 Α, σελ.165.

⁵⁴ Οι περισσότεροι συγγραφείς χαρακτηρίζουν το άρθρο 212 ΑΚ ως «ερμηνευτικό κανόνα», βλ. μεταξύ άλλων Ασπρογέρακα - Γρίβα, ΓενΑρχ ΑΚ, §91, σελ.391, Βαβούσκο, ΕγχειρΑΔ, σελ.101, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.55, Μπαλή, ΓενΑρχ ΑΚ, §109, σελ.289, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 939. Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΑΠ 776/2000 ΕλλΔνη 42, 86, ΑΠ 647/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁵⁵ Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.71, με ιδιαίτερη αναφορά στην ΕφΑθ 5237/1988 ΕλλΔνη 30, 145. Βλ. επίσης ΕφΠειρ 832/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜονΕφΠειρ 63/2013 ΕλλΔνη 2014, 181.

⁵⁶ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 20.

⁵⁷ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.61.

Η εν λόγω εξουσία μπορεί να απορρέει είτε από την ιδιωτική βούληση του κυρίου των υποθέσεων είτε από διάταξη νόμου, οπότε γίνεται λόγος για «εκούσια» και «νόμιμη» αντιπροσώπευση αντίστοιχα⁵⁸. Ως προς τη νομική της φύση, έχουν υποστηριχθεί στη θεωρία διαφορετικές απόψεις⁵⁹. Η μάλλον κρατούσα την αντιλαμβάνεται ως ένα «ιδιόρρυθμο διαπλαστικό δικαίωμα» του αντιπροσώπου⁶⁰, μέσω του οποίου είναι δυνατή η διάπλαση της έννομης σφαίρας του αντιπροσωπευομένου, όπως ακριβώς θα συνέβαινε αν ο τελευταίος ενεργούσε αυτοπροσώπως⁶¹.

Επιπλέον, η έκταση και η λήξη της εξουσίας εξαρτώνται από τον ιδρυτικό της λόγο. Αν στηρίζονται στην ιδιωτική βούληση, δέον να εξετάζεται κάθε φορά αν ο δηλών και ο αποδέκτης απέδωσαν στη δήλωση βούλησης το ίδιο νόημα⁶², διαφορετικά ο ερευνητής οφείλει να εστιάσει στο νόημα που μπορούσε και όφειλε να κατανοήσει ο αποδέκτης⁶³. Εφόσον όμως στηρίζονται στο νόμο, κρίσιμες θα είναι οι εκάστοτε εφαρμοζόμενες νομικές ρυθμίσεις, σε συνδυασμό με την τυχόν εκδοθείσα δικαστική απόφαση⁶⁴.

⁵⁸ Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §66, 15, Λαδάς, ΓενΑρχ II, §50, 57, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 211, αρ.79, ο ίδιος, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 211, αρ.1085, 1086.

⁵⁹ Κατά καιρούς έχει χαρακτηριστεί ως «νομική δύναμη» (Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ II, §150 Α, σελ.165), «νομιμοποίηση» (Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 211-212, αρ.17) «νομική κατάσταση» (Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §5, σελ.10, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §79, σελ.471) κ.α.

⁶⁰ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 211, αρ.8, Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 13, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ.11, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §113, σελ.296, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 33. Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 593/1992 ΕλλΔνη 36, 607 επ.

⁶¹ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 211, αρ.8, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ.11, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 211-212, αρ.17.

⁶² Πρβλ. την αρχή “falsa demonstratio non nocet” = “Η εσφαλμένη περιγραφή δε βλάπτει”.

⁶³ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 211, αρ.12, με παραπομπή εις ΑΠ 803/1975 ΝοΒ 24, 163.

⁶⁴ Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 211-212, αρ.18.

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

2.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός

Επί τη βάσει των θεμελιωδών στοιχείων της αντιπροσώπευσης που αναλύθηκαν στο 1^ο κεφάλαιο, δίδεται πλέον η δυνατότητα οικοδόμησης του βασικού κορμού του παρόντος πονήματος, που αφορά στη θεμελίωση και λειτουργία της πληρεξουσιότητας. Ούτως ή άλλως, πρόκειται για έναν θεσμό, η υπόσταση του οποίου αποτελεί αναγκαίο και άρρηκτα συνδεδεμένο συμπλήρωμα της άμεσης αντιπροσώπευσης⁶⁵.

Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 216 ΑΚ, ως «πληρεξουσιότητα» ορίζεται η εξουσία αντιπροσώπευσης που παρέχεται με δικαιοπραξία. Συνεπώς, η έννοια αυτή βρίσκει εφαρμογή αποκλειστικά στο πεδίο της εκούσιας και όχι της νόμιμης αντιπροσώπευσης⁶⁶. Παράλληλα, με τον ίδιο όρο αποδίδεται συνήθως και η ίδια η δικαιοπραξία, με την οποία χορηγείται η εξουσία αντιπροσώπευσης⁶⁷. Ωστόσο, η δεύτερη αυτή σημασία χαρακτηρίζεται από ορισμένους συγγραφείς ως καταχρηστική, μια και ελλοχεύει ο κίνδυνος ορολογικής σύγχυσης⁶⁸. Επομένως, προκειμένου να υπάρξει σαφής διάκριση της εξουσίας αντιπροσώπευσης από τη δικαιοπραξία, ορθότερη θα ήταν για τη δεύτερη η χρήση διαφορετικών όρων, ήτοι «πληρεξουσιοδότηση»⁶⁹ ή και «συστατική ή ιδρυτική της πληρεξουσιότητας πράξη»⁷⁰. Επίσης, το έγγραφο της πληρεξουσιότητας αποδίδεται ως «πληρεξούσιο», ο αντιπροσωπευόμενος ως «πληρεξουσιοδότης» και ο άμεσος αντιπρόσωπος ως «πληρεξούσιος»⁷¹.

2.2. Σύσταση και νομική φύση

Από το άρθρο 217 ΑΚ γίνεται δεκτό, ότι η πληρεξουσιότητα μπορεί να παρασχεθεί με δήλωση είτε προς τον πληρεξούσιο είτε προς τον τρίτο, με τον οποίο θα επιχειρηθεί η

⁶⁵ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότητα, §1, σελ.3.

⁶⁶ Για τη διάκριση των δύο μορφών αντιπροσώπευσης βλ. π.π., υπό 1.3.4, με παραπομπή στην υποσημ.58.

⁶⁷ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 216-217, αρ.1, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §113, σελ.296, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.472, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 216-217, αρ.1. Βλ. ΑΠ 830/2000 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑγ 88/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁶⁸ Βαβούσκος, ΕγχειρΑΔ, σελ.102, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.72-73, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 2, Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §154 Α, σελ.176-177, Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότητα, §2, σελ.5. Ο τελευταίος μάλιστα υιοθετεί μεν την πρώτη σημασία, αλλά προβαίνει σε αναδιατύπωση αυτής με ευρύτερο περιεχόμενο, δεχόμενος ότι η πληρεξουσιότητα ορίζεται ακριβέστερα ως: «η δια νομικής πράξεως του κυρίου των υποθέσεων θεμελιωμένη εξωτερική νομιμοποίησης προσώπου τινός, όπως αντιπροσωπεύη τούτον εις τας μετά τον τρίτον συναλλαγάς αυτού.»

⁶⁹ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 216-217, αρ.1, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 2, Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §154 Α, σελ.176-177.

⁷⁰ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότητα, §2, σελ.5, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 2.

⁷¹ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.73, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 2.

μελλοντική δικαιοπραξία⁷². Ωστόσο, αν και δεν προβλέπεται ρητά, υπάρχει και η μορφή της ανακοίνωσης της πληρεξουσιότητας. Εν προκειμένω, η παροχή της εξουσίας προς τον αντιπρόσωπο έχει ήδη πραγματοποιηθεί, και εν συνεχεία γνωστοποιείται το γεγονός της χορήγησης προς τους τρίτους. Η δε διαφορά έγκειται στο ότι η ανακοίνωση δεν περιέχει δικαιοπρακτική βούληση, όπως η δήλωση του άρθρου 217 ΑΚ, επομένως δεν έχει δικαιοπρακτικό παρά μόνο δηλωτικό χαρακτήρα⁷³.

Ως προς τη νομική φύση, η ιδρυτική της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξία είναι μονομερής, διότι δεν απαιτείται να γίνει δεκτή από τον αντιπρόσωπο, και απευθυντέα ή ληψιδεής, καθώς η ενέργειά της αναπτύσσεται με την περιέλευση στο πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται⁷⁴. Επιπλέον, είναι κατ' αρχήν άτυπη, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 217 §2 και 158 ΑΚ. Εξαίρεση εισάγεται, όταν η πληρεξουσιότητα αφορά σε τυπική δικαιοπραξία (π.χ. μεταβίβαση ακινήτου, άρθρα 369 και 1033 ΑΚ), καθώς και όταν ειδικές διατάξεις νόμου απαιτούν την τήρηση τύπου για την παροχή της (π.χ. θεματοφύλακας χρεογράφων, 830 §2 ΑΚ)⁷⁵.

2.3. Πληρεξουσιοδότηση και βασική σχέση

Από τα δεδομένα της σύγχρονης συναλλακτικής πρακτικής φαίνεται να έχει επικρατήσει η αντίληψη, ότι η πληρεξουσιοδότηση προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιας άλλης, εσωτερικής (ή βασικής) έννομης σχέσης, που συνδέει τον αντιπροσωπευόμενο με τον πληρεξούσιό του (π.χ. εντολή, εταιρία, μίσθωση εργασίας κ.λπ.). Πράγματι, η σύνδεση των δύο εννοιών αποδεικνύεται τεολογική, μια και η πληρεξουσιοδότηση αποτελεί το αναγκαίο μέσο για την πραγμάτωση του σκοπού της σχέσης αυτής⁷⁶.

⁷² Πρβλ. *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 216, αρ.2, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 216-217, αρ.5, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.83-84, *Φίλιο*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §155 Α, σελ.177, που υποστηρίζουν ότι αυτή μπορεί να παρασχεθεί και με σύμβαση, στο πλαίσιο της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ), με επιχείρημα από το έλασσον προς το μείζον.

⁷³ Βλ. *Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 1, με παραπομπή στην υποσημ.1, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.82, *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §68, 6, *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 980, οι οποίοι κάνουν λόγο για «πράξη δικαίου εν στενή έννοια».

⁷⁴ *Κλαβανίδου*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 17, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 216-217, αρ.3, *Τριάντος*, ΑΚ Ι, 216, αρ.2, *ο ίδιος*, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 216, αρ.1143. Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 593/1992 ΈλλΔνη 36, 607, ΕφΑθ 4808/1996 ΈλλΔνη 39, 181.

⁷⁵ Βλ. μεταξύ άλλων *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 217, αρ.9, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.476, *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 983, *Τριάντο*, Η πληρεξουσιότητα, 217, αρ.39. Βλ. επίσης ΑΠ 648/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, με παραπομπή εις ΑΠ 1305/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1150/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁶ Κατά την *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §4, σελ.128, πρόκειται για σχέση μέσου προς σκοπόν. Πρβλ. και *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 87, η οποία προβαίνει στον χαρακτηρισμό της βασικής σχέσης ως «νομικό οφείλω» ή «νομικά επιτρεπτό» (rechtliches dürfen) και της πληρεξουσιοδότησης ως «νομικό μπορώ» (rechtliches können).

Παρ' όλα αυτά, τόσο σε επίπεδο θεωρίας αλλά και νομολογίας, γίνεται παγίως δεκτή η αρχή της διάκρισης (ή του διαχωρισμού) της πληρεξουσιοδότησης από τη βασική σχέση⁷⁷. Ειδικότερα, η ιδρυτική της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξία αποτελεί ιδιαίτερη και αυτοτελή νομική πράξη του αντιπροσωπευομένου, γεγονός με πολύπλευρη σημασία για το συμφέρον όλων των ενδιαφερομένων⁷⁸. Δηλαδή, ο κύριος των υποθέσεων έχει την ευχέρεια να επεκτείνει μέσω αυτής τη δικαιοπρακτική του δραστηριότητα, υπερνικώντας εμπόδια που θα ανέκυπταν κατά τη θεμελίωση της βασικής σχέσης⁷⁹. Επίσης, αποκλείεται και τυχόν ευθύνη του αντιπροσώπου έναντι του τρίτου, εφόσον υπάρξει πλημμέλεια της βασικής σχέσης, ενώ παράλληλα και ο τρίτος δε χρειάζεται να δαπανήσει ενέργεια και χρόνο για τον έλεγχο της σχέσης αυτής.

Άμεση απόρροια της αρχής του διαχωρισμού αποτελεί η αρχή του αφηρημένου ή αναιτιώδους της πληρεξουσιοδότησης, με την έννοια ότι αυτή δεν εξαρτάται από την ύπαρξη ή το κύρος της εσωτερικής σχέσης, εκτός αν τα εν λόγω στοιχεία τέθηκαν ως αίρεση για το κύρος της πρώτης⁸⁰. Πάντως, αξίζει να σημειωθεί ότι η ανεξαρτησία δεν είναι απόλυτη, στο βαθμό που η βασική σχέση δύναται να επηρεάσει την πληρεξουσιότητα υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (π.χ. 222 ΑΚ)⁸¹. Κατόπιν των ανωτέρω παραδοχών, δείχνουν να προάγονται αποτελεσματικά η προστασία των τρίτων και τελικώς η ασφάλεια των συναλλαγών.

2.4. Πληρεξουσιοδότηση και κύρια δικαιοπραξία

Περαιτέρω, δέον να ερευνηθεί διεξοδικά και η σχέση ανάμεσα στην ιδρυτική της πληρεξουσιότητας πράξη και την κύρια δικαιοπραξία. Σήμερα έχει επικρατήσει η θεωρία του χωρισμού, κατά την οποία αυτές θεωρούνται δύο ανεξάρτητες και απόλυτα αυτοτελείς δικαιοπραξίες⁸². Ως εκ τούτου, η πρώτη αντιμετωπίζεται ως όρος του ενεργού

⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 637/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1819/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ κ.α.

⁷⁸ Για την κατ' ιδίαν εξυπηρέτηση του συμφέροντος όλων των εμπλεκόμενων προσώπων, βλ. αναλυτικώς Κλαβανίδου, Έλλ.Πληρεξ., §4, σελ.129-130.

⁷⁹ Τσιριντάνης, Εντολή - Πληρεξουσιότητας - Εξουσιοδότησις, σελ.377.

⁸⁰ Γεωργιάδης, Γεν.Αρχ ΑΚ, §47, 14, Λαδάς, Γεν.Αρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 50. Κατά τον Παπαντωνίου, Γεν.Αρχ ΑΚ, §80, σελ.473, μόνο το κύρος της εσωτερικής σχέσης μπορεί να τεθεί ως αίρεση του κύρους της πληρεξουσιοδότησης. Σε απλή αναφορά, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευση, προβαίνει ο Μπαλής, Γεν.Αρχ ΑΚ, §113, σελ.297. Για τη γενική προβληματική βλ. αναλυτικά Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότητας, §25, σελ.62-64. Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΠΠρΑθ 4891/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1435/2012 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁸¹ Παντελίδου, Γεν.Αρχ ΑΚ, §14, 91, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, Σύντ.Ερμ. ΑΚ Ι, 216-217, αρ.24.

⁸² Λαδάς, Γεν.Αρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 19, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, Σύντ.Ερμ. ΑΚ Ι, 216-217, αρ.25, Σημαντήρας, Γεν.Αρχ ΑΚ, §50, 975.

της δεύτερης, δίχως τον οποίο δεν είναι δυνατή η επέλευση των εννόμων συνεπειών στο πρόσωπο του αντιπροσωπευομένου⁸³.

Στη θέση αυτή, όμως, έχει διατυπωθεί κατά καιρούς και αντίλογος, ο οποίος ερείδεται στη σκέψη ότι οι δύο δικαιπραξίες φέρουν έντονη λειτουργική σύνδεση και αλληλεξάρτηση⁸⁴. Στην ίδια κατεύθυνση, ενδιαφέρον παρουσιάζει και νεότερη άποψη, κατά την οποία η κεντρική έννοια αφορά στη «δικαιοπραξία που πραγματοποιείται με αντιπρόσωπο». Αυτή έχει σύνθετη νομοτυπική μορφή, αποτελούμενη τόσο από την πληρεξουσιότητα, εννοώντας την εξουσία αντιπροσώπευσης και όχι την πληρεξουσιοδότηση καθαυτή, όσο και από την κύρια δικαιοπραξία, στην οποία προβαίνει ο πληρεξούσιος⁸⁵.

⁸³ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 216-217, αρ.19, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 19.

⁸⁴ Βλ. Thiele, Die Zustimmungen in der Lehre vom Rechtsgeschäft, περί «θεωρίας του ενιαίου πραγματικού της έγκυρης αντιπροσώπευσης», Müller-Freienfels, Die Vertretung beim Rechtsgeschäft, περί «ενωτικής θεωρίας» κ.λπ., κατά παραπομπή από την Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §4, σελ.137-138, με παραπομπή στις υποσημ.41-46.

⁸⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §4, σελ.138-142, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 23.

II. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΥΠΑΡΚΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

3. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΑΔ ΣΤΟ ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Μέχρι και σήμερα αποτελεί κοινή παραδοχή το γεγονός, ότι ως πρωταρχικός και θεμελιώδης στόχος της Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου (ΟΑΔ) τίθεται η εξασφάλιση της «κοινωνικής ευημερίας»⁸⁶, βασικά συστατικά της οποίας συνιστούν η αποτελεσματικότητα (efficiency) και η δικαιοσύνη (fairness). Η πρώτη αποσκοπεί στην επίτευξη της μέγιστης δυνατής αξίας των αγαθών, δεδομένων των περιορισμένων διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών⁸⁷, ενώ η δεύτερη πραγματώνεται με την ηθική και τελικά δίκαιη κατανομή της συνολικώς παραχθείσας αξίας μεταξύ των ατόμων⁸⁸. Ακριβώς σε αυτό το σημείο, η νομική επιστήμη συναντά την οικονομική, υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να νοηθεί αυτοτελής ανάλυση του εκάστοτε πεδίου, παρά το ότι οι μεν οικονομολόγοι εστιάζουν στη διεύρυνση της πίτας, οι δε νομικοί στη δίκαιη κατανομή της. Με αφετηρία, λοιπόν, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του δικαίου των συμβάσεων, ως ενός δικαικού κλάδου με κατεξοχήν οικονομικό ενδιαφέρον, παρέχεται πρόσφορο έδαφος για ανάλυση και σε διεπιστημονικό επίπεδο. Έτσι, η επιστήμη της ΟΑΔ, όπως αυτή ξεκίνησε να διαμορφώνεται ήδη από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα⁸⁹, εξακολουθεί να αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη μελέτη και επεξεργασία του συναλλακτικού δικαίου.

3.1. Κριτήρια αποτελεσματικότητας

Κατ' αρχήν, το δίκαιο των συμβάσεων εξυπηρετεί αδιαμφισβήτητα τη ρύθμιση και ιδίως τη διευκόλυνση της ανταλλαγής υποσχέσεων μεταξύ των μερών, με κύριο στόχο

⁸⁶ Βλ. ιδίως Χατζή, Δίκαιο και Οικονομικά - Σημειώσεις, σελ.1, με αναγωγή της αρμονικής κοινωνικής συμβίωσης σε δικαϊκό σκοπό.

⁸⁷ *McConnell, Brue, Flynn*, Εισαγωγή στην οικονομική επιστήμη, σελ.149.

⁸⁸ Βλ. σχετικώς *Polinsky*, An introduction to law and economics, Chapter 2.

⁸⁹ Οι γνώμες ως προς την «πατρότητα» της ΟΑΔ δίστανται. Μερίδα της θεωρίας την αποδίδει στον Coase, The problem of social cost. In *Classic papers in natural resource economics* (pp. 87-137), άλλοι στον Calabresi, Some thoughts on risk distribution and the law of torts. *The Yale Law Journal*, 70(4), 499-553, ενώ άλλοι στους Director & Levi, Law and the future: Trade regulation. *Northwestern University Law Review*, 51, 281-296.

την υλοποίηση των επιθυμιών τους⁹⁰. Βέβαια, προκειμένου να επιτευχθεί το βέλτιστο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας, το εκάστοτε νομικό σύστημα οφείλει να εξασφαλίζει την άριστη κατανομή των παραχθέντων παραγωγικών πόρων, παράλληλα με την ασφάλεια δικαίου.

Στην κατεύθυνση αυτή, οι οικονομολόγοι αξιοποιούν μια σειρά από κριτήρια αποτελεσματικότητας. Το πρώτο εξ αυτών, γνωστό και ως κριτήριο Pareto, επισημαίνει ότι η βελτίωση του κοινωνικού status quo επιτυγχάνεται, εάν ωφελείται τουλάχιστον ένας, δίχως να βλάπτονται τα συμφέροντα κανενός άλλου προσώπου⁹¹. Ωστόσο, επειδή η εν λόγω θέση έχει υποστεί σφοδρή κριτική, προστίθεται στη σχετική ανάλυση το κριτήριο Kaldor - Hicks, κατά το οποίο μια πολιτική είναι αποτελεσματική, όταν αυτοί που αποκομίζουν κέρδος θα μπορούσαν να παράσχουν αποζημίωση στους ζημιωθέντες, χωρίς πάντως να είναι απαραίτητη η πραγματική καταβολή⁹². Τέλος, παρόμοιο με το κριτήριο Kaldor - Hicks είναι και αυτό των Marshall - Posner, σύμφωνα με το οποίο οτιδήποτε αυξάνει τον πλούτο με αμοιβαίως επωφελείς συμβάσεις, συνεπώς με τη συναίνεση των μερών, είναι αποτελεσματικό να συμβεί σε κάθε περίπτωση⁹³.

3.2. Στοιχεία τέλειας σύμβασης

Πέραν των ανωτέρω, είναι εμφανές πως οι πραγματικές αγορές λειτουργούν με ποικίλες ατέλειες, που θέτουν προσκόμματα στη διενέργεια αποτελεσματικών συναλλαγών (efficient contracting). Στο σημείο αυτό, δέον να χρησιμοποιηθούν ως πρότυπο οι προϋποθέσεις, που συνθέτουν την άριστη σύμβαση (perfect contract)⁹⁴. Μάλιστα, σε συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού, η τελευταία θεωρείται a priori τέλεια, διότι ικανοποιεί πλήρως τις επιδιώξεις των συμβαλλομένων, και χαρακτηρίζεται ως «αυτοεφαρμοζόμενη» ή «αυθύπαρκτη» (self - enforcing / self - enforced)⁹⁵, εφόσον υπάρχει πλήρης και συμμετρική πληροφόρηση κατά τον κρίσιμο χρόνο κατάρτισής της,

⁹⁰ Cooter & Ulen, Law & economics, σελ.276.

⁹¹ Για την επονομαζόμενη «ηθική Pareto» που δέχονται οι σύγχρονοι οικονομολόγοι, βλ. Pareto, Manuel d'économie politique.

⁹² Πρβλ. Χατζή, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτηρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 329, υποσημ.29, κατά τον οποίο η κοινωνική και οικονομική πολιτική των κυβερνήσεων σε διεθνή κλίμακα στηρίζεται στο συγκεκριμένο κριτήριο, και δη στην ανάλυση κόστους - οφέλους. Για τη γενικότερη ανάλυση του κριτηρίου, βλ. Hicks, The Foundations of Economic Welfare. *The Economic Journal*, 49(196), 696-712, Kaldor, Welfare propositions of economics and interpersonal comparisons of utility. *The Economic Journal*, 49(195), 549-552.

⁹³ Βλ. σχετικώς Marshall, Principles of Economics.

⁹⁴ Για τη σχετική ανάλυση βλ. Χατζή, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτηρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 330-331.

⁹⁵ Βλ. χαρακτηριστικά Klein, Self-Enforcing Contracts. *Zeitschrift Für Die Gesamte Staatswissenschaft / Journal of Institutional and Theoretical Economics*, 141(4), 594-600.

έχουν προβλεφθεί όλα τα πιθανά ενδεχόμενα που μπορεί να προκύψουν, και επομένως οιαδήποτε δικαστική παρέμβαση για την εφαρμογή της θα καθίστατο άνευ αντικειμένου. Συνεπώς, το κριτήριο της απόκλισης από τους όρους αυτούς πρόκειται να καθορίσει αν είναι δυνατή η κατάρτιση και εκτέλεση της σύμβασης ως έχει, ή αν οι συμβαλλόμενοι θα καταλήξουν στα δικαστήρια προς επίλυση των διαφορών τους. Ειδικότερα, απαιτούνται κατά σειρά:

- Ατομική ορθολογικότητα, υπό την έννοια ότι οι συναλλασσόμενοι θα πρέπει να επιδεικνύουν οργάνωση και σταθερότητα στις προτιμήσεις τους, σε συνδυασμό με ορθολογική συμπεριφορά. Έτσι, θα δύνανται να επιλέξουν την καλύτερη εκ των διαθέσιμων εναλλακτικών, χωρίς να υπόκεινται σε γνωστικούς περιορισμούς⁹⁶.
- Ελευθερία επιλογής, η οποία αντιστοιχεί στη νομική έννοια της «συμβατικής ελευθερίας» του άρθρου 361 ΑΚ (freedom of contracts). Οι συμβαλλόμενοι, λοιπόν, έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν αν και με ποιον θα συμβληθούν (ελευθερία κατάρτισης), καθώς και το περιεχόμενο της υπό κατάρτιση σύμβασης (ελευθερία διαμόρφωσης)⁹⁷. Ο μόνος ανεκτός περιορισμός που αναγνωρίζεται εδώ είναι η ανεπάρκεια των διαθέσιμων παραγωγικών πόρων.
- Ελάχιστα ή μηδαμινά έξοδα συναλλαγής (transaction costs). Συγκεκριμένα, τα κόστη σύναψης μιας τέλειας σύμβασης διακρίνονται σε κόστη έρευνας (search costs), κόστη διαπραγμάτευσης (bargaining costs) και κόστη εφαρμογής της συμφωνίας (enforcement costs)⁹⁸. Αν τα κόστη υπερβαίνουν την αποκομιζόμενη από τη σύμβαση ωφέλεια, τότε τα μέρη δε θα καταλήξουν σε αμοιβαίως επωφελή συμφωνία και γενικότερα δε θα υπάρξει η βέλτιστη δυνατή ανακατανομή των πόρων.

⁹⁶ Βλ. Simon, A Behavioral Model of Rational Choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69(1), 99-118, τον ίδιο, Bounded Rationality. In *Utility and Probability*, 15-18, ο οποίος εισήγαγε για πρώτη φορά τον όρο της «περιορισμένης ορθολογικότητας» (bounded rationality). Ως εκ τούτου, το άτομο καταλήγει να συμβιβάζεται με το «αρκετά καλό» και όχι το «τέλειο», μια και ενδέχεται να υπάρξουν απώλειες κατά τον κρίσιμο χρόνο της εκάστοτε επιλογής. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η σχετική μελέτη του Eisenberg, The limits of cognition and the limits of contract. *Stanford Law Review*, 47(2), 211-259, ο οποίος καταλήγει στο ότι, πέραν των γνωστικών ορίων, και οι ψυχολογικοί περιορισμοί στη λήψη των αποφάσεων είναι σημαντικοί για την κατανόηση του δικαίου των συμβάσεων.

⁹⁷ Γεωργιάδης, Ενοχδίκ, §14, 56-57.

⁹⁸ Πρβλ. Dahlman, The Problem of Externality. *The Journal of Law & Economics*, 22(1), 148, ο οποίος τονίζει ότι η λειτουργική αυτή ταξινόμηση στερείται ουσίας, καθώς και οι τρεις επιμέρους κατηγορίες συνοψίζονται στην επονομαζόμενη «απώλεια πόρων», εξαιτίας της ελλιπούς πληροφόρησης. Συγκεκριμένα, η «έρευνα» αφορά στην προσπάθεια αναζήτησης της ύπαρξης ή μη ευκαιριών για τη διενέργεια συναλλαγής, αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προϊόντων, η «διαπραγμάτευση» στην ανασφάλεια που δημιουργείται ως προς την επιθυμία των μερών να συναλλαχθούν, ενώ η «εφαρμογή» στην πιθανότητα να υπάρξει παραβίαση των συμφωνηθέντων.

- Απουσία εξωτερικότητων⁹⁹, ήτοι αρνητικών εξωτερικών κοινωνικών επιδράσεων (spillovers). Οι συμβαλλόμενοι οφείλουν να επωμίζονται αποκλειστικά οι ίδιοι όλες τις επιβλαβείς επιπτώσεις, που ενδέχεται να προκληθούν σε τρίτους, μη εμπλεκόμενους στη σύμβαση.
- Τέλειος ανταγωνισμός¹⁰⁰. Απαιτείται η σωρευτική συνδρομή κρίσιμων όρων, και συγκεκριμένα ικανός αριθμός επιχειρήσεων και καταναλωτών, η σχέση των οποίων θεμελιώνεται σε ορισμένο νομικό πλαίσιο (π.χ. Ν.2251/1994 περί προστασίας των καταναλωτών), ομοιογένεια των παραγόμενων προϊόντων, καθώς και ελεύθερη είσοδος και έξοδος στην αγορά. Ειδικότερα, το μέρος που διαθέτει μεγαλύτερη ισχύ θα αποκομίσει μεγαλύτερο μέρος του πλεονάσματος από αυτό που θα αποκόμιζε σε συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού.
- Τέλεια πληροφόρηση¹⁰¹, δηλαδή να μην υπάρχει ασυμμετρία στο βαθμό γνώσης των συμβαλλομένων ως προς το αντικείμενο της δικαιοπραξίας, αλλά και τις συνέπειες των επιλογών τους. Παρ' όλα αυτά, η τελευταία είναι δύσκολο να επιτευχθεί στην πράξη, επειδή οι καθημερινές συναλλαγές χαρακτηρίζονται από σχέσεις εξουσίας (π.χ. σχέση παραγωγού - καταναλωτή).

⁹⁹ Για εκτενέστερη ανάλυση της έννοιας των «εξωτερικότητων», βλ. *McConnell, Brue, Flynn*, Εισαγωγή στην οικονομική επιστήμη, σελ.170 επ., *Stiglitz, & Walsh*, Economics, 252-254, *Mankiw*, Principles of microeconomics, 203-220.

¹⁰⁰ *Stiglitz, & Walsh*, Economics, 242-246, 261-287, *McConnell, Brue, Flynn*, Εισαγωγή στην οικονομική επιστήμη, σελ.231-232.

¹⁰¹ Για τη σχετική ανάλυση, βλ. π.κ., 4^ο Κεφάλαιο.

4. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ

4.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Κατά την κρατούσα στην οικονομική θεωρία άποψη, οι αγορές συνιστούν τον πιο αποτελεσματικό τρόπο οργάνωσης μιας οικονομίας¹⁰². Στο κλασικό ανταγωνιστικό μοντέλο αγοράς, οι περιορισμένοι παραγωγικοί πόροι μιας κοινωνίας αξιοποιούνται με επιτυχία για σκοπούς, που πρόκειται να δημιουργήσουν τη μέγιστη δυνατή προστιθέμενη αξία¹⁰³. Όμως, σε πολλές περιπτώσεις, είναι δυνατόν να υπάρξει απόκλιση από το ως άνω πρότυπο, οπότε και γίνεται λόγος για «αποτυχία της αγοράς» (market failure)¹⁰⁴. Η αιτία μιας τέτοιας διαφοροποίησης μπορεί να ανιχνευθεί ανάμεσα στις εξής καταστάσεις: ατελής ανταγωνισμός, εξωτερικότητες, δημόσια αγαθά και ασύμμετρη πληροφόρηση¹⁰⁵.

Δεδομένου ότι το παρόν πόνημα πραγματεύεται τη σύγκρουση συμφερόντων των εμπλεκομένων στη σχέση αντιπροσώπευσης, στις ενότητες που έπονται θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της ασύμμετρης πληροφόρησης. Η θεμελίωση της ανάλυσης γύρω από την έννοια αυτή αποδίδεται κατά χρονολογική σειρά στους George Akerlof¹⁰⁶, Michael Spence¹⁰⁷ και Joseph Stiglitz¹⁰⁸, στους οποίους μάλιστα απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ Οικονομίας το έτος 2001. Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίστηκε η καταλυτική τους συμβολή στη διαμόρφωση της σύγχρονης χρηματοοικονομικής αγοράς, με τις πολυσχιδείς συναλλακτικές σχέσεις.

4.2. Η σχέση αντιπροσώπευσης ως ειδική περίπτωση ασύμμετρης πληροφόρησης

Ήδη από τις δεκαετίες του 1960 και 1970, οι οικονομολόγοι κλήθηκαν να εξετάσουν τον επιμερισμό του κινδύνου (risk sharing) όχι μόνο στις ατομικές διαπροσωπικές

¹⁰² Stiglitz, & Walsh, Economics, 239.

¹⁰³ McConnell, Brue, Flynn, Εισαγωγή στην οικονομική επιστήμη, σελ.149.

¹⁰⁴ Η πρώτη επίσημη αναφορά στον όρο ανευρίσκεται στον Bator, The anatomy of market failure. *The Quarterly Journal of Economics*, 72(3), 351-379, αλλά η ιδέα φαίνεται να είχε προταθεί ήδη από τον Βικτοριανό φιλόσοφο Henry Sidgwick. Βλ. σχετικώς Medema, The hesitant hand: Mill, Sidgwick, and the evolution of the theory of market failure. *History of Political Economy*, 39(3), 331-358.

¹⁰⁵ Για τη σχετική κατηγοριοποίηση, βλ. Stiglitz, & Walsh, Economics, 239-256.

¹⁰⁶ Akerlof, The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, 84(3), 488-500.

¹⁰⁷ Spence, Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374.

¹⁰⁸ Rothschild, & Stiglitz, Equilibrium in competitive insurance markets: An essay on the economics of imperfect information. In *Uncertainty in economics* (pp. 257-280).

σχέσεις, αλλά και σε οργανωμένα σύνολα¹⁰⁹. Έτσι, προς αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο μιας αντιπροσωπευτικής σχέσης, αναπτύχθηκε στην οικονομική επιστήμη η «Θεωρία Αντιπροσώπευσης» (Agency Theory), η οποία ουσιαστικά συνιστά μια εξειδικευμένη κατηγορία ασύμμετρης πληροφόρησης. Εξέχουσα θέση στην όλη προβληματική καταλαμβάνει το επονομαζόμενο «Πρόβλημα Αντιπροσώπευσης» (Agency Problem), που αντικατοπτρίζει τη διάσταση ως προς τους σκοπούς, τα συμφέροντα και τον καταμερισμό της εργασίας των συμπραττόντων μερών¹¹⁰.

Σε γενικές γραμμές, η Θεωρία Αντιπροσώπευσης αναζητά λύση σε δύο μείζονα ζητήματα¹¹¹. Αφενός, είναι πιθανό να υπάρξει σύγκρουση επιθυμιών και στόχων των εμπλεκομένων, ενώ παράλληλα αποδεικνύεται ιδιαίτερα δυσχερής και πολυδάπανη για τον αντιπροσωπευόμενο η επαλήθευση της πραγματικής συνεισφοράς του αντιπροσώπου, με την έννοια ότι δεν μπορεί να διαπιστώσει ευχερώς αν ο τελευταίος έχει ενεργήσει προσηκόντως και κατά τους συμφωνηθέντες όρους. Αφετέρου, είναι σύνηθες τα μέρη να έχουν διαφορετικές προτιμήσεις έναντι της ανάληψης του κινδύνου, με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν κατά περίπτωση αποκλίνουσες, ή ακόμη και αντικρουόμενες, συμπεριφορές.

4.3. Οι σχετικώς υποστηριζόμενες θεωρίες

Κατά την επικρατούσα στα οικονομικά της πληροφορίας αντίληψη, τα ανωτέρω προβλήματα αντιμετωπίζονται σε δύο επιμέρους κατευθύνσεις, τη «Θετική Θεωρία Αντιπροσώπευσης» (Positivist Agency Theory) και τη «Θεωρία Εντολέα - Εντολοδόχου» (Principal - Agent Theory)¹¹². Αμφότερες συγκλίνουν στο γεγονός, ότι εφαρμόζονται σε σχέσεις σύγκρουσης συμφερόντων, στις οποίες το ένα μέρος (αντιπροσωπευόμενος)

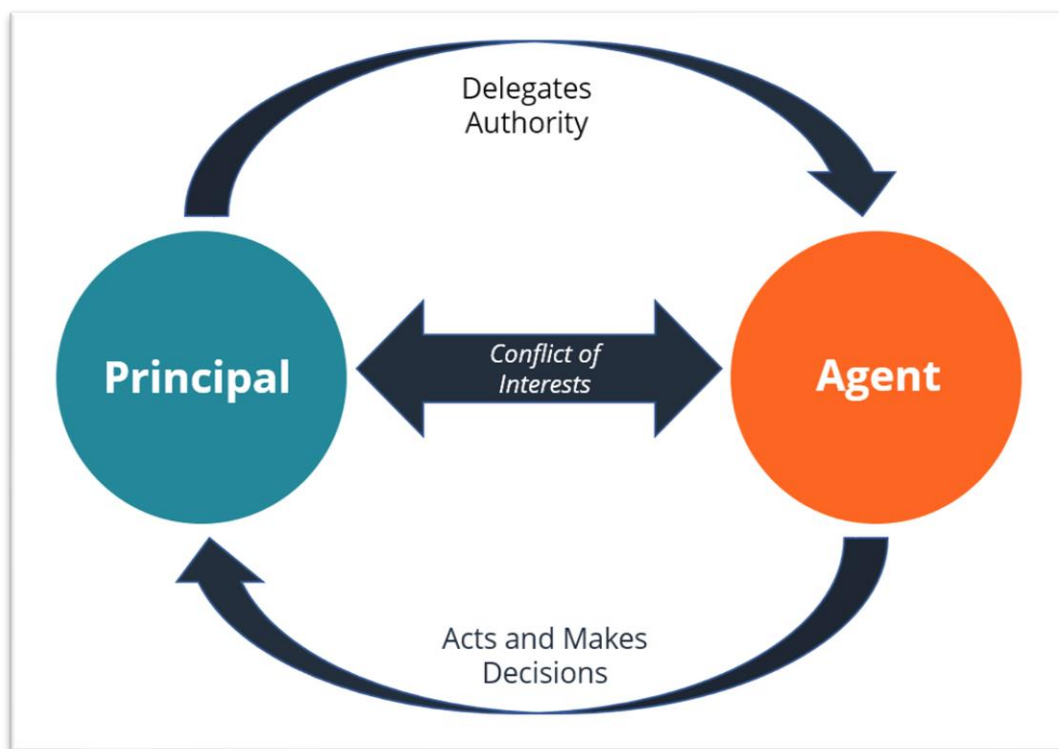
¹⁰⁹ Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 58, με περαιτέρω παραπομπή σε Arrow, Essays in the theory of risk-bearing και Wilson, The theory of syndicates. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 119-132.

¹¹⁰ Jensen, & Meckling, Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360, Ross, The economic theory of agency: The principal's problem. *The American economic review*, 63(2), 134-139.

¹¹¹ Για τη σχετική ανάλυση, βλ. Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 59, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.421-422.

¹¹² Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 59, Wagner, The opportunistic principal. *Kyklos*, 72(4), 640, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.421-422. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Jensen, Organization Theory and Methodology. *The Accounting Review*, 58(2), 319-339, με ιδιαίτερη αναφορά στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εκάστης.

εκχωρεί αρμοδιότητες στο άλλο (αντιπρόσωπος), με σκοπό την εκτέλεση της ανατιθέμενης δραστηριότητας και τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων.

Εικόνα : Η σύγκρουση συμφερόντων στη σχέση αντιπροσώπευσης¹¹³

Ως προς τα σημεία διαφοροποίησης των δύο κατευθύνσεων, η μεν πρώτη αξιοποιείται σε αντιπροσωπευτικές σχέσεις, που ανακύπτουν ιδίως σε επίπεδο οργανωμένων συνόλων - επιχειρήσεων. Μάλιστα, οι ερευνητές της φαίνεται εξαρχής να έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μετόχους (ιδιοκτήτες) και τα διευθυντικά στελέχη (διοικητές) των κεφαλαιουχικών εταιριών, και δη των εισηγμένων στο χρηματιστήριο¹¹⁴. Από την άλλη πλευρά, η δεύτερη δίνει μεγαλύτερη έμφαση στον ιδιωτικό τομέα. Θέτει δηλαδή ως στόχο τη δημιουργία ενός γενικού μοντέλου, που θα μπορεί να εφαρμοστεί σε απλούστερα είδη αντιπροσωπευτικών σχέσεων, στις οποίες

¹¹³ Ανακτήθηκε από <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/principal-agent-problem/>

¹¹⁴ Βλ. τη σχετική ανάλυση περί διαχωρισμού ιδιοκτησίας και διοίκησης (separation of ownership and management), όπως αυτή αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τους Berle, & Means, The modern corporation and private property, αλλά και τις εργασίες των Jensen, & Meckling, Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360, Fama, Agency problems and the theory of the firm. *Journal of political economy*, 88(2), 288-307 και Fama, & Jensen, Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301-325.

εμπλέκεται μικρότερος αριθμός προσώπων¹¹⁵. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη του γράφοντος, κρίνεται σκόπιμο να προκριθεί η αντιστοίχιση της ανάλυσης των νομικών διατάξεων περί αντιπροσώπευσης (άρθρα 211 - 235 ΑΚ) με τη σχετική ανάλυση περί Θεωρίας Εντολέα - Εντολοδόχου.

Εντούτοις, στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί το εξής. Η Θεωρία Εντολέα - Εντολοδόχου στο πεδίο της οικονομικής επιστήμης δε θα πρέπει να συγχέεται με τη σύμβαση εντολής των άρθρων 713 επ. ΑΚ. Εξάλλου, όπως έχει ήδη τονισθεί¹¹⁶, η πληρεξουσιοδότηση είναι αναιτιώδης ως προς τη νομική της φύση και, συνεπώς, δεν εξαρτάται από την ύπαρξη κάποιας υποκείμενης εσωτερικής σχέσης, όπως η εντολή. Μάλιστα, θα ήταν εύλογο να διαπιστώσει κανείς, ότι οι οικονομικοί όροι «Εντολέας», «Εντολοδόχος» και «Θεωρία Εντολέα - Εντολοδόχου» φέρουν ένα ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο, καταλαμβάνοντας τόσο την οικονομική σχέση εντολέα - εντολοδόχου, όσο και τη νομική σχέση αντιπροσωπευομένου - αντιπροσώπου. Για τους σκοπούς, λοιπόν, του παρόντος κεφαλαίου και προς αποφυγή νοηματικών ασαφειών, οι εν λόγω έννοιες θα χρησιμοποιούνται εφεξής υπό αυτό το πρίσμα.

4.4. Ο ρόλος του Οπορτουισμού

Τα άτομα γνωρίζουν καλύτερα από τον καθένα ποιο είναι το συμφέρον τους, επιδιώκοντας να ικανοποιήσουν τις προτιμήσεις τους με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο¹¹⁷. Κατά την εξέταση του θεωρητικού υποβάθρου της Θεωρίας Εντολέα - Εντολοδόχου, η ανακύπτουσα σύγκρουση συμφερόντων δείχνει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το φαινόμενο του «Οπορτουισμού / Καιροσκοπισμού». Στην αγγλική καθομιλουμένη, ο όρος αποδίδεται ως η εκμετάλλευση οιασδήποτε ευκαιρίας προς επίτευξη κάποιου σκοπού, δίχως να λαμβάνονται υπόψη αρχές και συνέπειες¹¹⁸. Στον δε τομέα της οικονομικής επιστήμης, δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς τον εννοιολογικό του

¹¹⁵ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Harris, & Raviv, Some results on incentive contracts with applications to education and employment, health insurance, and law enforcement. *The American economic review*, 68(1), 20-30, το εν λόγω μοντέλο μπορεί να αφορά στις σχέσεις πελάτη - δικηγόρου, εργοδότη - εργαζομένου, πωλητή - αγοραστή κ.ο.κ.

¹¹⁶ Βλ. π.π., υπό 2.3.

¹¹⁷ Βλ. Χατζή, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 327, ο οποίος στην υποσημ.23 παραθέτει σχετικό απόσπασμα από το βιβλίο του Posner, *Economic analysis of law* (1st Ed.): «The people who make a transaction . . . ordinarily are more trustworthy judges of their self-interest than a judge, who has neither a personal stake in nor first-hand acquaintance with the venture on which the parties embarked when they signed the contract». Πρβλ. και Παπαστερίου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §5, 3, ο οποίος κάνει λόγο για «δικαιοπρακτική ελευθερία», ως τη δυνατότητα του ατόμου να προβαίνει ή μη σε δηλώσεις βουλήσεως, που μπορούν να αναπτύξουν έννομα αποτελέσματα.

¹¹⁸ American Heritage Dictionary of the English Language (2011): Opportunism. Ανακτήθηκε από <https://www.thefreedictionary.com/opportunism>

προσδιορισμό, με την κρατούσα πάντως γνώμη να τον ερμηνεύει ως την αναζήτηση προσωπικού συμφέροντος με δόλο¹¹⁹.

Όσον αφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του, ο οπορτουνισμός δε συμβάλλει στην παραγωγή κοινωνικής ωφέλειας, υπό την έννοια ότι οποιοδήποτε προσωπικό όφελος αποκομίζει ο καιροσκόπος θα πρέπει να αποκλειστεί, εφόσον είναι αποτέλεσμα παραβίασης κοινωνικών κανόνων¹²⁰. Από την άλλη πλευρά, η παραδοσιακή αντίληψη για την αντιμετώπιση του οπορτουνιστικού φαινομένου αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στην ορθή αξιοποίηση της «σύμβασης», ως τεχνικού μέσου για την προώθηση των ιδανικών των πολλών παρά του ενός¹²¹. Με άλλα λόγια, κύριο μέλημα της εν λόγω θεωρίας αποτελεί η διασφάλιση της δικαιοσύνης και κατ' επέκταση της ισότητας (equity) μεταξύ των συμβαλλομένων¹²². Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, αποτρέπεται και η υιοθέτηση καιροσκοπικής συμπεριφοράς στο μέλλον¹²³, εξυπηρετώντας αποτελεσματικά την ασφάλεια των συναλλαγών.

4.5. Κατηγορίες Οπορτουνισμού

Κατ' αρχάς, το πιο απλό μοντέλο της Θεωρίας Εντολέα - Εντολοδόχου επιδιώκει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της άριστης σύμβασης, κάτι που εξ ορισμού θεωρείται δύσκολο, αν όχι ανέφικτο, να επιτευχθεί. Με δεδομένο, λοιπόν, τον ανισομερή βαθμό πληροφόρησης των εμπλεκομένων, η διεθνής βιβλιογραφία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε δύο επιμέρους πτυχές του οπορτουνιστικού φαινομένου, με βασικό κριτήριο διάκρισης τον χρόνο εμφάνισης καθεμιάς¹²⁴. Επομένως, όταν η ασύμμετρη πληροφόρηση εμφανίζεται πριν την υπογραφή της πληρεξουσιοδότησης (ex ante

¹¹⁹ Williamson, The economic institutions of capitalism. Firms, markets, relational contracting, 47, ο οποίος φαίνεται να δίδει έμφαση στον τομέα της συμβατικής ηθικής. Πρβλ. κι άλλους ορισμούς, λ.χ. Goldberg, Readings in the economics of contract law, που κάνει λόγο για εκμετάλλευση της τρωτότητας του ετέρου μέρους, Muris, Opportunistic behavior and the law of contracts. *Minnesota Law Review*, 65, 521, περί προσπάθειας επαναδιανομής μιας ήδη κατανεμηθείσας συμβατικής πίτας, αλλά σε βάρος της κοινής αντίληψης ως προς τα συμφωνηθέντα κ.ο.κ.

¹²⁰ Βλ. σχετικώς Lewin, & Trumbull, The social value of crime?. *International Review of Law and Economics*, 10(3), 271-284.

¹²¹ Cohen, The negligence-opportunism tradeoff in contract law. *Hofstra Law Review*, 20(4), 4, 967, ο οποίος προκρίνει την κοινωνική ρύθμιση (social regulation) έναντι του ατομικισμού (individualism).

¹²² Απεναντίας, για την ανισομερή συμβατική σχέση που μπορεί να δημιουργηθεί, βλ. Fuller, & Perdue, The Reliance Interest in Contract Damages: 1. *The Yale Law Journal*, 46(1), 52-96, των ιδίων, The Reliance Interest in Contract Damages: 2. *The Yale Law Journal*, 46(3), 373-420. Πρβλ. επίσης και Craswell, Offer, Acceptance, and Efficient Reliance. *Stanford Law Review*, 48(3), 481-553.

¹²³ Cohen, The negligence-opportunism tradeoff in contract law. *Hofstra Law Review*, 20(4), 4, 968-969.

¹²⁴ Wagner, The opportunistic principal. *Kyklos*, 72(4), 640, με παραπομπή στο έργο των Furubotn, & Richter, Institutions and Economic Theory: The Contribution of the New Institutional Economics, Williamson, The economic institutions of capitalism. Firms, markets, relational contracting, 47, του ίδιου, Opportunism and its critics. *Managerial and decision economics*, 14, 101.

οπορτουνισμός), λαμβάνει τη μορφή της «δυσμενούς επιλογής» (adverse selection), ενώ σε μεταγενέστερο της κατάρτισης χρόνο (ex post οπορτουνισμός) τη μορφή του «ηθικού κινδύνου» (moral hazard).

4.5.1. Δυσμενής επιλογή

Κατά νομική ακριβολογία, η δυσμενής επιλογή τοποθετείται χρονικά στο στάδιο των διαπραγματεύσεων¹²⁵, η δε επίδρασή της στην αντιπροσωπευτική σχέση μπορεί να αποτυπωθεί εναργώς μέσω της επιστράτευσης του επιστημονικού κλάδου της Θεωρίας Παιγνίων. Στο επίκεντρο της έρευνας τίθεται η «στρατηγική αλληλεπίδραση» μεταξύ των παικτών, ανάλογα με το είδος της σύγκρουσης ή συνεργασίας. Ζητούμενο εδώ αποτελεί η εξεύρεση της βέλτιστης ακολουθητέας στρατηγικής, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τους κανόνες και τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες κατά περίπτωση. Για τους σκοπούς του παρόντος, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο επιμέρους επιστημονικό πεδίο της σηματοδότησης (signalling)¹²⁶.

Καθ' υπαγωγή της ανάλυσης περί σηματοδότησης στα δεδομένα της σχέσης αντιπροσώπευσης, ως «δυσμενής επιλογή» μπορεί να χαρακτηριστεί η παραπλανητική και αναληθής περιγραφή των ικανοτήτων του εντολοδόχου προς τον δυνητικό εντολέα του¹²⁷, με απώτερο σκοπό να εκπέμψει το σήμα ότι είναι άξιος εμπιστοσύνης, να άρει τυχόν αμφιβολίες και τελικώς να πετύχει την πρόσληψή του. Με άλλα λόγια, επιχειρεί να καταστήσει τις κενές υποσχέσεις του πιστευτές, μεταβάλλοντας τις προσδοκίες του εν δυνάμει εντολέα του ως προς την εξέλιξη της πιθανής συνεργασίας τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ουσιώδους άσκησης στρατηγικής επιρροής προς έναν ορθολογικά σκεπτόμενο «αντίπαλο», που επίσης λαμβάνει στρατηγικές αποφάσεις (rational decision maker). Εφόσον, δε, πρόκειται για παίγνιο διαδοχικής διεξαγωγής, ο εντολοδόχος, κινούμενος πρώτος, δύναται με μια πρόδρομη αξιόπιστη κίνηση (preemptive action) να αποκομίσει τη μέγιστη δυνατή ωφέλεια. Έτσι, τηρώντας το 4^ο βήμα από το μονοπάτι που

¹²⁵ Wagner, The opportunistic principal. *Kyklos*, 72(4), 640.

¹²⁶ Βλ. Spence, Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374 και ιδίως το μεταγενέστερο άρθρο του Posner, Symbols, Signals, and Social Norms in Politics and the Law. *The Journal of Legal Studies*, 27(S2), 766-767, ο οποίος σκιαγραφεί ένα μοντέλο, που δύναται να παράσχει σημαντικές απαντήσεις ως προς την επίδραση των συμβόλων στη διαμόρφωση του ανθρώπινου χαρακτήρα, αλλά και ως προς τον τρόπο διαχείρισής τους από το εκάστοτε νομικό σύστημα (legal manipulation of symbols).

¹²⁷ Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 61, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.427. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Posner, Symbols, Signals, and Social Norms in Politics and the Law. *The Journal of Legal Studies*, 27(S2), 769.

«χάραξαν» οι Dixit και Nalebuff¹²⁸, και συγκεκριμένα καίγοντας τις γέφυρες πίσω του, μπορεί να δεσμεύσει ορατά, κατανοητά και μη αναστρέψιμα τον εντολέα του.

Σε νομικό επίπεδο, η συμπεριφορά αυτή πραγματώνει τη νομοτυπική μορφή της «απάτης» (άρθρο 147 ΑΚ), στο βαθμό που η απατηλή συμπεριφορά του εντολοδόχου ασκεί ουσιώδη επιρροή στο σχηματισμό της δήλωσης βουλήσεως του εντολέα¹²⁹. Ιδίως στην περίπτωση του signalling, ο τελευταίος δεν είναι σε θέση να επαληθεύσει τις περιγραφόμενες δεξιότητες, όχι μόνο κατά τη στιγμή της πρόσληψης, αλλά και μεταγενέστερα, κατά την πραγματική προσφορά της εργασίας του εντολοδόχου¹³⁰. Εκ του νόμου, λοιπόν, αναγνωρίζονται στον εξαπατηθέντα δύο κατευθύνσεις, ώστε να επιτευχθεί η αποτελεσματική προάσπιση των συμφερόντων του. Από τη μία πλευρά, μπορεί να αιτηθεί την ακύρωση της ιδρυτικής της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξίας ή ακόμη και της βασικής σχέσης, αξιώνοντας συνάμα και την ανόρθωση κάθε άλλης ζημίας βάσει των διατάξεων περί αδικοπραξίας (συνδυασμός των άρθρων 147 εδ.α', 149 εδ.α' και 914 επ. ΑΚ). Ωστόσο, υπάρχει και το ενδεχόμενο να επικυρώσει την πρόσληψη και να ζητήσει ανόρθωση της ζημίας, η οποία όμως θα αντιστοιχεί εδώ στο διαφέρον εκπλήρωσης της σύμβασης (149 εδ.β' ΑΚ)¹³¹.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο χρόνος που απαιτείται για τη διερεύνηση των παραγωγικών δυνατοτήτων του εντολοδόχου είναι σημαντικός, καθώς η υπογραφή ή μη της σύμβασης συνιστά μια κρίσιμη επενδυτική απόφαση. Ίσως θα μπορούσε να παραλληλιστεί με την αγορά ενός λαχνού¹³², για τον οποίο ο προσλαμβάνων εντολέας θα ήταν πρόθυμος να παράσχει κάποιο χρηματικό ποσό ως αμοιβή στον εντολοδόχο, προκειμένου να απαλλαγεί από την αβεβαιότητα της απόδοσής του. Η αμοιβή ουσιαστικά αντιστοιχεί στο βέβαιο ισοδύναμο (certain equivalent)¹³³ ενός ριψοκίνδυνου χαρτοφυλακίου, δηλαδή στο ποσό εκείνο που θα αφαιρούσε το στοιχείο της

¹²⁸ Βλ. σχετικώς Dixit, & Nalebuff, *Thinking strategically: The Competitive Edge in Business, Politics, and Everyday Life*, και συγκεκριμένα το κεφάλαιο με τίτλο: «Credible Commitments», 1^ο υποκεφάλαιο: «1. The eightfold path to credibility».

¹²⁹ Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1341/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 1887/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΔωδ 78/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹³⁰ Eisenhardt, *Agency Theory: An Assessment and Review*. *The Academy of Management Review*, 14(1), 61, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.428.

¹³¹ Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, *ΔικΔικαιοπρ*, §55, 18, 20, Καρακατσάνης, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 149, αρ.10, ΑΠ 1399/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ιδίως ΠΠρΑθ 1887/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου και περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές.

¹³² Spence, *Job Market Signaling*. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 356, με παραπομπή στην υποσημ.2, ο οποίος επισημαίνει ότι ο όρος «λαχνός» χρησιμοποιείται με την τεχνική έννοια, σύμφωνα με τις επιταγές της θεωρίας των αποφάσεων.

¹³³ Spence, *Job Market Signaling*. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 356, με παραπομπή στην υποσημ.3.

επικινδυνότητας, παρέχοντας στον ιδιοκτήτη του τον ίδιο βαθμό χρησιμότητας με το αρχικό χαρτοφυλάκιο.

4.5.2. Ηθικός κίνδυνος

4.5.2.1. Σχέση εντολέα - εντολοδόχου

Σε επόμενο στάδιο, και συγκεκριμένα από την έναρξη της συνεργασίας εντολέα - εντολοδόχου και εξής, η δυσμενής επιλογή παραδίδει τη σκυτάλη στην έτερη μορφή ασύμμετρης πληροφόρησης, τον «ηθικό κίνδυνο». Ιδίως στη σχέση αντιπροσώπευσης, ο όρος αποδίδει την έλλειψη προσπάθειας εκ μέρους του εντολοδόχου¹³⁴. Κατ' αυτόν τον τρόπο, υποδηλώνεται η αποφυγή εργασίας και ανάληψης δράσης, όχι μόνο στο πλαίσιο της ιδρυτικής της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξίας, αλλά και της τυχόν προϋπάρχουσας μεταξύ τους υποκείμενης σχέσης. Εν προκειμένω, ο εντολοδόχος είναι πιθανόν να αναπτύξει αντισυμβατική συμπεριφορά, η οποία θα αντιτίθεται στους όρους υπό τους οποίους ανέλαβε τα καθήκοντά του.

Ομοίως προς τη δυσμενή επιλογή, και σε επίπεδο ηθικού κινδύνου τα αντιτιθέμενα συμφέροντα μπορούν να σκιαγραφηθούν δια της χρήσης της Θεωρίας Παιγνίων, με τη διαφορά ανάμεσα στις δύο μορφές να εντοπίζεται στη σφοδρότητα της σύγκρουσης. Επομένως, για λόγους πληρέστερης κατανόησης, κρίνεται σκόπιμο στο σημείο αυτό να αξιοποιηθούν και σχετικά αριθμητικά παραδείγματα. Με έρεισμα της ανάλυσης το διαχρονικό «Δίλημμα του Φυλακισμένου»¹³⁵, είναι δυνατή αντίστοιχα η διαμόρφωση ενός «Οπορτουμιστικού Παιγνίου», ταυτόχρονης διεξαγωγής, κεντρικό ερώτημα του οποίου αποτελεί η υιοθέτηση συνεργατικής (cooperative) ή ανταγωνιστικής (opportunistic) συμπεριφοράς εκ μέρους των παικτών. Ακραιφνής σκοπός όλων είναι η μεγιστοποίηση του προσδοκώμενου κέρδους¹³⁶.

¹³⁴ Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 61, Williamson, Opportunism and its critics. *Managerial and decision economics*, 14, 101, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.427, οι οποίοι χρησιμοποιούν το χαρακτηριστικό ρήμα «to shirk».

¹³⁵ Πρόκειται για θεωρία - ακρογωνιαίο λίθο όλων των σύγχρονων παιγνιοθεωρητικών κατασκευών, που αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τους M. Flood και M. Dresher, κατά τη διάρκεια εργασίας τους στη μη κερδοσκοπική εταιρία RAND.

¹³⁶ Βλ. Simon, Bounded Rationality, In *Utility and Probability*, 15-18, ο οποίος θεωρεί ότι η εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος δεν είναι απαρεγκλίτως επιλογή των απολύτως λογικά σκεπτόμενων προσώπων, ενώ ταυτόχρονα απόλυτα λογικές επιλογές ενδέχεται να οδηγήσουν στην πρόκληση ζημίας, λόγω ακριβώς της περιορισμένης ορθολογικότητας.

Από τη μία πλευρά, η σύγκρουση μπορεί να αφορά στην αλληλεπίδραση Εντολέα - Εντολοδόχου. Οι εν λόγω παίκτες θα είχαν στη διάθεσή τους τέσσερις (4) πιθανούς συνδυασμούς στρατηγικών: αμφότεροι να δράσουν συνεργατικά, αμφότεροι να δράσουν οπορτουνιστικά, ο ένας να δράσει συνεργατικά και ο άλλος οπορτουνιστικά και εναλλάξ. Μετά την προσθήκη στον πίνακα τιμών τυχαίων αριθμητικών δεδομένων, τα οποία απεικονίζουν τις μονάδες ωφέλειας που αποκομίζει έκαστος ανά κελί, το παίγνιο αποκτά την κάτωθι μορφή.

1^{ος} Πίνακας : Αποδόσεις κερδών στη σχέση εντολέα - εντολοδόχου

		ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΣ	
		Συνεργασία	Οπορτουνισμός
ΕΝΤΟΛΕΑΣ	Συνεργασία	A. (4,4)	B. (1,6)
	Οπορτουνισμός	C. (6,1)	D. (2,2)

Ειδικότερα, παρατηρείται ότι ο Εντολέας έχει κυρίαρχη στρατηγική να ενεργήσει με γνώμονα τον Οπορτουνισμό. Οι πιο συνήθεις περιπτώσεις¹³⁷ αφορούν κυρίως στη θέση στόχων, οι οποίοι είναι εξ ορισμού δύσκολο να επιτευχθούν, ή στην προσπάθεια για χειραγώγηση της δράσης του Εντολοδόχου, ενέργεια που μπορεί όμως να υπερβαίνει το πλαίσιο της απλής χάραξης κατευθυντήριων γραμμών που απαιτείται συνήθως, όταν δηλαδή η πληρεξουσιότητα έχει γενικό περιεχόμενο. Εν προκειμένω, λοιπόν, είναι αδιάφορο για τον Εντολέα αν ο Εντολοδόχος επιλέξει τη Συνεργασία ή τον Οπορτουνισμό, εφόσον και στις δύο περιπτώσεις η καιροσκοπική συμπεριφορά του αποφέρει περισσότερα κέρδη [6 (Κελί C.) > 4 (Κελί A.) και 2 (Κελί D.) > 1 (Κελί B.)]. Βέβαια, και ο Εντολοδόχος έχει κυρίαρχη στρατηγική να δράσει καιροσκοπικά [6 (Κελί

¹³⁷ Βλ. σχετικώς Wagner, The opportunistic principal. *Kyklos*, 72(4), 645.

B.) > 4 (Κελί A.) και 2 (Κελί D.) > 1 (Κελί C.)]. Τούτο μπορεί να επισυμβεί λ.χ. σε περιπτώσεις «κατάχρησης» της πληρεξουσιότητας. Συγκεκριμένα, ο Εντολοδόχος δύναται να επιχειρήσει μια δικαιοπραξία εμπίπτουσα μεν εντός των ορίων της χορηγηθείσας εξουσίας αντιπροσώπευσης, την οποία όμως ο Εντολέας δε θα επιθυμούσε να καταρτίσει αυτοπροσώπως¹³⁸. Το γεγονός αυτό οδηγεί μεν σε κατ' αρχήν δέσμευση του Εντολέα, πλην όμως αναγνωρίζονται στον τελευταίο αξιώσεις απορρέουσες εκ της βασικής σχέσης¹³⁹. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, η επίλυση του παιγνίου καταλήγει σε Ισορροπία Κυρίαρχων Στρατηγικών κατά Nash (Nash Equilibrium) στο Κελί D. (2,2), με αποτέλεσμα και οι δύο παίκτες να εισπράττουν από δύο (2) μονάδες ωφέλειας.

Ωστόσο, από την προσομοίωση αυτή αναδεικνύεται ταυτόχρονα και το ζήτημα της αποτυχίας συντονισμένης δράσης και συνεργασίας. Κάθε παίκτης έχει ατομικό κίνητρο να δράσει καιροσκοπικά, ώστε, σε συνδυασμό με την τυχόν συνεργατική συμπεριφορά του «αντιπάλου» του, να οδηγηθεί στο βέλτιστο για τον ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή στις έξι (6) μονάδες ωφέλειας. Έτσι, δεν είναι δυνατή η οικοδόμηση κλίματος εμπιστοσύνης, ειδάλλως αμφοτέροι θα αποκόμιζαν τα επαυξημένα κέρδη του Κελιού A. (4,4). Εξάλλου, η «προδοσία» καθίσταται εξαιρετικά επικερδής για τον θύτη, αλλά και ιδιαίτερα επιβλαβής για το θύμα¹⁴⁰. Πάντως, το παίγνιο θα μπορούσε να έχει διαφορετική έκβαση, εάν επαναλαμβανόταν για μη πεπερασμένο αριθμό περιόδων, οπότε και οι παίκτες θα ήταν προθυμότεροι να δεσμευτούν σε μακροπρόθεσμες συνεργασίες¹⁴¹.

4.5.2.2. Σχέση εντολοδόχου - τρίτου

Από την άλλη πλευρά, και πάλι κατόπιν χορήγησης της πληρεξουσιότητας, ο ηθικός κίνδυνος που ανακύπτει μετά την πρόσληψη του αντιπροσώπου δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη και την έκβαση της κύριας δικαιοπραξίας. Εκκινώντας, λοιπόν, από

¹³⁸ Για την «κατάχρηση» ως λόγο έλλειψης της πληρεξουσιότητας, βλ. αναλυτικά π.κ., υπό 6.1.

¹³⁹ Ωστόσο, ο κανόνας της δεσμευτικότητας επιδέχεται εξαιρέσεις: αφενός, όταν ο τρίτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την κατάχρηση, αφετέρου όταν υφίσταται «συμπαιγνία» του τελευταίου με τον Εντολοδόχο, ώστε αμφοτέροι να αποκομίσουν όφελος μέσα από τη συνειδητή και ηθελημένη σύμπραξή τους, βλέποντας ανεπανόρθωτα τα συμφέροντα του αντιπροσωπευομένου. Για τη νομική αντιμετώπιση της «συμπαιγνίας» στο πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής σχέσης, βλ. ενδεικτικά Γεωργιάδη, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 54, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §7, σελ.207-208, με παραπομπή στην υποσημ. 123, την ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §70, 5, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.39, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 948. Όλοι οι εν λόγω συγγραφείς αναγνωρίζουν την καταρτισθείσα δικαιοπραξία μεταξύ αντιπροσώπου και τρίτου ως άκυρη λόγω αντίθεσης στα χρηστά ήθη (178 ΑΚ). Πρβλ. και ΕφΔωδ 81/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Ως εκ τούτου, δε θα μπορούσε να αποκλειστεί η θεμελίωση ευθύνης των ανωτέρω για παροχή αποζημίωσης προς τον κύριο των υποθέσεων, με βάση το άρθρο 919 ΑΚ.

¹⁴⁰ McConnell, Brue, Flynn, Εισαγωγή στην οικονομική επιστήμη, σελ.316.

¹⁴¹ Βλ. ιδίως Axelrod, The Evolution of Cooperation, ο οποίος αναφέρεται στις στρατηγικές C (Cooperate) ή D (Defect) επί των επαναλαμβανόμενων παιγνίων, στα οποία είχε ήδη επενδύσει ο Ρώσος ψυχολόγος Anatol Rapoport (βλ. Rapoport, Chammah, & Orwant, Prisoner's dilemma: A study in conflict and cooperation).

τη βάση, ότι ο αντιπρόσωπος δικαιοπρακτεί με τη δική του βούληση, κρίθηκε σκόπιμο οι πληροφορίες που άπτονται της δικαιοπρακτικής του δράσης να καταλογίζονται στο πρόσωπό του. Στην κατεύθυνση αυτή, προστίθενται δύο ακόμη κρίσιμες διατάξεις, που αντιμετωπίζονται ως ενιαία ρύθμιση¹⁴². Πρόκειται για εκδηλώσεις του ειδικού περιεχομένου της δήλωσης βούλησης του τελευταίου¹⁴³, οι οποίες καταγράφονται στα άρθρα 214 - 215 ΑΚ και κατέχουν εξέχουσα θέση στη λειτουργία του θεσμού της άμεσης αντιπροσώπευσης.

Αφενός, το άρθρο 214 ΑΚ ορίζει ρητά ότι από το πρόσωπο του αντιπροσώπου, και όχι του αντιπροσωπευομένου, κρίνονται τα ελαττώματα της βούλησης, η γνώση ή η υπαίτια άγνοια ορισμένων περιστατικών, καθώς και η επίδρασή τους στην κύρια δικαιοπραξία. Παρ' όλα αυτά, τόσο η θεωρία¹⁴⁴ όσο και η νομολογία¹⁴⁵ προβαίνουν σε ευρεία ερμηνεία της διάταξης. Έτσι, πέρα από τις περιπτώσεις πλάνης, απάτης και απειλής, υπάγονται μεταξύ άλλων και αυτές της αισχροκερδούς δικαιοπραξίας (179 ΑΚ)¹⁴⁶, του πταίσματος κατά τις διαπραγματεύσεις (197 - 198 ΑΚ)¹⁴⁷, της καλής ή κακής πίστης και της γνώσης ή άγνοιας ουσιωδών στοιχείων της δικαιοπραξίας (π.χ. 224, 231 §3 ΑΚ)¹⁴⁸. Αντιθέτως, το άρθρο 214 ΑΚ δεν εφαρμόζεται για στοιχεία που δεν ανήκουν στο πραγματικό της δικαιοπραξίας, με αποτέλεσμα αυτά να κρίνονται από το πρόσωπο του κυρίου των υποθέσεων (λ.χ. η εμπορική ιδιότητα, η ύπαρξη ή μη κάποιου προσωπικού προνομίου κ.λ.π.)¹⁴⁹.

Αφετέρου, εξαίρεση στον κανόνα του 214 ΑΚ εισάγεται με το άρθρο 215 ΑΚ. Ειδικότερα, σε περίπτωση παροχής ορισμένων οδηγιών προς τον αντιπρόσωπο, ο αντιπροσωπευόμενος δεν δύναται να επικαλεστεί την άγνοια του αντιπροσώπου για περιστατικά σχετιζόμενα με τις δοθείσες οδηγίες, που ο ίδιος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει. Από το σκοπό του νόμου προκύπτει, ότι δεν είναι επιτρεπτή για τον κακόπιστο αντιπροσωπευόμενο η εκμετάλλευση του καλόπιστου αντιπροσώπου, τον οποίο

¹⁴² Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 214, αρ.1, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 214, αρ.1.

¹⁴³ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.45.

¹⁴⁴ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.47, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §66, 5, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §78, σελ.467, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 952.

¹⁴⁵ ΑΠ 134/2004 ΝοΒ 52, 1551, ΑΠ 30/2010 ΧρΙΔ 10, 717, ΑΠ 961/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁴⁶ ΑΠ 681/2009 ΝοΒ 58, 656, ΑΠ 1186/2011 ΝοΒ 60, 649, ΕφΑθ 6860/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁷ ΑΠ 1548/1998 ΕλλΔνη 40, 1310.

¹⁴⁸ ΑΠ 746/1990 (τμ. Α') ΕλλΔνη 32, 60, ΑΠ 1160/1990 (τμ. Α') ΕλλΔνη 33, 532, ΑΠ 170/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΔωδ 59/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁹ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 26, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §112, σελ.295-296, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 953, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 214, αρ.23, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 214, αρ.6, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 214, αρ.1126.

χρησιμοποιεί κατά τη διενέργεια της συναλλαγής¹⁵⁰. Στο σημείο αυτό, τονίζεται ότι οι οδηγίες οφείλουν να τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με τη συναλλαγή, αποτελώντας δηλαδή το πραγματικό αίτιο κατάρτισης της δικαιοπραξίας¹⁵¹. Ωστόσο, με την παροχή οδηγιών εξομοιώνεται και η παράσταση του αντιπροσωπευμένου κατά την κατάρτιση και η μη εναντίωσή του σε αυτήν¹⁵², καθώς και η μη παρέμβαση προς αποτροπή της κατάρτισης, χωρίς να έχει δώσει προηγουμένως οδηγίες, παρότι γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την άγνοια του αντιπροσώπου και μπορούσε να παρέμβει¹⁵³. Τέλος, παρά τη ρητή αναφορά μόνο στην άγνοια του αντιπροσώπου, θα πρέπει να προστεθούν στο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής, κατόπιν διασταλτικής ερμηνείας, και τα ελαττώματα της βούλησης του τελευταίου¹⁵⁴.

4.6. Οριοθέτηση των κοστών αντιπροσώπευσης¹⁵⁵

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν επιτυχώς οι επιπτώσεις της ασύμμετρης πληροφόρησης και τα κόστη που μπορούν να προκληθούν για τα συμφέροντα των εμπλεκομένων, το κυρίαρχο οικονομικό μοντέλο αντιπροσώπευσης εστιάζει στην ανεπιτήρητη συμπεριφορά του εντολοδόχου, με έμφαση στις περιπτώσεις υπαρκτής και ισχυρής πληρεξουσιότητας. Η αποκάλυψη των δραστηριοτήτων του τελευταίου αποτελεί κρίσιμο διάβημα για τον εντολέα, ο οποίος μπορεί να αντιστρέψει την κατ' αρχήν ατελή και ασύμμετρη σε πλήρη και συμμετρική γνώση.

Ένα μέσο που θα μπορούσε να αξιοποιήσει ο εντολέας είναι ο σχεδιασμός μιας «σύμβασης προσλήψεως», η οποία θα προσανατολίζεται στο αποτέλεσμα της

¹⁵⁰ Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 42. Βλ. περαιτέρω αιτιολόγηση στον *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 953, που χαρακτηρίζει τον αντιπρόσωπο ως ένα απλό «εκτελεστικό όργανο της δικαιοπρακτικής βουλήσεως του αντιπροσωπευμένου».

¹⁵¹ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 214-215, αρ.11.

¹⁵² Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §109, σελ.288.

¹⁵³ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 214-215, αρ.12, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.46-47, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 71, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 214-215, αρ.15. Πρβλ. επίσης την ενδιαφέρουσα απόφαση ΕφΑθ 2364/1968 Αρμ 23, 302, κατά την οποία κρίθηκε ότι η απειρία του αντιπροσώπου δεν ασκεί επιρροή στην κατάρτιση της δικαιοπραξίας, εφόσον οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν από τον ίδιο τον αντιπροσωπευόμενο.

¹⁵⁴ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.48-49, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 214-215, αρ.13, Τριάντος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 215, αρ.1138. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη, βλ. Γεωργιάδη, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 28, με την αιτιολογία ότι η διάταξη εφαρμόζεται κατά και όχι υπέρ του αντιπροσωπευμένου.

¹⁵⁵ Για το παρόν υποκεφάλαιο βλ. ιδίως Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 61-62, Καστελιανού, Κοντού, & Παπαδόπουλος, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.428-429. Πρβλ. και τις εξειδικευμένες αναλύσεις των Demski, & Feltham, Economic Incentives in Budgetary Control Systems. *The Accounting Review*, 53(2), 336-359, Harris, & Raviv, Optimal incentive contracts with imperfect information. *Journal of economic theory*, 20(2), 231-259, Shavell, Risk Sharing and Incentives in the Principal and Agent Relationship. *The Bell Journal of Economics*, 10(1), 55-73.

συμπεριφοράς του εντολοδόχου (outcome - oriented contract)¹⁵⁶. Μεταφέροντας την πρόταση αυτή στο νομικό γίγνεσθαι, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η υποκείμενη εσωτερική σχέση λαμβάνει εν προκειμένω τη μορφή της σύμβασης έργου, η οποία ρυθμίζεται στα άρθρα 681 επ. ΑΚ. Έτσι, ο μεν εντολοδόχος ουσιαστικά υποχρεούται να εκτελέσει προσηκόντως την ανατιθέμενη δραστηριότητα, ο δε εντολέας να καταβάλει την τυχόν συμφωνηθείσα μεταξύ τους αμοιβή. Βέβαια, μολονότι υπό αυτόν τον συμβατικό τύπο φαίνεται να διασφαλίζεται η επίτευξη του προσδοκώμενου αποτελέσματος, τέτοιου είδους συμφωνίες δεν απαντώνται συχνά στη συναλλακτική πρακτική, μια και η πληρεξουσιοδότηση στηρίζεται συνήθως σε σύμβαση εντολής (713 επ. ΑΚ). Πάντως, αμφότερες εμφανίζουν έναν αρκετά στενό βαθμό συγγένειας, και θα ήταν ιδιαίτερα δυσδιάκριτες, αν η σύμβαση εντολής δεν έφερε αφίλοκερδή, η δε σύμβαση έργου φιλοκερδή χαρακτήρα¹⁵⁷.

Επίσης, αποτελεί κοινή παραδοχή το γεγονός, ότι πέραν της εκπλήρωσης του γενικού σκοπού παροχής της πληρεξουσιότητας, κάθε μέρος επιδιώκει να διασφαλίσει και τα ατομικά του συμφέροντα. Τίθεται, όμως, ένας σημαντικός περιορισμός. Δε νοείται ευθυγράμμιση των κινήτρων, δίχως τη μερική έστω μετατόπιση του κινδύνου της λήψης κρίσιμων αποφάσεων στον αντιπρόσωπο¹⁵⁸. Για να θεωρηθεί, λοιπόν, η εν λόγω κατανομή ως αποτελεσματική, θα ήταν κατ' αρχάς προτιμότερο τα συμβαλλόμενα μέρη να αποφασίσουν ελεύθερα για το σχετικό ζήτημα (361 ΑΚ). Αν όμως δεν υπάρξει σχετική συμφωνία, τότε ο κίνδυνος δέον να καταλήξει σε αυτόν που μπορεί να λάβει τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης με μεγαλύτερη ευχέρεια, ή εσχάτως σε αυτόν που μπορεί να ασφαλιστεί με το μικρότερο δυνατό κόστος εναντίον του¹⁵⁹. Θα πρέπει δε να ληφθεί υπόψη, ότι όσο μεγαλώνει η διακύμανση του κινδύνου, τόσο αυξάνεται και η ανασφάλεια ως προς το αποτέλεσμα της σύμβασης¹⁶⁰. Ως εκ τούτου, αν ο εντολοδόχος λάβει υπόψη, ότι η τελική ανταμοιβή του ιδίου και του εντολέα του εξαρτάται αποκλειστικά από τις

¹⁵⁶ Βλ. ιδίως Jensen, & Meckling, Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360, με ιδιαίτερη αναφορά στη σημασία της κινητροδοσίας των εντολοδόχων.

¹⁵⁷ *Καράσης*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ ΙΙΙ, 713, αρ.10.

¹⁵⁸ Κατά την Eisenhardt, Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 61-62, σημαίνοντα ρόλο στον διαμοιρασμό του κινδύνου των αποφάσεων διαδραματίζει και η στάση που τηρεί έκαστος απέναντι σε αυτόν, ήτοι αν τον αποστρέφεται (risk averse) ή αν τον επιζητά (risk lover).

¹⁵⁹ Χατζής, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 334-335, με παραπομπή στο έργο των Posner, & Rosenfield, Impossibility and related doctrines in contract law: An economic analysis. *The Journal of Legal Studies*, 6(1), 83-118, οι οποίοι θέτουν ως βάση της σχετικής ανάλυσης τη θεωρία της απόφασης υπό συνθήκες κινδύνου και αβεβαιότητας (decision under risk and uncertainty).

¹⁶⁰ *Καστελιανού, Κοιτού, & Παπαδόπουλος*, Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, σελ.428-429.

δικές του ενέργειες, δε θα έχει κίνητρο να παρεκκλίνει από την αμοιβαιότητα και τη συνεργατική δράση.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, εντοπίζονται ορισμένοι σημαντικοί παράγοντες, που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τον εντολέα, πρωτίστως κατά τον κρίσιμο χρόνο της πρόσληψης, αλλά και στο μεταγενέστερο στάδιο ανάπτυξης της ενέργειάς της. Αρχικά, τίθεται το ζήτημα της τυποποίησης των ανατιθέμενων δραστηριοτήτων (programmability). Όσο αυξάνεται ο βαθμός συστηματοποίησης, είναι δυνατή όχι μόνο η ασφαλής αξιολόγηση της απόδοσης του εντολοδόχου, αλλά και ο περιορισμός της πιθανότητας αποτυχίας. Παραδείγματος χάριν, ο προγραμματισμός των οικονομικών δραστηριοτήτων θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της συμβατικής πρόβλεψης ποινικών ρητρών, ήτοι χρηματικών ποσών που θα καταπίπτουν ως αναπόδεικτη ζημία σε βάρος του εντολοδόχου, σε περίπτωση υπαίτιας αθέτησης της σύμβασης εκ μέρους του¹⁶¹.

Επίσης, ιδιαίτερος κρίσιμη αποδεικνύεται και η μετρησιμότητα του σκοπούμενου αποτελέσματος (measurability of the outcome)¹⁶², δηλαδή η δυνατότητα πρόβλεψης όσο το δυνατόν περισσότερων μελλοντικών ενδεχομένων. Εκ πρώτης όψεως, ιδανικός τρόπος για την αύξηση της προβλεψιμότητας φαίνεται να είναι η χορήγηση ειδικής πληρεξουσιότητας, η οποία έχει εξ ορισμού συγκεκριμένο περιεχόμενο και στενά αντικειμενικά όρια. Ωστόσο, ακολουθώντας την εν λόγω πρακτική, αφενός ο εντολέας καταλήγει σε αρκετές περιπτώσεις να δρα ομορτοουνιστικά, συρρικνώνοντας σε μεγάλο βαθμό το επιτρεπόμενο πεδίο δράσης του εντολοδόχου¹⁶³, αφετέρου αυξάνεται η πιθανότητα να ανακύψει ζήτημα «υπέρβασης» της παρασχεθείσας εξουσίας αντιπροσώπευσης¹⁶⁴, συνεπώς καθίσταται αναπόφευκτη η προσφυγή των μερών στη δικαιοσύνη προς επίλυση της διαφοράς. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η καταρτισθείσα δικαιοπραξία ανάμεσα σε εντολέα και εντολοδόχο φαίνεται να απομακρύνεται από το πρότυπο της «τέλειας σύμβασης»¹⁶⁵. Ανάλογα, λοιπόν, με το βαθμό προβλεψιμότητας και το ευχερές ή μη της μέτρησης του αποτελέσματος, η πληρεξουσιοδότηση καθίσταται άλλοτε ελκυστική και άλλοτε ασύμφορη.

¹⁶¹ Για εκτενέστερη ανάλυση του θεσμού της «ποινικής ρήτρας» σε διεπιστημονικό επίπεδο, βλ. Χατζή, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 335 επ.

¹⁶² Anderson, The salesperson as outside agent or employee: a transaction cost analysis. *Marketing science*, 4(3), 234-254, Eisenhardt, Control: Organizational and economic approaches. *Management science*, 31(2), 143.

¹⁶³ Βλ. π.π., υπό 4.5.2.1., με παραπομπή στην υποσημ.137.

¹⁶⁴ Για την «υπέρβαση» ως λόγο έλλειψης της πληρεξουσιότητας, βλ. αναλυτικά π.κ., υπό 6.1.

¹⁶⁵ Βλ. π.π., υπό 3.2.

Σε τελευταία ανάλυση, ένα ακόμη, δευτερεύον μεν, αλλά καθόλα σημαντικό κριτήριο αποτελεί και η διάρκεια ισχύος της αντιπροσωπευτικής σχέσης¹⁶⁶. Όσο πιο εκτενές είναι το χρονικό πεδίο εφαρμογής, τόσο καλλιεργείται και ισχυροποιείται σε βάθος χρόνου η πολυπόθητη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών. Μάλιστα, η πρόταση αυτή δίδει τη λύση και στο «Οπορτουνιστικό Παίγνιο» που αναλύθηκε στο πλαίσιο της σχέσης εντολέα - εντολοδόχου¹⁶⁷, συμβάλλοντας ουσιωδώς στην οριοθέτηση των ιδιοτελών κινήτρων και στην εδραίωση πνεύματος συνεργασίας.

Τέλος, ο κύριος των υποθέσεων έχει τη δυνατότητα να επενδύσει σε ειδικώς διαμορφωμένα πληροφοριακά συστήματα, τα οποία θα του επιτρέψουν την εξασφάλιση πληρέστερης εποπτείας επί των δραστηριοτήτων του εντολοδόχου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα συνιστούν τα εξειδικευμένα προγράμματα αλγορίθμων, με σκοπό τη δομημένη παρουσίαση πληροφοριών, η δημιουργία προϋπολογιστικών συστημάτων για την τήρηση των επιτρεπόμενων οικονομικών ορίων, η πρόσληψη τρίτων προσώπων με έργο τον έλεγχο της δράσης κ.α. Ουσιαστικά, τα συστήματα αυτά οδηγούν σε χαλιναγωγή της καιροσκοπικής τάσης των αντιπροσώπων, οι οποίοι δεν έχουν πλέον το περιθώριο να παραπλανήσουν τον αντιπροσωπευόμενο¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Για τη σύνδεση της συμβατικής διάρκειας ιδίως με ζητήματα ηθικού κινδύνου, βλ. Lambert, Long-Term Contracts and Moral Hazard. *The Bell Journal of Economics*, 14(2), 441-452.

¹⁶⁷ Βλ. π.π., υπό 4.5.2.1.

¹⁶⁸ Βλ. σχετικώς Fama, Agency problems and the theory of the firm. *Journal of political economy*, 88(2), 288-307 και Fama, & Jensen, Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301-325, με έμφαση στον έλεγχο της συμπεριφοράς των διοικητών σε επίπεδο εμπορικών εταιριών.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΗΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

Κινούμενος στο πλαίσιο της συμβατικής του ελευθερίας, ο αντιπροσωπευόμενος δύναται να επιλέξει τόσο το πρόσωπο, με το οποίο θα καταρτίσει την ιδρυτική της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξία, καθώς και τους όρους που θα περιέχονται σε αυτήν¹⁶⁹. Εξάλλου, η παροχή της εξουσίας αντιπροσώπευσης στηρίζεται στην προσωπική εμπιστοσύνη, που ο ίδιος επιδεικνύει προς τον αντιπρόσωπό του¹⁷⁰. Από την άλλη πλευρά, ως προς την κατάρτιση της κύριας δικαιοπραξίας, η στάθμιση συμφερόντων των μερών επιτυγχάνεται με την εξέταση συνδρομής των όρων της άμεσης αντιπροσώπευσης, όπως αυτοί αναλύθηκαν στο γενικό μέρος του παρόντος (211 ΑΚ)¹⁷¹. Αν ελλείψει κάποιος από τους όρους αυτούς, τότε δε θα επέλθουν τα σκοπούμενα έννομα αποτελέσματα, δηλαδή η άμεση ενέργεια υπέρ και κατά του αντιπροσωπευομένου και τελικά η δέσμευσή του από την επιχειρηθείσα δικαιοπραξία.

Αποδεικνύεται, λοιπόν, ότι η δικαιοπρακτική δράση του αντιπροσώπου εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους, τόσο για την έννομη σφαίρα του κυρίου των υποθέσεων όσο και για την ασφάλεια των συναλλαγών. Ως εκ τούτου, ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε να ρυθμίσει δύο βασικές κατηγορίες λόγων, που μπορούν να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητη έκβαση της αντιπροσωπευτικής σχέσης. Κρίθηκε, συνεπώς, αναγκαίο να τεθούν όρια αφενός ως προς τη χρονική ισχύ της πληρεξουσιότητας, η υπέρβαση των οποίων μπορεί να έχει ως επακόλουθο τον οριστικό τερματισμό της σχέσης αντιπροσώπευσης, αφετέρου ως προς το αντικειμενικό πεδίο, εντός του οποίου δύναται να ενεργήσει ο αντιπρόσωπος. Στην πρώτη περίπτωση ομιλούμε για «παύση», ενώ στη δεύτερη για «έλλειψη» πληρεξουσιότητας.

¹⁶⁹ Γεωργιάδης, Ενοχδίκ, §14, 56, 57.

¹⁷⁰ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §87, σελ.220, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.107, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 1.

¹⁷¹ Βλ. π.π., υπό 1.3.

5. ΠΑΥΣΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

5.1. Λόγοι «παύσης» της πληρεξουσιότητας

5.1.1. Γενικοί λόγοι παύσης¹⁷²

Ως προς την πρώτη κατηγορία, είναι δυνατόν να υπάρξουν γενικοί λόγοι παύσης αφορώντες κάθε έννομη σχέση, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται απαραίτητη η ρητή αναγραφή τους στο νόμο¹⁷³. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η εκπλήρωση του σκοπού, για τον οποίο παρασχέθηκε η εξουσία αντιπροσώπευσης, καθώς και η οριστική αδυναμία πραγμάτωσής του, με συνέπεια η πληρεξουσιοδότηση να μένει πλέον άνευ αντικειμένου. Επίσης, στο ίδιο πεδίο εμπίπτει η τυχόν πλήρωση διαλυτικής αίρεσης, ήτοι η επέλευση μελλοντικού και αβέβαιου γεγονότος, από το οποίο εξαρτήθηκε η παραγωγή των εννόμων συνεπειών της δικαιοπραξίας. Το ίδιο ισχύει και για την οριστική ματαίωση αναβλητικής αίρεσης, υπό την οποία τελούσε η πληρεξουσιότητα, ώστε να μην επήλθε ή να μην είναι πλέον δυνατή η επέλευση του γεγονότος¹⁷⁴. Τέλος, παύση πληρεξουσιότητας επέρχεται και με την παρέλευση τυχόν ταχθείσης προθεσμίας, που αφορά σε μελλοντικό και βέβαιο γεγονός.

Ένα ενδιαφέρον ζήτημα ανέκυψε ως προς το επιτρεπτό ή μη της μονομερούς παραίτησης του αντιπροσώπου. Κατά κρατούσα άποψη, παρ' όλο που δεν αναφέρεται ρητά στο νόμο ως λόγος παύσης, πρόκειται για ένα «αναμφίβολο» δικαίωμα, το οποίο θεμελιώνεται αφενός στη νομική φύση της πληρεξουσιότητας ως δικαιώματος¹⁷⁵, αφετέρου στην αρχή της αυτονομίας της βούλησης, εφόσον δε νοείται η επιβολή της απόκτησης και διατήρησης της εξουσίας παρά τη θέληση του αντιπροσώπου¹⁷⁶. Φυσικά, έχουν υποστηριχθεί σχετικά και άλλες θέσεις, εκ των οποίων ορισμένες εξαρτούν τη δυνατότητα παραίτησης του πληρεξουσίου από τον τρόπο χορήγησης της

¹⁷² Για το παρόν υποκεφάλαιο, βλ. μεταξύ άλλων *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 222, αρ.2, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.14, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §116, σελ.305, *Πουρνάρα*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.16, 17.

¹⁷³ Βλ. *Δεληγιάννη*, Η Πληρεξουσιότης, §115, σελ.291, ο οποίος χαρακτηρίζει τους γενικούς λόγους παύσης ως «εξυπακουόμενους».

¹⁷⁴ Για τη διάκριση των αιρέσεων σε «αναβλητικές» και «διαλυτικές», βλ. *Κλαβανίδου*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §62, 10-12.

¹⁷⁵ *Μπαλής*, ΓενΑρχ ΑΚ, §116, σελ.307, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.13, *ο ίδιος*, ΑΚ Ι, 218, αρ.5, *ο ίδιος*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 218, αρ.1191, με παραπομπή εις ΕφΘεσ 220/1969 Αρμ 23, 581 και ΕφΚερκ 120/1990 Αρμ 44, 829.

¹⁷⁶ *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.14, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 994.

πληρεξουσιότητας (με μονομερή δήλωση ή με συμβατικό όρο)¹⁷⁷, είτε από την ύπαρξη ή μη έγκυρης εσωτερικής σχέσης¹⁷⁸ κ.α.

5.1.2. Ειδικοί λόγοι παύσης

Πέραν των γενικών, στο 7^ο κεφάλαιο του ΑΚ προβλέπονται και ειδικοί λόγοι παύσης, και συγκεκριμένα στα άρθρα 218 - 223 ΑΚ. Αυτοί είναι κατά σειρά η ανάκληση της πληρεξουσιότητας (218 - 221 ΑΚ), η λήξη της εσωτερικής / βασικής σχέσης (222 ΑΚ) και ο θάνατος ή η δικαιοπρακτική ανικανότητα του αντιπροσωπευομένου ή του πληρεξουσίου (223 ΑΚ).

5.1.2.1. Ανάκληση της πληρεξουσιότητας

5.1.2.1.1. Η αρχή του ελευθέρως ανακλητού

Ο νομοθέτης εκκινεί με τη θεμελίωση της αρχής του ελευθέρως ανακλητού της πληρεξουσιότητας εκ μέρους του αντιπροσωπευομένου (218 εδ.α' ΑΚ). Οι δικαιολογητικοί λόγοι θέσπισης της τελευταίας ποικίλλουν, μια και είναι πιθανός ο κλονισμός της σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ πληρεξουσιοδότη και πληρεξουσίου, η μη ύπαρξη λόγου περαιτέρω διατήρησης της εξουσίας ή η έλλειψη επιθυμίας συνέχισης της σχέσης αντιπροσώπευσης¹⁷⁹. Εξάλλου, τυχόν αντίθετη ρύθμιση θα συνιστούσε υπέρμετρη δέσμευση της ιδιωτικής αυτονομίας και ελευθερίας του κυρίου των υποθέσεων, ανεξαρτήτως του τρόπου σύστασης της πληρεξουσιότητας¹⁸⁰.

Ως προς τη νομική του φύση, το δικαίωμα ανακλήσεως είναι διαπλαστικό, διότι επιφέρει την κατάργηση της εξουσίας αντιπροσώπευσης, η οποία μάλιστα ισχύει για το μέλλον (*ex nunc*), ώστε να μη θίγεται το κύρος των δικαιοπραξιών που επιχειρήθηκαν έως εκείνη τη στιγμή¹⁸¹. Επιπλέον, είναι προσωπικό, μη αναγόμενο στην περιουσία του αντιπροσωπευομένου. Σε περίπτωση, λοιπόν, που παρασχεθεί πληρεξουσιότητα και για το χρόνο μετά το θάνατο του πληρεξουσιοδότη, αυτό δεν περιέρχεται στον εκτελεστή διαθήκης, αλλά στους κληρονόμους, καθένας από τους οποίους δικαιούται μεμονωμένα

¹⁷⁷ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.109, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 4.

¹⁷⁸ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §115, σελ.291-293.

¹⁷⁹ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 218, αρ.2, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.1, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.3, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 218, αρ.1188.1.

¹⁸⁰ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 218, αρ.2, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.1, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 990. Από τη νομολογία, βλ. ΕφΑθ 2721/1996 Αρμ 50, 1502.

¹⁸¹ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.111-112, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 7.

να προβεί σε ανάκληση¹⁸². Τέλος, η δήλωση είναι κατ' αρχήν άτυπη (158 ΑΚ), εκτός αν η εξουσία αντιπροσώπευσης δόθηκε με συμβολαιογραφικό έγγραφο, οπότε απαιτείται η τήρηση του ίδιου τύπου (220 ΑΚ)¹⁸³.

Σύμφωνα με τις επιταγές των άρθρων 219 και 221 ΑΚ, το δικαίωμα ανάκλησης ασκείται με μονομερή δήλωση, που απευθύνεται είτε προς τον πληρεξούσιο είτε προς τον τρίτο. Απόκλιση από τα ανωτέρω δέχθηκε η νομολογία στην ΟΛΑΠ 52/1990, για την περίπτωση χορήγησης πληρεξουσιότητας με σύμβαση¹⁸⁴. Εν προκειμένω, κρίθηκε ότι αυτή δε δύναται να ανακληθεί μονομερώς, κατ' επίκληση του άρθρου 218 ΑΚ, παρά μόνο να καταργηθεί είτε με την κατάρτιση νέας σύμβασης είτε με την επέλευση τινός εκ των γενικών λόγων κατάργησης των ενοχών. Ωστόσο, η ορθότητα της άποψης αυτής αμφισβητείται έντονα¹⁸⁵. Η δε μειοψηφία πρόβαλε ως βασικό επιχείρημα, ότι με τον τρόπο αυτό τίθενται σημαντικοί περιορισμοί στον κανόνα του άρθρου 218 εδ.α' ΑΚ, διότι αν αναγνωριστεί ότι η συμβατική κατάρτιση της πληρεξουσιότητας αποστερεί από τον αντιπροσωπευόμενο το δικαίωμα μονομερούς ανάκλησής της, τότε η ελευθερία ανάκλησης καθίσταται κενή περιεχομένου. Εξάλλου, ένας πληρεξούσιος με μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ θα μπορούσε να υποχρεώνει τον κύριο των υποθέσεων να παράσχει την πληρεξουσιότητα με σύμβαση, ώστε να αδυνατεί εν συνεχεία να την ανακαλέσει. Επομένως, θα θεωρούνταν πιο αποτελεσματικό το δικαίωμα ανάκλησης να ασκείται απρόσκοπτα, και δη ανεξάρτητα από τον τρόπο χορήγησης της εξουσίας αντιπροσώπευσης¹⁸⁶.

5.1.2.1.2. Αμετάκλητη πληρεξουσιότητα

5.1.2.1.2.1. Προϋποθέσεις του αμετακλήτου

Πέραν της αρχής του ελευθέρως ανακλητού, ο νόμος καθιερώνει και το αναπαλλοτρίωτο του δικαιώματος ανάκλησης. Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 218 εδ.β' ΑΚ, αναγνωρίζεται κατ' αρχήν η ακυρότητα της παραίτησης από την ανάκληση, εφόσον η πληρεξουσιότητα αφορά αποκλειστικά στο συμφέρον του αντιπροσωπευομένου. Εξ αντιδιαστολής, συνάγεται ότι η παραίτηση είναι έγκυρη, στις περιπτώσεις που η πληρεξουσιότητα εκφεύγει της συνήθους λειτουργικής αποστολής της και μετατρέπεται

¹⁸² Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.1, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.9-11, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 218, αρ.3, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 218, αρ.1189.

¹⁸³ ΑΠ 1033/2014 ΧρΙΔ 15, 22, ΠΠρΚω 8/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑγ 88/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁴ ΟΛΑΠ 52/1990 ΝοΒ 39, 377 επ. Στην ίδια κατεύθυνση και η ΑΠ 1313/1999 (τμ. Γ') ΕλλΔνη 44, 784.

¹⁸⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.113, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 106, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.3.

¹⁸⁶ Δωρής, Σχόλιο στην ΟΛΑΠ 52/1990, ΝοΒ 39, 378.

σε όργανο εξυπηρέτησης των συμφερόντων του αντιπροσώπου (procuratio in rem suam) ή των τρίτων συναλλασσομένων¹⁸⁷. Συνεπώς, εισάγεται εξαίρεση στην προαναφερθείσα αρχή του άρθρου 218 εδ.α' ΑΚ, όταν η χορήγηση πληρεξουσιότητας καθίσταται αμετάκλητη¹⁸⁸.

Ειδικότερα, ως προς τις προϋποθέσεις σύστασης του αμετακλήτου, η πρώτη από αυτές απαιτεί η πληρεξουσιότητα να αφορά αποκλειστικά στο συμφέρον του αντιπροσώπου ή του τρίτου που συναλλάσσεται με αυτόν, είτε συνδυαστικά τα συμφέροντα αντιπροσωπευομένου και αντιπροσώπου ή αντιπροσωπευομένου και τρίτου¹⁸⁹. Συνήθως, το πραγματικό γεγονός του «συμφέροντος» του πληρεξουσίου ή του τρίτου θα προκύπτει από την υποκείμενη εσωτερική σχέση, ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή του αφηρημένου ή αναιτιώδους της πληρεξουσιοδότησης, κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητο¹⁹⁰. Φυσικά, η εν λόγω έννοια αποδεικνύεται πολυσχιδής και δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, αλλά για την εγκυρότητα της παραίτησης θα πρέπει το εξυπηρετούμενο συμφέρον να καθίσταται άμεσο και μάλιστα είτε αποκλειστικό είτε τουλάχιστον ισοδύναμο προς το συμφέρον του κυρίου των υποθέσεων¹⁹¹.

Ενδεικτικά¹⁹², οι σκοποί χορήγησης αμετάκλητης πληρεξουσιότητας, για τους οποίους καταφάσκει η συνδρομή συμφέροντος του πληρεξουσίου ή του τρίτου, θα μπορούσαν να είναι η δωρεά, το δάνειο, η εξόφληση χρέους κ.α. Ίσως όμως το πιο χαρακτηριστικό σχετικό νομολογιακό παράδειγμα να αποτελεί η σύναψη εργολαβικού προσυμφώνου. Ειδικότερα, επί ανεγειρόμενων οικοδομών με το σύστημα της αντιπαροχής, οι οικοπεδούχοι - εργοδότες χορηγούν αμετάκλητη πληρεξουσιότητα στον εργολάβο, ώστε αυτός να μεταβιβάσει στον ίδιο (με αυτοσύμβαση, 235 ΑΚ) ή σε τρίτα πρόσωπα της εκλογής του ποσοστά εξ αδιαιρέτου στο οικόπεδο, που θα αντιστοιχούν σε αυτοτελείς

¹⁸⁷ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.9, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.12, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 991, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.32.

¹⁸⁸ Ωστόσο, ακόμη και μετά την έγκυρη χορήγηση αμετάκλητης πληρεξουσιότητας, ο αντιπροσωπευόμενος δύναται να επιχειρήσει και αυτοπροσώπως τη δικαιοπραξία που ανέθεσε στον αντιπρόσωπό του. Βλ. Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότητα, §101, σελ.256-257, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.88-89, Παντελίδου, Η αμετάκλητη πληρεξουσιότητα, σελ.68 επ.

¹⁸⁹ Για την εν λόγω κατηγοριοποίηση, βλ. ιδίως Τριάντο, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.27-30, αλλά και ΑΠ 1401/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, με παραπομπή εις ΑΠ 486/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁹⁰ ΕφΑθ 553/1996 Αρμ 52, 1334, ΕφΑθ 4808/1996 ΕλλΔνη 39, 181, ΕφΔυτΜακ 66/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1128/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁹¹ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότητα, §97, σελ.248, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 113.

¹⁹² Περιπτώσιολογία ιδίως στον Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.11, αλλά και στους Βαθρακοκόλλη, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 218, αρ.6, Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότητα, §97, σελ.248-249, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.14, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 991.

οριζόντιες ή κάθετες ιδιοκτησίες¹⁹³. Με αυτόν τον τρόπο, εκπληρώνεται και ο σκοπός κάλυψης της αμοιβής του τελευταίου.

Από την άλλη πλευρά, η δεύτερη προϋπόθεση του αμετακλήτου είναι η έγκυρη παραίτηση του αντιπροσωπευομένου από το δικαίωμα ανάκλησης της πληρεξουσιότητας. Αυτή πραγματοποιείται είτε ταυτόχρονα με τη χορήγηση της πληρεξουσιότητας είτε σε μεταγενέστερο χρόνο¹⁹⁴, και κατά κρατούσα άποψη με μονομερή απευθυντέα δήλωση βουλήσεως του πληρεξουσιοδότη προς τον πληρεξούσιο ή τον τρίτο¹⁹⁵ (αναλογική εφαρμογή του άρθρου 217 §1 ΑΚ). Η δε δήλωση βούλησης μπορεί να είναι ρητή ή και σιωπηρή, συναγόμενη ερμηνευτικά από τις περιστάσεις¹⁹⁶. Επίσης, είναι κατ' αρχήν άτυπη, αλλά η θεωρία, βασιζόμενη σε αναλογική εφαρμογή των άρθρων 217 §2 και 220 ΑΚ, υποστηρίζει εξαίρεση για την περίπτωση, που η παραίτηση απαιτείται να περιβληθεί τον τύπο της πληρεξουσιοδότησης¹⁹⁷.

5.1.2.1.2.2. Περιορισμοί του αμετακλήτου¹⁹⁸

Ένα περαιτέρω ζήτημα, που παρουσιάζει έντονο θεωρητικό αλλά και νομολογιακό ενδιαφέρον, αφορά στη δυνατότητα ανάκλησης της αμετάκλητης πληρεξουσιότητας. Σήμερα, λοιπόν, αναγνωρίζονται ορισμένοι εγγενείς περιορισμοί, οι οποίοι οριοθετούν τη χορήγηση του αμετακλήτου. Οι τελευταίοι πηγάζουν από την αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 179 εδ.α' ΑΚ, που δεν μπορεί να παρακαμφθεί από την ιδιωτική βούληση των συναλλασσομένων, ειδάλλως θα οδηγούμασταν σε υπέρμετρη δέσμευση της προσωπικής ελευθερίας του αντιπροσωπευομένου.

Συγκεκριμένα, ο πρώτος περιορισμός αναφέρεται στην ύπαρξη σπουδαίου λόγου, ο οποίος θα δικαιολογούσε μέχρι και την κατ' εξαίρεση ανάκληση της αμετάκλητης

¹⁹³ ΕφΘεσ 1634/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΔυτΜακ 66/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Μάλιστα, κατά τον *Αθανασόπουλο*, ΣυμβολΔίκ Α', σελ.702, η εν λόγω πληρεξουσιότητα, αν και αμετάκλητη, κατά κανόνα τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της πραγματικής και προσήκουσας εκπλήρωσης των συμφωνηθέντων όρων του εργολαβικού προσυμφώνου εκ μέρους του εργολάβου. Στην ίδια κατεύθυνση και η *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 117, κατά την οποία η αθέτηση υποχρεώσεων του εργολάβου παρέχει στον οικοπεδούχο τη δυνατότητα να μην προσέλθει δικαιολογημένα στην υπογραφή του εκάστοτε συμβολαίου πώλησεως.

¹⁹⁴ *Αθανασόπουλος*, ΣυμβολΔίκ Α', σελ.698, *Βαθρακοκοίλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 218, αρ.7, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 16, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.16.

¹⁹⁵ Βλ. μεταξύ άλλων *Δελιγιάννη*, Η Πληρεξουσιότης, §99, σελ.252, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.12, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §117, σελ.308. Αντίθετος ο *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 59, με παραπομπή στην υποσημ.61: «Η παραίτηση από την ανάκληση της πληρεξουσιότητας ως παραίτηση από ονολικό δικαίωμα γίνεται με σύμβαση.»

¹⁹⁶ *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ. 12, ο οποίος αναφέρει ότι τα βασικά στοιχεία που θα αποδεικνύουν την ύπαρξη σιωπηρής παραίτησης είναι η συνδυαστική ερμηνεία του περιεχομένου της βασικής σχέσης και της έμπρακτης συμπεριφοράς του αντιπροσωπευομένου.

¹⁹⁷ *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 16, *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 114, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.16. Αντίθετος ο *Αθανασόπουλος*, ΣυμβολΔίκ Α', σελ.698.

¹⁹⁸ Για το παρόν υποκεφάλαιο, βλ. ιδίως *Πέσιο*, Η παύση της πληρεξουσιότητας, σελ.28-32.

πληρεξουσιότητας. Γίνεται δεκτό, ότι «σπουδαίος λόγος» θα συντρέχει κάθε φορά που δεν μπορεί να αξιωθεί από τον αντιπροσωπευόμενο να μην ανακαλέσει την πληρεξουσιότητα, ενόψει των αρχών της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών (288 ΑΚ)¹⁹⁹. Μάλιστα, το δικαίωμα ανάκλησης βρίσκεται σε αντιστοιχία με τη γενική αρχή της καταγγελίας ένεκα σπουδαίου λόγου, που θεμελιώνεται στα άρθρα 672, 752 και 766 ΑΚ²⁰⁰, τα οποία και εφαρμόζονται αναλογικά²⁰¹.

Φυσικά, η έννοια του σπουδαίου λόγου μπορεί να φωτογραφηθεί εναργέστερα με αναδρομή σε σχετικά νομολογιακά παραδείγματα. Ενδεικτικά, έχει κριθεί ότι συντρέχει σε περιπτώσεις, όπως η σοβαρή παραβίαση των υποχρεώσεων του αντιπροσώπου από τη βασική σχέση²⁰², η επιγενόμενη αφερεγγυότητα του τελευταίου, που εκδηλώθηκε με την κήρυξη του σε πτώχευση ή με την έκδοση εντάλματος προσωπικής κράτησης εναντίον του²⁰³ κ.α. Αντιθέτως, σπουδαίος λόγος δεν υφίσταται, όταν υπάρχει αμφισβήτηση μεταξύ αντιπροσωπευομένου και αντιπροσώπου για την έκταση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του καθενός²⁰⁴, όταν ο δανειστής δυνάμει αμετάκλητης πληρεξουσιότητας από τον οφειλέτη του συμπληρώνει έγκυρα λευκή επιταγή με ολόκληρο το οφειλόμενο ποσό, τη στιγμή που ο οφειλέτης προέβη σε μερική μόνο εξόφληση του χρέους²⁰⁵, όταν ο εργολάβος υπερβαίνει τον συντελεστή δόμησης κατά την ανέγερση οικοδομής²⁰⁶ κ.α.

Επιπρόσθετα, ένας δεύτερος περιορισμός σχετίζεται με τη διάρκεια του εξυπηρετούμενου συμφέροντος του πληρεξουσίου ή του τρίτου²⁰⁷. Με άλλα λόγια, ο αμετάκλητος χαρακτήρας της πληρεξουσιότητας είναι δυνατόν να διατηρηθεί σε ισχύ μόνο για το χρονικό διάστημα, στο οποίο εξακολουθεί να υφίσταται ο δικαιολογητικός λόγος αυτού. Στο εν λόγω πλαίσιο πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι τα επιδιωκόμενα

¹⁹⁹ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 16, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 60, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 218, αρ.39, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 218, αρ.11, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 218, αρ.1200. Βλ. επίσης ΑΠ 392/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΔυτΜακ 66/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 486/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

²⁰⁰ Και στις τρεις περιπτώσεις, που αφορούν κατά σειρά την καταγγελία σύμβασης εργασίας, την ανάκληση του διαχειριστή της αστικής εταιρίας και τη λύση με καταγγελία της αστικής εταιρίας, ο ενδεχόμενος περιορισμός ή αποκλεισμός του δικαιώματος καταγγελίας για σπουδαίο λόγο καθίσταται άκυρος.

²⁰¹ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.15, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.88, με παραπομπή στην υποσημ.81 και σε πλούσια νομολογία, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 60, με παραπομπή στην υποσημ.63, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §117, σελ.309, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.19, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 991, με παραπομπή στην υποσημ.19.

²⁰² ΕφΘεσ 1634/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁰³ ΑΠ 1108/1984 ΝοΒ 33, 771.

²⁰⁴ ΑΠ 1528/2002 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁰⁵ ΑΠ 1663/2003 ΧρΙΔ 2004, 315.

²⁰⁶ ΕφΘεσ 1634/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΔυτΜακ 66/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Για περαιτέρω λεπτομέρειες βλ. π.π., υπό 5.1.2.1.2.1., με παραπομπή στην υποσημ.193.

²⁰⁷ Για τον περιορισμό αυτό βλ. Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότητα, §99, σελ.253, Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.15, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.88, με παραπομπή στην υποσημ.80, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 218-221, αρ.18, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 991, με παραπομπή στην υποσημ.18.

συμφέροντα θα πηγάζουν ως επί το πλείστον από την εσωτερική σχέση, που συνδέει τον αντιπροσωπευόμενο με τον αντιπρόσωπο. Οπότε αν αυτή αλλοιωθεί, σε βαθμό που δε δικαιολογείται πλέον το αμετάκλητο της πληρεξουσιότητας, δεν υφίσταται και λόγος να διατηρηθεί αυτό σε ισχύ²⁰⁸.

Ένας ακόμη περιορισμός αφορά στην έκταση της εξουσίας αντιπροσώπευσης. Εν προκειμένω, εφόσον ο πληρεξουσιοδότης επιθυμεί να χορηγήσει το αμετάκλητο, αλλά και να προασπίσει ταυτόχρονα τα συμφέροντά του, η παρεχόμενη εξουσία δέον να έχει συγκεκριμένο και όχι γενικό και αφηρημένο περιεχόμενο, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη μορφή της ειδικής πληρεξουσιότητας²⁰⁹. Με αυτόν τον τρόπο, είναι δυνατό να τεθούν οι απαραίτητοι φραγμοί στη δικαιοπρακτική δράση του αντιπροσώπου, δίχως ο τελευταίος να διαθέτει υπερβολικά ευρύ πεδίο δράσης ή ακόμη και πλήρη διακριτική ευχέρεια. Έτσι, κατά πάγια θέση, η αμετάκλητη πληρεξουσιότητα, που δόθηκε με σκοπό τη διαχείριση ή διάθεση του συνόλου της περιουσίας του αντιπροσωπευομένου, δεσμεύει υπέρμετρα την οικονομική του ελευθερία και αντίκειται στις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών²¹⁰.

5.1.2.2. Λήξη της βασικής σχέσης

Ο δεύτερος κατά σειρά ειδικός λόγος παύσης αναφέρεται στη λήξη της έννομης σχέσης, επί της οποίας στηρίζεται η πληρεξουσιότητα (222 ΑΚ). Μάλιστα, ο ίδιος ο νομοθέτης απαριθμεί ενδεικτικά ορισμένες συμβατικές σχέσεις που μπορούν να επιφέρουν παύση, όπως η εντολή, η εργασία και η εταιρία²¹¹. Ωστόσο, δεν αποκλείεται να συμπεριληφθούν και εν τοις πράγμασι (de facto) σχέσεις, μη στηριζόμενες σε έγκυρη σύμβαση (π.χ. εργασιακές), καθώς και σχέσεις προερχόμενες από το οικογενειακό δίκαιο (π.χ. συζυγικές), με την προϋπόθεση ότι αυτές συνιστούν την αποκλειστική βάση της παρασχεθείσας πληρεξουσιότητας²¹².

²⁰⁸ Βλ. σχετικώς ΑΠ 855/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁰⁹ Πρβλ. Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 113, η οποία προσθέτει ως τρίτη αυτοτελή προϋπόθεση για τη χορήγηση του αμετακλήτου, πέραν αυτών που σκιαγραφήθηκαν ήδη π.π., στο υπ' αριθμόν 5.1.2.1.2.1. υποκεφάλαιο, και την ειδική πληρεξουσιότητα, μια και η γενική θα συνιστούσε υπέρμετρη δέσμευση του πληρεξουσιοδότη. Για τους ορισμούς «γενικής» και «ειδικής» πληρεξουσιότητας βλ. Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 5, κατά την οποία η πρώτη αναφέρεται σε έναν κύκλο ή στο σύνολο των δικαιοπραξιών του αντιπροσωπευομένου, ενώ η δεύτερη σε συγκεκριμένη ή συγκεκριμένες δικαιοπραξίες ή σε ορισμένο είδος δικαιοπραξιών.

²¹⁰ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §98, σελ.249, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 218-221, αρ.15. Από τη νομολογία, βλ. ΕφΝαυπλ 486/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 392/2006 ΝοΒ 54, 1001.

²¹¹ Ορισμένοι θεωρητικοί προσθέτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του 222 ΑΚ κι άλλα είδη συμβάσεων, μεταξύ άλλων το δάνειο, τη δωρεά, την εγγύηση, τη σύμβαση έργου κ.α. Βλ. ιδίως Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.2, Τριάντο, Η πληρεξουσιότητα, 222, αρ.8, 9.

²¹² Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 21, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.3.

Ως δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης αυτής προβάλλει το γεγονός, ότι η πληρεξουσιοδότηση έχει στενή λειτουργική σύνδεση με την υποκειμένη της εσωτερική σχέση, καθώς η πρώτη αποτελεί το αναγκαίο μέσο για την εκπλήρωση του σκοπού της δεύτερης²¹³. Εφόσον λοιπόν επέλθει παύση της σχέσης αυτής, δε συντρέχει πλέον κανένας λόγος ύπαρξης και συνέχισης της εξουσίας αντιπροσώπευσης²¹⁴. Από την άλλη πλευρά, γίνεται παγίως δεκτό ότι η εύλογη κατά τα άλλα εξάρτηση της διάρκειας της πληρεξουσιότητας από τη διάρκεια της βασικής σχέσης επιφέρει σημαντικό ρήγμα στην αρχή του αφηρημένου ή αναιτιώδους της πληρεξουσιοδότησης²¹⁵. Ως εκ τούτου, η διάταξη έχει υποστεί έντονη κριτική, διότι με αυτόν τον τρόπο τίθενται σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καλόπιστων τρίτων και γενικότερα η ασφάλεια των συναλλαγών. Προκειμένου να καλυφθεί η ελλειπής προστασία που προσφέρει το άρθρο 222 ΑΚ στους τρίτους, προτείνεται η συστατική ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής της διάταξης²¹⁶.

Πάντως, η παύση της πληρεξουσιότητας λόγω περάτωσης της βασικής σχέσης επέρχεται, κατά τη διατύπωση του νόμου, «εφόσον δεν συνάγεται το αντίθετο». Το δε «αντίθετο» μπορεί να επισυμβεί²¹⁷, όταν, μεταξύ άλλων, η πληρεξουσιότητα δε στηρίχθηκε εξ αρχής σε κάποια εσωτερική σχέση²¹⁸, ή όταν ο αντιπροσωπευόμενος δεν επιθύμησε, ήδη από τη χορήγηση της πληρεξουσιότητας, τη σύνδεση της τελευταίας με την υπαρκτή εσωτερική σχέση. Ακόμη, ο κύριος των υποθέσεων θα μπορούσε να περιορίσει ή να παρατείνει την ισχύ της πληρεξουσιότητας σε διαφορετικό χρονικό ορίζοντα συγκριτικά με τη διάρκεια της εσωτερικής σχέσης, ή μετά τη λήξη της δεύτερης να μην απευθύνει τη δήλωση ανάκλησης προς τον τρίτο, ενώ αυτό επιβάλλεται εκ του νόμου (221 ΑΚ). Σε όλες τις άνω περιπτώσεις, η πληρεξουσιότητα ανεξαρτητοποιείται

²¹³ Βλ. π.π., υπό 2.3., με παραπομπή στην υποσημ.76.

²¹⁴ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 222, αρ.3, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.2, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.114, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 61, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 222, αρ.5, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 222, αρ.1, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 222, αρ.1223.

²¹⁵ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.4, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.114, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 62, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.479, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 989. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μάλλον ακραία άποψη του Αθανασόπουλου, ΣυμβολΔίκ Α', σελ.699, ο οποίος υποστηρίζει ότι η πληρεξουσιοδότηση τρέπεται κατ' εξαίρεση σε αιτιώδη δικαιοπραξία, αν εξαρτηθούν σωρευτικά το κύρος και η λήξη της από την εσωτερική σχέση.

²¹⁶ Βλ. ιδίως Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.4, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.4, οι οποίοι, για να προσδιορίσουν τον εκάστοτε τρόπο παύσης της πληρεξουσιότητας, διακρίνουν ειδικότερες περιπτώσεις, συνδυάζοντας τους τρόπους λήξης της εσωτερικής σχέσης με τους τρόπους αρχικής χορήγησης της πληρεξουσιότητας.

²¹⁷ Για τις περιπτώσεις που αναφέρονται κατωτέρω, βλ. ιδίως Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότης, §113, σελ.289-290, Τριάντο, Η Πληρεξουσιότητα, 222, αρ.13-16, 222, αρ.3, τον ίδιο, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 222, αρ.1228, ΠΠρΑθ 4891/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²¹⁸ Οπότε γίνεται λόγος για «αυθύπαρκτη πληρεξουσιότητα», βλ. Γεωργιάδη, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 20, με παραπομπή στην υποσημ.23, Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότης, §113, σελ.289, Λαδά, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 64, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 989.

από την υποκείμενη έννομη σχέση, γεγονός που μπορεί να εκφράζεται ρητώς ή και να συνάγεται από τις περιστάσεις²¹⁹.

5.1.2.3. Θάνατος ή Δικαιοπρακτική ανικανότητα

Ακόμη δύο αυτοτελείς ειδικοί λόγοι, που μπορούν να επιφέρουν παύση της εξουσίας αντιπροσώπευσης, είναι ο θάνατος και η δικαιοπρακτική ανικανότητα του αντιπροσωπευομένου ή του αντιπροσώπου (223 ΑΚ).

Αφενός, ο θάνατος ενός εκ των δύο ως άνω προσώπων αποτελεί γεγονός καταλυτικό της προσωπικής σχέσης εμπιστοσύνης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ τους²²⁰. Μάλιστα, μπορεί να επιφέρει την παύση της πληρεξουσιότητας, ανεξαρτήτως του αν οδηγεί και σε παύση της υποκείμενης έννομης σχέσης²²¹. Επιπλέον, με το θάνατο εξομοιώνεται η κήρυξη σε αφάνεια φυσικού προσώπου με τελεσίδικη δικαστική απόφαση (48 ΑΚ), καθώς και η διάλυση νομικού προσώπου, μετά την οποία η πληρεξουσιότητα διατηρείται μόνο στο βαθμό που απαιτείται για τις ανάγκες του σταδίου της εκκαθάρισης²²².

Αφετέρου, στο μεν αρχικό χρονικό σημείο χορήγησης της πληρεξουσιότητας, ο νομοθέτης αρκείται στην περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα του αντιπροσώπου (213 ΑΚ). Προς επίρρωση υποστηρίζεται σχετικώς, ότι ο περιορισμένα ικανός αντιπρόσωπος δε διατρέχει κάποιο κίνδυνο από την επιχείρηση της κύριας δικαιοπραξίας, αφού τα έννομα αποτελέσματα θα επέλθουν αποκλειστικά υπέρ και σε βάρος του αντιπροσωπευομένου²²³. Επομένως, από τη στιγμή που ο τελευταίος παραχωρεί την εξουσία αντιπροσώπευσης σε τέτοιο πρόσωπο, πρέπει να αναλαμβάνει και τον αντίστοιχο κίνδυνο²²⁴. Έτσι, το προστατευτικό πεδίο της διάταξης καταλαμβάνει

²¹⁹ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.4, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 222, αρ.17.

²²⁰ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 223, αρ.1, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.117.

²²¹ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 223, αρ.1, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.5, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 66, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.6. Πρβλ. και γερμανικό δίκαιο, στο οποίο δεν υπάρχει ρύθμιση αντίστοιχη του 223 ΑΚ, οπότε γίνεται δεκτό ότι ο θάνατος αποτελεί λόγο παύσης της πληρεξουσιότητας μόνο αν οδηγεί σε παύση της βασικής σχέσης. Έτσι, ο μεν θάνατος του αντιπροσώπου καταλύει συνήθως την πληρεξουσιότητα, ενώ ο θάνατος του αντιπροσωπευομένου δεν έχει συνήθως καμία επίδραση σε αυτήν. Με τον ίδιο τρόπο ρυθμίζεται και η δικαιοπρακτική ανικανότητα. Βλ. *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.117, με παραπομπή στην υποσημ.188. Από τη νομολογία βλ. ΑΠ 35/1968 ΝοΒ 16, 462, ΕφΑθ 7/1969 Αρμ 23, 434.

²²² Βλ. μεταξύ άλλων *Δεληγιάννη*, Η Πληρεξουσιότητας, §106, σελ.274, *Τριάντο*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 223, αρ.1234, με αναφορά στην ΕφΘεσ 166/1954 ΕΕΝ 22, 942 κ.α. Αντίθετος ο Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.5, δεχόμενος ότι η πληρεξουσιότητα παύει ήδη από τη λύση του νομικού προσώπου, εφόσον με την έναρξη της εκκαθάρισης την αποκλειστική αρμοδιότητα αποκτούν πλέον οι εκκαθαριστές.

²²³ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §91, σελ.392-393, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §46, 22, *Κλαβανίδου*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §66, 3, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 951, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 213, αρ.4, *ο ίδιος*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 213, αρ.1108.

²²⁴ *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §2, σελ.45, *η ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §66, 3, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 951, *Φίλιος*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §148 Α, σελ.163.

το συμφέρον των τρίτων, στους οποίους δε θα πρέπει να μετακυλίνονται οι επιπτώσεις της άστοχης πλην συνειδητής επιλογής του αντιπροσωπευομένου²²⁵.

Σε αντίθεση με το άρθρο 213 ΑΚ, το άρθρο 223 ΑΚ που ενδιαφέρει εδώ ρυθμίζει την επιγενόμενη δικαιοπρακτική ανικανότητα²²⁶, για την οποία θα πρέπει να υπάρξει περαιτέρω διάκριση, ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο αφορά²²⁷. Συγκεκριμένα, σε σχέση με τον αντιπροσωπευόμενο, η παύση επέρχεται όχι μόνο με την πλήρη, αλλά και με την περιορισμένη δικαιοπρακτική του ανικανότητα, εφόσον η τελευταία δεν τον καλύπτει για την επιχείρηση της κύριας δικαιοπραξίας. Αντιθέτως, διχογνωμία επικρατεί σχετικά με τον αντιπρόσωπο. Κατά κρατούσα άποψη σε θεωρία και νομολογία, μόνον η πλήρης δικαιοπρακτική του ανικανότητα δύναται να επιφέρει παύση της πληρεξουσιότητας. Οπότε, ενόψει του 213 ΑΚ, από τη στιγμή που αρκεί και η περιορισμένη ικανότητά του ως προϋπόθεση για τη διενέργεια της δικαιοπραξίας, αυτή δεν κρίνεται εύλογο να συμπεριληφθεί στους λόγους παύσης²²⁸. Ακόμη όμως και στην περίπτωση, που η επιγενόμενη περιορισμένη ικανότητα κλονίσει την εμπιστοσύνη του κυρίου των υποθέσεων προς τον πληρεξούσιο, παρέχεται στον πρώτο η δυνατότητα να ανακαλέσει την εξουσία αντιπροσώπευσης (218 ΑΚ).

Γενικότερα, όπως και στο άρθρο 222 ΑΚ, η παύση της πληρεξουσιότητας επέρχεται «εφόσον δεν συνάγεται το αντίθετο». Στην έννοια του «αντιθέτου» εντάσσονται δύο ιδιαίτερες μορφές πληρεξουσιότητας²²⁹. Η πρώτη από αυτές αποκαλείται «κληρονομητή πληρεξουσιότητα», η οποία μπορεί κατ' εξαίρεση να εξακολουθήσει να ισχύει και μετά το θάνατο του αντιπροσωπευομένου. Ενδέχεται να θεμελιώνεται είτε στο νόμο²³⁰ είτε στην ιδιωτική βούληση του αντιπροσωπευομένου, η οποία συνάγεται άμεσα ή έμμεσα²³¹,

²²⁵ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §50, 67, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 213, αρ.2, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 213, αρ.5, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 213, αρ.1108.

²²⁶ Ως «δικαιοπρακτική ανικανότητα» νοείται η θέση σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση (128 αρ.2 ΑΚ), και όχι η έλλειψη συνείδησης των πραττομένων ή ο αποφασιστικός περιορισμός της λειτουργίας της βούλησης λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής (131 ΑΚ). Βλ. Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.8, ΑΠ 492/1997 ΕλλΔνη 39, 125, ΕφΠατρ 797/2001 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²²⁷ Βλ. σχετικώς Βαθρακοκοίλη, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 223, αρ.4, Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 11, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.8.

²²⁸ Υποστηρίζεται βέβαια και η αντίθετη άποψη. Βλ. Ασπρογέρακα - Γρίβα, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.403, Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.6.

²²⁹ Βλ. αναλυτικά και για τις δύο μορφές Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότης, §107-111, σελ.276-287, Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.10-13, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.96 επ., Λαδά, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 67-72, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.479-480, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.10-15. Αλλά και πιο συνοπτικές αναφορές σε Μπαλή, ΓενΑρχ ΑΚ, §116, σελ.306, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 992.

²³⁰ Με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τον θάνατο του εντολέα για οπισθογράφηση συναλλαγματικής λόγω πληρεξουσιότητας (άρθρο 18 §3 Ν.5325/1932), τον θάνατο ενός εκ των συμβαλλομένων μερών (άρθρο 727 ΑΚ περί εντολής, άρθρο 774 ΑΚ περί αστικής εταιρίας) κ.α.

²³¹ Πρβλ. Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.96-97, με παραπομπή στην υποσημ.111, κατά την οποία είναι απαραίτητη η τήρηση τύπου για την αντίθετη του άρθρου 223 ΑΚ δήλωση βούλησης του

και δη ρητά ή σιωπηρά²³² από τις περιστάσεις που συνοδεύουν τη χορήγησή της. Οι δε περιστάσεις δύνανται να προκύπτουν από τη φύση της κύριας δικαιοπραξίας²³³, την εσωτερική σχέση²³⁴ ή από τυχόν μεταγενέστερο της χορήγησης έγγραφο²³⁵. Γίνεται μάλιστα δεκτό, ότι ο πληρεξούσιος που ορίστηκε κατ' αυτόν τον τρόπο θα καταστεί αντιπρόσωπος των κληρονόμων του αντιπροσωπευομένου, οι οποίοι βέβαια δύνανται, μετά την επέλευση του θανάτου του, να ανακαλέσουν την πληρεξουσιότητα²³⁶.

Επίσης, η δεύτερη μορφή πληρεξουσιότητας που εμπίπτει στην ίδια κατηγορία είναι η «μεταθανάτια πληρεξουσιότητα», η οποία διαφοροποιείται από την κληρονομητή, στο βαθμό που η πρώτη παρέχεται ώστε να ισχύσει για πρώτη φορά μετά το θάνατο του πληρεξουσιοδότη²³⁷. Μπορεί να χορηγηθεί για την εκπλήρωση νομιμοποιητικών ή διαχειριστικών σκοπών (π.χ. διαχείριση κληρονομιαίας περιουσίας μέχρι την έκδοση κληρονομητηρίου), καθώς και για τη διενέργεια συγκεκριμένων περιουσιακών επιδόσεων (π.χ. δωρεά ακινήτου)²³⁸, συνεπώς καθίσταται προφανές ότι η μεταθανάτια πληρεξουσιότητα αποτελεί μέσο ικανοποίησης της βούλησης του κληρονομούμενου. Ωστόσο, είναι δυνατόν να ανακύψουν προβλήματα κύρους της ιδρυτικής της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξίας, εφόσον υπάρξει καταστρατήγηση διατάξεων αναγκαστικού δικαίου από το κληρονομικό δίκαιο²³⁹. Ως εκ τούτου, το επιτρεπτό ή μη της μεταθανάτιας πληρεξουσιότητας αποτελεί ανέκαθεν ζήτημα έντονης θεωρητικής και νομολογιακής αμφισβήτησης, το οποίο θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση και με ιδιαίτερη προσοχή.

αντιπροσωπευομένου, όταν καταρτίστηκε τυπική δικαιοπραξία για τη σύσταση της πληρεξουσιότητας (π.χ. μεταβίβαση ακινήτου). Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 1529/1992 (τμ. Α') ΕλλΔνη 35, 431.

²³² Έτσι οι *Βαθρακοκόιλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 223, αρ.7, *Δεληγιάννης*, Η Πληρεξουσιότης, §108, σελ.279, *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.10, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 68, 69 κ.α. Αντίθετος ο *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 23, ο οποίος απαιτεί αποκλειστικά ρητή πρόβλεψη.

²³³ ΑΠ 564/1989 ΕλλΔνη 31, 1239.

²³⁴ ΕφΔωδ 40/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³⁵ ΕφΘεσ 249/1978 Αρμ 10, 422.

²³⁶ *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.97, ΑΠ 1401/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³⁷ Ο *Βαθρακοκόιλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 223, αρ.9, υποστηρίζει ότι η μεταθανάτια πληρεξουσιότητα ουσιαστικά αποτελεί «δικαιοπραξία αιτία θανάτου», ενώ η κληρονομητή «δικαιοπραξία εν ζωή».

²³⁸ *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.97, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 222-223, αρ.15.

²³⁹ Βλ. *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 121, με αναφορά σε χαρακτηριστικά παραδείγματα, όπως η απαγόρευση συμβάσεων για την κληρονομιά προσώπου εν ζωή (368 ΑΚ), οι διατάξεις περί προστασίας της νόμιμης μοίρας, των τρόπων ανάκλησης διαθήκης κ.λπ. Βλ. επίσης την ΟΛΑΠ 18/1990 ΕλλΔνη 31, 1603, η οποία έκρινε ως άκυρη την αμετάκλητη μεταθανάτια πληρεξουσιότητα που χορηγήθηκε για τη μεταβίβαση ειδικού περιουσιακού αντικειμένου, το οποίο όμως είχε ήδη καταλειφθεί με προγενέστερη διαθήκη σε τρίτο πρόσωπο. Επομένως, η ενέργεια αυτή ερμηνεύτηκε ως παράτυπη ανάκληση διαθήκης, επειδή καταστρατηγούνταν τα σχετικά άρθρα 1763 επ. ΑΚ. Στη θέση αυτή έχει υπάρξει και αντίλογος, βλ. *Παντελίδου*, Αποτελεί η κληρονομητή πληρεξουσιότητα καταστρατήγηση διατάξεων για την ανάκληση διαθήκης; (Σκέψεις με αφορμή τις ΕφΔωδ 74/88, ΑΠ 564/89 και 18/90), Αρμ 45, 439 επ.

5.2. Δικαιοπραξίες καταρτισθείσες μετά την «παύση»

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η παύση της εξουσίας αντιπροσώπευσης, ανεξαρτήτως του λόγου που μπορεί να συντρέχει, σηματοδοτεί τη λήξη της προσωπικής σχέσης εμπιστοσύνης, που είχε αρχικώς αναπτυχθεί ανάμεσα σε αντιπροσωπευόμενο και αντιπρόσωπο²⁴⁰. Από τη μια πλευρά, οι νομικές πράξεις του αντιπροσώπου που επιχειρήθηκαν πριν την επέλευσή της δε τίγονται σε καμία περίπτωση. Αν όμως κάποια δικαιοπραξία καταρτιστεί μετά την παύση, ανακύπτει ζήτημα κύρους, το οποίο αντιμετωπίζεται με τις ρυθμίσεις των άρθρων 224 και 225 ΑΚ. Παρ' όλο που οι σχετικές διατάξεις εντάσσονται λειτουργικά στη γενικότερη προβληματική των άρθρων 229 επ. ΑΚ περί έλλειψης πληρεξουσιότητας²⁴¹, ο Έλληνας νομοθέτης προέβη στην ειδική ρύθμιση αυτών, με τη σκέψη ότι κάποτε υπήρξε εξουσία αντιπροσώπευσης, που ανέπτυξε έννομα αποτελέσματα μέχρι να εμφανιστεί ο λόγος παύσης²⁴².

Οι λύσεις που προβλέπονται στα άρθρα 224 και 225 ΑΚ βασίζονται στον κεντρικό άξονα της στάθμισης συμφερόντων των εμπλεκομένων, ήτοι του κυρίου των υποθέσεων, του πληρεξουσίου και του τρίτου συναλλασσομένου²⁴³. Ως κριτήρια²⁴⁴ για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του καθενός υιοθετούνται η γνώση ή η άγνοια της παύσης της πληρεξουσιότητας, είτε εκ μέρους του πληρεξουσίου είτε εκ μέρους του τρίτου. Πέραν αυτών, όμως, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει και η υποκειμενική καλή ή κακή πίστη του καθενός, με βάση την οποία ο νόμος επιβραβεύει ή καταδικάζει αντίστοιχα την εκάστοτε συμπεριφορά.

5.2.1. Δικαιοπραξίες του καλόπιστου πληρεξουσίου

Ως πρώτο ενδεχόμενο, δεν αποκλείεται ο πληρεξούσιος να μην έλαβε γνώση της παύσης, με αποτέλεσμα να είναι καλόπιστος κατά τον κρίσιμο χρόνο επιχείρησης της δικαιοπραξίας. Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 224 ΑΚ, η άγνοια του πληρεξουσίου αρκεί ως στοιχείο της νομοτυπικής μορφής, συνεπώς είναι αδιάφορο αν οφείλεται ή όχι σε

²⁴⁰ Βλ. και π.π., υποσημ.170.

²⁴¹ ΑΠ 554/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑιγ 88/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁴² *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.404, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.119-120, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.1.

²⁴³ *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 78.

²⁴⁴ Για μια συνοπτική παρουσίαση των περιπτώσεων, που μπορούν να ανακύψουν από αυτά τα κριτήρια, βλ. ιδίως *Ασπρογέρακα - Γρίβα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.405, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.1, *Πουρνάρα*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.2, *Τριάντο*, Η πληρεξουσιότητα, 224-225, αρ.4-7, *τον ίδιο*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 224-225, αρ.1249-1251, αλλά και ΕφΑιγ 88/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

υπαιτιότητά του²⁴⁵. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει η έννοια της «άγνοιας του πληρεξουσίου» να ερμηνεύεται με ευρύτητα, ώστε να συμπεριλαμβάνει τόσο την ανυπαίτια - συγγνωστή, όσο και την υπαίτια άγνοια, δηλαδή την οφειλόμενη σε βαριά ή και ελαφρά αμέλεια²⁴⁶.

Εκτός όμως από την καλοπιστία του πληρεξουσίου, πρόσθετο όρο για την εφαρμογή του 224 ΑΚ αποτελεί και η καλοπιστία του τρίτου. Σε αντίθεση με τον πληρεξούσιο, η άγνοια του τρίτου δεν είναι αρκετή από μόνη της ως πραγματικό γεγονός, αλλά θα πρέπει να κριθεί και ως συγγνωστή, να μην οφείλεται δηλαδή σε υπαιτιότητά του, ακόμη και σε ελαφρά αμέλεια²⁴⁷. Εξ αντιδιαστολής, λοιπόν, η γνώση ή η υπαίτια άγνοια του τελευταίου ως προς την παύση της πληρεξουσιότητας αποκλείουν τη νομοθετική του προστασία.

Η σωρευτική συνδρομή της καλοπιστίας του πληρεξουσίου και του τρίτου οδηγεί στην ισχυροποίηση της τυχόν καταρτισθείσας δικαιοπραξίας, και εντέλει στη δέσμευση του αντιπροσωπευομένου ή των καθολικών του διαδόχων²⁴⁸. Επομένως, δεν τίθεται ζήτημα προσφυγής στα άρθρα 229 επ. ΑΚ. Μάλιστα, φαίνεται εν προκειμένω να καθιερώνεται περίπτωση «φαινόμενης πληρεξουσιότητας»²⁴⁹, με την έννοια ότι τα έννομα αποτελέσματα της δικαιοπραξίας αναπτύσσονται κανονικά, παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται πλέον εξουσία αντιπροσώπευσης²⁵⁰. Ως εκ τούτου, επιτυγχάνεται η προστασία της εμπιστοσύνης και γενικότερα η νομική κατοχύρωση των καλόπιστων συμβαλλομένων σχετικά με την ύπαρξη πληρεξουσιότητας.

5.2.2. Δικαιοπραξίες του κακόπιστου πληρεξουσίου

Υπάρχει βέβαια και το ενδεχόμενο, κατά τη στιγμή κατάρτισης της δικαιοπραξίας με τον τρίτο, ο πληρεξούσιος να γνωρίζει θετικά την παύση της πληρεξουσιότητας, να είναι δηλαδή κακόπιστος. Στην περίπτωση αυτή, τίθεται σε εφαρμογή το άρθρο 225 ΑΚ, που

²⁴⁵ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 224, αρ.4, Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §119, σελ.304, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.4, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.123, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 16, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.481, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 224-225, αρ.13. Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 1737/2012 ΧρΙΔ 13, 347.

²⁴⁶ Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 131, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.3, 6.

²⁴⁷ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότης, §120, σελ.304, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.5, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.123, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 16.

²⁴⁸ ΑΠ 1701/2010 ΝοΒ 59, 998, ΕφΠατρ 332/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁴⁹ Για τη «φαινόμενη πληρεξουσιότητα» βλ. αναλυτικά Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.89-93.

²⁵⁰ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 216, αρ.12-14, 224-225, αρ.6, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.123, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 16, υποσημ.207, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 80, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.8. Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 558/2013 ΧρΙΔ 13, 574, ΑΠ 776/2013 ΧρΙΔ 13, 666, ΑΠ 683/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

συνιστά το αναγκαίο συμπλήρωμα του άρθρου 224 ΑΚ²⁵¹. Μάλιστα, ο περιορισμός της κακοπιστίας του πληρεξουσίου αποκλειστικά στη θετική του γνώση²⁵² συνιστά μια εύλογη νομοθετική επιλογή, διότι αυτός δεν αποσκοπεί κατά κανόνα στην εξυπηρέτηση ιδίου συμφέροντος, ώστε να επιτείνεται η ευθύνη του όταν αγνοεί την παύση²⁵³. Το αποτέλεσμα είναι να μη δεσμευτεί ο κύριος των υποθέσεων από τη δικαιοπρακτική δράση του πληρεξουσίου του, ακόμη κι αν ο τρίτος ενεργεί καλή τη πίστει²⁵⁴, ενώ η οριστική τύχη της δικαιοπραξίας θα καθοριστεί μέσω των άρθρων 229 - 234 ΑΚ²⁵⁵.

Πέραν όμως των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στον καλόπιστο τρίτο έναντι του πληρεξουσίου στο πλαίσιο των 229 επ. ΑΚ, το άρθρο 225 ΑΚ προσφέρει μια επιπλέον δυνατότητα, αυτή τη φορά έναντι του αντιπροσωπευμένου. Συγκεκριμένα, από τη στιγμή που ο τρίτος ούτε γνώριζε ούτε όφειλε να γνωρίζει το γεγονός της παύσης, δύναται να αξιώσει εύλογη αποζημίωση από τον κύριο των υποθέσεων, εφόσον ο τελευταίος είχε μεν την ευχέρεια, αλλά παρέλειψε να του γνωστοποιήσει την παύση της πληρεξουσιότητας²⁵⁶. Πάντως, το ζήτημα του κατά πόσο ήταν εύκολο για τον αντιπροσωπευόμενο να προβεί στην ειδοποίηση είναι πραγματικό και κρίνεται από τις κατ' ιδίαν περιστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών²⁵⁷.

Επίσης, κατά κρατούσα άποψη, η εν λόγω αποζημίωση αντιστοιχεί στο αρνητικό διαφέρον²⁵⁸, μέσω του οποίου ο ζημιωθείς επανέρχεται στο επίπεδο ευημερίας που θα

²⁵¹ Βλ. *Δεληγιάνη*, Η Πληρεξουσιότητα, §121, σελ.306, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.123-124, *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 17, σύμφωνα με τους οποίους στο άρθρο 225 ΑΚ οδηγούμαστε και μέσω a contrario ερμηνείας του 224 ΑΚ.

²⁵² Αντίθετος ο *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 33, ο οποίος θεωρεί κακόπιστο όχι μόνο τον πληρεξούσιο που γνώριζε, αλλά και αυτόν που όφειλε να γνωρίζει την παύση, με αποτέλεσμα η υπαίτια άγνοια του τελευταίου να εξομοιώνεται με γνώση.

²⁵³ *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 82, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 998, με παραπομπή στην υποσημ.26.

²⁵⁴ Αυτός είναι και ο λόγος, που το άρθρο 225 ΑΚ έχει δεχθεί ισχυρή κριτική από τη θεωρία. Βλ. ιδίως *Δεληγιάνη*, Η Πληρεξουσιότητα, §121, σελ.306, ο οποίος με ιδιαίτερα καυστικό τρόπο αναφέρεται σε «κυριολεκτική καταστροφή» της καλοπιστίας του τρίτου ενόψει της κακοπιστίας του πληρεξουσίου. Στην ίδια κατεύθυνση και ο *Μαλαγαρδής*, Επί των επιχειρηθέντων μετά την παύση της πληρεξουσιότητας κατά το Ρ.Δ. και τον Αστικόν Κώδικα, ΕΕΝ 14, 378. Επίσης, οι *Δωρής*, σε *Γεωργιάδη - Σταθόπουλο*, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.1, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.124, *Πουρνάρας*, σε *Γεωργιάδη*, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.3, υποστηρίζουν ότι μέσω του 225 ΑΚ μετακυλιέται ο κίνδυνος της απιστίας του πληρεξουσίου, που αποτελεί προσωπική επιλογή του αντιπροσωπευμένου, στο πρόσωπο του αμέτοχου καλόπιστου τρίτου.

²⁵⁵ Για περαιτέρω ανάλυση των άρθρων 229 επ. ΑΚ, βλ. π.κ., υπό 6.2.

²⁵⁶ ΕφΑθ 7446/2001 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 131/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁷ *Δωρής*, σε *Γεωργιάδη - Σταθόπουλο*, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.7, *Πουρνάρας*, σε *Γεωργιάδη*, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.10, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 224-225, αρ.30, *ο ίδιος*, ΑΚ Ι, 225, αρ.2, *ο ίδιος*, σε *Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά*, ΑΚ, 224-225, αρ.1258.

²⁵⁸ *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 33, *Δωρής*, σε *Γεωργιάδη - Σταθόπουλο*, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.8, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.124, *η ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §69, 18, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 87, *Μπαλής*, ΓενΑρχ ΑΚ, §119, σελ.312, *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 133, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.481, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 998, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 224-225, αρ.34, *Φίλιος*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §159 Γ, σελ.187. Αντίθετος ο *Δεληγιάνης*, Η Πληρεξουσιότητα, §127, σελ.322, που επισημαίνει ότι η εύλογη αποζημίωση δεν ταυτίζεται πάντα με το

βρισκόταν, αν η σύμβαση δεν είχε συναφθεί ποτέ. Καλύπτεται, λοιπόν, η ζημία που υπέστη ο καλόπιστος τρίτος, επειδή πίστεψε ότι εξακολουθούσε να υφίσταται εξουσία αντιπροσώπευσης, η οποία θα οδηγούσε δικαιολογημένα στην κατάρτιση της κύριας δικαιοπραξίας²⁵⁹. Φυσικά, τόσο η επιδίκαση της αποζημίωσης όσο και ο καθορισμός του ύψους της επαφίενται στην ελεύθερη κρίση του δικαστηρίου. Λαμβάνεται δε υπόψη το σύνολο των εκάστοτε συνθηκών, ανάμεσα στις οποίες αξιολογούνται η οικονομική κατάσταση των μερών, η έκταση της ζημίας του δικαιούχου τρίτου, η επάχθεια της ανίσχυρης δικαιοπραξίας που καταρτίστηκε κ.α.²⁶⁰. Καθοριστικής σημασίας, ωστόσο, αποδεικνύεται ιδίως η αδυναμία ικανοποίησης των κύριων αξιώσεων του τρίτου έναντι του κακόπιστου πληρεξουσίου, βάσει των άρθρων 231 και 234 ΑΚ²⁶¹. Δεν αποκλείεται, όμως, ο τρίτος να επιδιώξει την ικανοποίησή του αξιοποιώντας και άλλες νομικές βάσεις, που θα δικαιολογούσαν την έγερση αγωγής κατά του κυρίου των υποθέσεων²⁶².

αρνητικό διαφέρον, λόγω της ευχέρειας του δικαστή να επιδικάσει από μηδενική μέχρι και πλήρη αποζημίωση, η οποία μπορεί να φτάσει έως και το θετικό διαφέρον εκπλήρωσης της σύμβασης. Στην ίδια κατεύθυνση και ο *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.11.

²⁵⁹ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.405, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 33, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.124, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 87, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.481, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 998.

²⁶⁰ *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.12, *Τριάντος*, ΑΚ Ι, 225, αρ.3.

²⁶¹ *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 224-225, αρ.8, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.124-125, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.12, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §50, 998, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 224-225, αρ.32, 33, *ο ίδιος*, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 224-225, αρ.1259. Πρβλ. επίσης *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 225, αρ.1, ο οποίος υποστηρίζει ότι το άρθρο 225 ΑΚ φέρει επικουρικό χαρακτήρα.

²⁶² Βλ. ιδίως *Δεληγιάννη*, Η Πληρεξουσιότητα, §125, σελ.318, ο οποίος θεμελιώνει ενδεχόμενη ευθύνη του αντιπροσωπευομένου στα άρθρα 281 ΑΚ περί καταχρηστικής επίκλησης της παύσης της πληρεξουσιότητας, 334 ΑΚ περί συμβατικής ευθύνης από πταίσμα του προστηθέντος, 914 και 919 ΑΚ περί αδιοπρακτικής ευθύνης κ.α. Γενικότερα, για τη σχέση του άρθρου 225 ΑΚ με έτερες διατάξεις ευθύνης του αντιπροσωπευομένου, βλ. *Καρύμπαλη - Τσίπτσιου*, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΈλλΔνη 35, 576.

6. ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ

6.1. Λόγοι «έλλειψης» της πληρεξουσιότητας²⁶³

Η δεύτερη κατηγορία λόγων, που οδηγούν τη σχέση αντιπροσώπευσης σε εκτροχιασμό, συνθέτει το εννοιολογικό περιεχόμενο της «έλλειψης πληρεξουσιότητας». Εδώ μπορούν να υπαχθούν ποικίλες νομικές καταστάσεις, δεδομένου όμως ότι ο νόμος δεν προβαίνει ούτε σε εξαντλητική αλλά ούτε και σε περιπτωσιολογική απαρίθμηση, κρίνεται σκόπιμο στο παρόν υποκεφάλαιο να σκιαγραφηθούν οι σπουδαιότερες εξ αυτών, αξιοποιώντας τόσο τις γενικές αρχές του ΑΚ όσο και τη δικαστηριακή πρακτική.

Αρχικά, χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η έλλειψη του θεμελιωτικού της πληρεξουσιότητας λόγου. Αυτή μπορεί να υφίσταται είτε εξαιτίας της πλήρους απουσίας δήλωσης βούλησης του κυρίου των υποθέσεων προς παροχή εξουσίας αντιπροσώπευσης, αλλά και όταν λαμβάνει μεν χώρα η σχετική δήλωση, στη συνέχεια όμως δεν περιέρχεται στον πληρεξούσιο ή στον τρίτο - αντισυμβαλλόμενο, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 217 ΑΚ. Με τα παραπάνω εξομοιώνεται και η μη συνδρομή των προϋποθέσεων της «φαινόμενης πληρεξουσιότητας»²⁶⁴. Ειδάλλως, θα δημιουργούνταν στον τρίτο η εύλογη πεποίθηση περί ύπαρξης εξουσίας, λόγω ακριβώς της σχετικής έμπρακτης συμπεριφοράς του «πληρεξουσιοδότη».

Επιπλέον, έλλειψη συνιστά και η άκυρη, ακυρώσιμη ή ανενεργός ιδρυτική της πληρεξουσιότητας δικαιοπραξία. Ενδεικτικά, η δήλωση βούλησης του 217 ΑΚ μπορεί να είναι άκυρη βάσει των άρθρων 127 επ. ΑΚ περί δικαιοπρακτικής ανικανότητας, 138 ΑΚ περί εικονικότητας²⁶⁵, 174 ΑΚ περί αντίθεσης σε απαγορευτική διάταξη νόμου²⁶⁶ κ.α. Μπορεί δε να καταστεί ακυρώσιμη, δυνάμει των άρθρων 140 επ. ΑΚ περί πλάνης, απάτης και απειλής²⁶⁷. Οι διατάξεις αυτές αναγνωρίζουν στον κύριο των υποθέσεων το δικαίωμα ακύρωσης της πληρεξουσιοδότησης, με συνέπεια την αναδρομική ανατροπή

²⁶³ Για εκτενέστερη ανάλυση βλ. ιδίως *Κλαβανίδου*, Έλλ.Πληρεξ., §7, σελ.177 επ., *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, Δικ.Δικαιοπρ., §71, 9-12, αλλά και *Πουρνάρα*, σε Γεωργιάδη, Σύντ.Ερμ. ΑΚ Ι, 229-231, αρ.3, *Τριάντο*, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.8-10, *τον ίδιο*, ΑΚ Ι, 229, αρ.3, *τον ίδιο*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1290.

²⁶⁴ Για τη «φαινόμενη πληρεξουσιότητα» βλ. αναλυτικά *Κλαβανίδου*, Έλλ.Πληρεξ., §3, σελ.89-93, *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, Δικ.Δικαιοπρ., §67, 10, 11.

²⁶⁵ Με ειδικότερα ζητήματα, εν προκειμένω, τόσο τη γνώση του λήπτη περί του μη σοβαρού και φαινομενικού της δήλωσης βούλησης (138 ΑΚ), όσο και το κατά πόσο ο λήπτης έχει την ιδιότητα του συναλλαχθέντος που αγνοούσε την εικονικότητα (139 ΑΚ). Βλ. αναλυτικότερα *Κλαβανίδου*, Έλλ.Πληρεξ., §7, σελ.181 επ.

²⁶⁶ Βλ. π.π., υπό 5.1.2.3., υποσημ.239, με παραπομπή εις ΟΛΑΠ 18/1990 Ελλ.Δνη 31, 1603, περί καταστρατήγησης διατάξεων αναγκαστικού δικαίου από το κληρονομικό δίκαιο.

²⁶⁷ ΑΠ 350/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

των εννόμων αποτελεσμάτων της (154 και 184 ΑΚ) και τη γέννηση ευθύνης προς αποζημίωση. Τέλος, η δήλωση μπορεί να είναι και ανενεργός, εφόσον τελεί υπό αίρεση ή προθεσμία σύμφωνα με τα άρθρα 201 επ. ΑΚ²⁶⁸.

Ακόμη, σε ορισμένες δικαιοπραξίες απαιτείται εκ του νόμου η συνδρομή ειδικής πληρεξουσιότητας, όπως λ.χ. στο άρθρο 1848 ΑΚ περί αποποίησης κληρονομιάς. Το ίδιο γίνεται δεκτό και για πράξεις που, λόγω της νομικής τους φύσης, δεσμεύουν ή επιβαρύνουν την περιουσία του αντιπροσωπευομένου, με κύρια παραδείγματα τις δικαιοπραξίες διάθεσης, αλλά και τις ενοχικές, που λειτουργούν ως αιτία των πρώτων, όπως η πώληση, δωρεά, ανταλλαγή, σύναψη δανειακής σύμβασης, παροχή εγγύησης κ.α.²⁶⁹. Γενικότερα για την κατηγορία αυτή, αν δεν υπάρχει η απαιτούμενη ρητή μνεία στην πληρεξουσιοδότηση, τότε ο πληρεξούσιος θεωρείται ότι ενεργεί χωρίς εξουσία αντιπροσώπευσης.

Όπως προαναφέρθηκε²⁷⁰, ο πληρεξούσιος οφείλει να δρα εντός των ορίων της εξουσίας που του έχει χορηγηθεί από τον πληρεξουσιοδότη. Σε περίπτωση που η ενέργεια του πληρεξούσιου εκφεύγει κατ' αντικείμενο²⁷¹ του πλαισίου αρμοδιοτήτων του, γίνεται λόγος για «υπέρβαση» της εξουσίας αντιπροσώπευσης. Στο μέτρο που η πληρεξουσιοδότηση αποτελεί δικαιοπραξία και ερμηνεύεται με βάση τα άρθρα 173 και 200 ΑΚ, η κρίση του δικαστηρίου για τα όρια της εξουσίας δεν υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο, διότι αφορά σε πραγματικό ζήτημα²⁷². Ειδικότερα, υπέρβαση υφίσταται όταν η δικαιοπρακτική δράση του αντιπροσώπου δεν εμπίπτει στον κύκλο δικαιοπραξιών που καταλαμβάνονται από την παρασχεθείσα πληρεξουσιότητα²⁷³. Επίσης, όταν η εξουσία αντιπροσώπευσης καλύπτει μεν τον εν λόγω κύκλο, όχι όμως και το κατ' ιδίαν περιεχόμενο της δικαιοπραξίας, λόγω της κατάρτισης της τελευταίας με διαφορετικούς όρους από αυτούς που προέβλεπε η πληρεξουσιότητα²⁷⁴. Τέλος, όταν η κύρια

²⁶⁸ Κατά τους Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 222-223, αρ.14 και Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 224-225, αρ.16, η ματαίωση αναβλητικής αίρεσης / προθεσμίας αποτελεί γενικό λόγο παύσης της πληρεξουσιότητας, συνεπώς εφαρμόζονται τα άρθρα 224 επ. ΑΚ. Αντίθετη η Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §7, σελ.196-197, η οποία για το ίδιο ζήτημα τάσσεται υπέρ της εφαρμογής των άρθρων 229 επ. ΑΚ περί έλλειψης.

²⁶⁹ Δεληγιάννης, Η Πληρεξουσιότητα, §65, σελ.162, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §3, σελ.86, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §67, 7. Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 927/1972 ΝοΒ 20, 925, ΕφΑθ 11517/1979 ΝοΒ 28, 1521.

²⁷⁰ Βλ. π.π., υπό 1.3.4.

²⁷¹ Και όχι χρονικά, διότι θα επρόκειτο για περίπτωση παύσης πληρεξουσιότητας.

²⁷² ΑΠ 532/1955 (τμ. Α') ΝοΒ 4, 188.

²⁷³ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1096/1975 (τμ Β') ΝοΒ 24, 400, αφορώσα σε σύναψη σύμβασης αναγνώρισης χρέους, ενώ η πληρεξουσιότητα κάλυπτε την είσπραξη απαιτήσεων του αντιπροσωπευομένου δανειστή και την υπογραφή των ανάλογων εξοφλητικών αποδείξεων.

²⁷⁴ Βλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 5761/1993 ΝοΒ 42, 78, περί παροχής εγγύησης για ποσό μεγαλύτερο από το προβλεπόμενο στην πληρεξουσιότητα, ΑΠ 1462/1998 (τμ. Α') ΕλλΔνη 40, 780, αφορώσα σε σύναψη

δικαιοπραξία συνάπτεται με τόσο ασυνήθιστους όρους, ώστε να είναι αδύνατο να την επέτρεψε ο αντιπροσωπευόμενος²⁷⁵. Σε όλα τα ανωτέρω ενδεχόμενα υφίσταται έλλειψη πληρεξουσιότητας, ωστόσο είναι δυνατή η διάσωση του κύρους της δικαιοπραξίας, κατά το μέρος που αυτή εμπίπτει στα όρια της εξουσίας αντιπροσώπευσης, έχει διαιρετό περιεχόμενο και εφόσον μπορεί να ισχύσει χωρίς το εξερχόμενο μέρος (με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 181 ΑΚ)²⁷⁶.

Τέλος, ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει κατά κόρον τα ελληνικά δικαστήρια αφορά στην «κατάχρηση» της πληρεξουσιότητας. Κατά πάγια θέση της νομολογίας, αυτή υφίσταται, όταν η επιχειρούμενη δικαιοπραξία καλύπτεται μεν από την εξουσία αντιπροσώπευσης, αντιτίθεται όμως καταφανώς στα συμφέροντα του κυρίου των υποθέσεων ή στο σκοπό παροχής της πληρεξουσιότητας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να συνάγεται ότι ο αντιπροσωπευόμενος ουδέποτε θα την επιχειρούσε αυτοπροσώπως²⁷⁷. Όλες οι σχετικώς υποστηριζόμενες απόψεις²⁷⁸ συγκλίνουν στο συμπέρασμα, ότι μόνη η καταχρηστική άσκηση των καθηκόντων του αντιπροσώπου δεν είναι ικανή να αποτρέψει την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της κύριας δικαιοπραξίας. Θα πρέπει, λοιπόν, να λάβουν χώρα δύο διαδοχικές καταχρήσεις. Αφενός, από την πλευρά του πληρεξουσίου, που μπορεί να προκύπτει εξαιτίας πλημμελούς εκπλήρωσης της εσωτερικής σχέσης²⁷⁹, αδικοπραξίας (914, 919 ΑΚ)²⁸⁰, καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος (281 ΑΚ)²⁸¹ κ.α. Αφετέρου, από την πλευρά του τρίτου, στο βαθμό που συμπράττει στην κατάρτιση, γνωρίζοντας ή αγνοώντας υπαίτια την κατάχρηση εκ μέρους του πληρεξουσίου²⁸².

σύμβασης πώλησης με διαφορετικούς όρους ως προς τον τρόπο καταβολής του τιμήματος από τους προβλεπόμενους στο πληρεξούσιο έγγραφο κ.α.

²⁷⁵ Λ.χ. πώληση ακινήτου με τίμημα υποπολλαπλάσιο της εμπορικής του αξίας.

²⁷⁶ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 38, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.8, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §7, σελ.203-204, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.312-313, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 954, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.11, 12, ο ίδιος, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1290. Από τη νομολογία, βλ. ΕφΘεσ 2966/1992 ΕλλΔνη 35, 636 περί αποδοχής συναλλαγματικών για μεγαλύτερο ποσό από αυτό που προέβλεπε η πληρεξουσιότητα, επί της οποίας τέθηκε σε εφαρμογή το άρθρο 181 ΑΚ.

²⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 114/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 484/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 139/2016 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΑθ 245/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ κ.α.

²⁷⁸ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §7, σελ.205 επ., ιδίως σελ.212-215 περί κριτικής αξιολόγησης των υποστηριζόμενων θέσεων, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 3-7.

²⁷⁹ ΑΠ 986/2012 ΝοΒ 61, 154, ΑΠ 1443/2012 ΝοΒ 61, 757.

²⁸⁰ ΑΠ 719/2012 ΧρΙΔ 2013, 23.

²⁸¹ ΑΠ 109/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁸² Κατά την Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §7, σελ.215, με παραπομπή και σε έτερους συγγραφείς στην υποσημ.142, στην περίπτωση αυτή ομιλούμε για προφανή υπέρβαση των ορίων της καλής πίστης και του οικονομικού σκοπού του δικαιώματος.

6.2. Δικαιοπραξίες καταρτισθείσες «ελλείψει» πληρεξουσιότητας

Όπως και στην περίπτωση της παύσης, έτσι και η «ψευδοαντιπροσώπηση» αποτελεί απόρροια της προσπάθειας του Έλληνα νομοθέτη να εξισορροπήσει την εμφανιζόμενη σύγκρουση συμφερόντων²⁸³ ανάμεσα σε αντιπροσωπευόμενο, ψευδοαντιπρόσωπο (*falsus procurator*)²⁸⁴ και τρίτο αντισυμβαλλόμενο. Οι κυριότεροι άξονες που αξιοποιούνται κατά τη στάθμιση είναι η αρχή της αυτονομίας της βούλησης του αντιπροσωπευομένου, ως ειδική έκφραση της ιδιωτικής αυτονομίας, και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των τρίτων, ως ειδική εκδήλωση της καλής πίστης²⁸⁵.

Οι δε ρυθμίσεις, που αφορούν στις συνέπειες της έλλειψης πληρεξουσιότητας, περιλαμβάνονται στις διατάξεις των άρθρων 229 - 234 ΑΚ. Τα εν λόγω έννομα αποτελέσματα κατατάσσονται σε κατηγορίες, ανάλογα με το είδος της κύριας δικαιοπραξίας, και συγκεκριμένα ανάλογα με το αν πρόκειται για σύμβαση (229 - 231 ΑΚ), μονομερή μη απευθυντέα (232 ΑΚ) ή μονομερή απευθυντέα (233 - 234 ΑΚ) δικαιοπραξία.

6.2.1. Νομική κατάσταση της δικαιοπραξίας

Οι μονομερείς μη απευθυντέες αποτελούν τη μοναδική κατηγορία δικαιοπραξιών, για την οποία ο νόμος απαγγέλλει ρητώς ακυρότητα, δίχως καμία πιθανότητα διάσωσης του κύρους τους. Δε συμβαίνει όμως το ίδιο για τις συμβάσεις και τις μονομερείς απευθυντέες δικαιοπραξίες, οι οποίες δύνανται να ισχυροποιηθούν με την έγκριση του κυρίου των υποθέσεων. Από τη στιγμή, λοιπόν, που επιχειρείται μια ανάλογη πράξη δίχως την αναγκαία εξουσία αντιπροσώπησης, αυτή τελεί υπό καθεστώς εκκρεμότητας μέχρι την έγκριση ή την απόκρουσή της. Κατά το στάδιο αυτό, η δικαιοπραξία δεν πάσχει από ακυρότητα, αλλά απλώς δεν παράγει προσωρινά τα αποτελέσματά της, δηλαδή δεν δεσμεύει κατ' αρχήν τον αντιπροσωπευόμενο²⁸⁶.

²⁸³ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.2, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.5, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §5, σελ.151, §6, 168 επ., Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §160 Β, σελ.189.

²⁸⁴ Βλ. Καρύμπαλη - Τσίπτισιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΈλλΔνη 35, 567, η οποία τον χαρακτηρίζει ως "Scheinvertreter", θεωρώντας ότι με τη συμπεριφορά του δημιουργεί λανθασμένη - φαινομενική εντύπωση περί ύπαρξης πληρεξουσιότητας.

²⁸⁵ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.2, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.5. Βλ. επίσης Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §6, 168 επ., η οποία επισημαίνει ότι το συμφέρον του αντιπροσώπου περνά δικαιολογημένα σε δεύτερη μοίρα, διότι αυτός είναι που προκάλεσε με την αυθαίρετη επέμβασή του στην έννομη σφαίρα του πληρεξουσιοδότη τη διάψευση της εμπιστοσύνης των τρίτων.

²⁸⁶ ΑΠ 96/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 6860/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 726/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Όσον αφορά στη νομική φύση της μετέωρης κατάστασης, ζήτημα αποτελούσε ανέκαθεν η ένταξη της επιχειρούμενης δικαιοπραξίας δια ψευδοαντιπροσώπου στις γενικότερες μορφές «ανίσχυρου» των δικαιοπραξιών²⁸⁷. Ειδικότερα, προκειμένου να επέλθουν τα σκοπούμενα έννομα αποτελέσματα, δέον να πληρούται μια σειρά από προϋποθέσεις, οι οποίες συνθέτουν το τρίπτυχο «κατάρτιση», «κύρος» και «ενέργεια» της δικαιοπραξίας. Έτσι, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε τρία επίπεδα, τα οποία αναφέρονται στα στοιχεία της νομοτυπικής μορφής, στις προϋποθέσεις κύρους, και στους όρους του ενεργού της δικαιοπραξίας αντίστοιχα. Εξ αντιδιαστολής, σε περίπτωση έλλειψης του πρώτου όρου, γίνεται λόγος για ανυπόστατη²⁸⁸ ή ατελή²⁸⁹ δικαιοπραξία, του δεύτερου όρου, για άκυρη ή ακυρώσιμη, και του τρίτου όρου, για ανενεργή. Με βάση τις ανωτέρω παραδοχές, έχουν υποστηριχθεί ποικίλες διαφορετικές απόψεις σε θεωρητικό και νομολογιακό υπόβαθρο²⁹⁰.

Ως προς τη θεωρία, κατά τη μάλλον κρατούσα άποψη, προκρίνεται ο χαρακτηρισμός της μετέωρης κατάστασης ως «ηρητημένη ακυρότητα»²⁹¹. Συνεπώς, η επιχειρηθείσα δικαιοπραξία δεν καθίσταται ούτε οριστικά έγκυρη ούτε οριστικά άκυρη, έτσι ώστε η έγκριση να συνιστά όρο του ενεργού της²⁹². Με την παραπάνω θέση ομοιάζει και η αντίληψη, ότι η δικαιοπραξία τελεί σε «εκκρεμή ανενέργεια»²⁹³. Επίσης, άλλοι θεωρητικοί τάσσονται υπέρ της κατασκευής της «νομικής αίρεσης της έγκρισης»²⁹⁴, διότι αν και δεν επέρχονται τα έννομα αποτελέσματα, δημιουργείται προσδοκία επέλευσης των συνεπειών που επιδιώκονται με τη μετέωρη δικαιοπραξία²⁹⁵. Σύμφωνα δε με έτερη εκδοχή, το κύρος της δικαιοπραξίας είναι αυτό που καθίσταται μετέωρο, οπότε η εγκυρότητα της τελευταίας εξαρτάται από την έγκριση του αντιπροσωπευομένου²⁹⁶, ενώ άλλοι χαρακτηρίζουν την ίδια τη δικαιοπραξία ως «ατελή» ή «ατέλεστη» (*negotium imperfectum*), με βάση τη σκέψη ότι δε συντρέχουν τα γεγονότα που απαιτούνται για την

²⁸⁷ Βλ. ιδίως Αυγουστιανάκη, Η έννοια της ανίσχυρης δικαιοπραξίας και οι ειδικότερες μορφές της, ΝοΒ 39, 1340 επ., Ζέπο, Περί το πρόβλημα του ανίσχυρου των δικαιοπραξιών, ΕΕΝ 23/1956, 705 επ.

²⁸⁸ Η έλλειψη αυτή είναι οριστική, διότι δεν μπορεί να καλυφθεί εκ των υστέρων, ο δε όρος «ανυπόστατη δικαιοπραξία» προέρχεται από το γαλλικό δίκαιο (*contrat inexistent*).

²⁸⁹ Η έλλειψη αυτή, σε αντίθεση με την οριστική, είναι δυνατόν να καλυφθεί στο μέλλον.

²⁹⁰ Για τις διάφορες απόψεις ως προς τη νομική κατάσταση της δικαιοπραξίας που επιχειρείται από ψευδοαντιπρόσωπο, βλ. αναλυτικά Κλαβανίδου, Έλλ.Πληρεξ., §8, σελ.225 επ.

²⁹¹ Ασπρογέρακας - Γρίβας, ΓενΑρχ ΑΚ, §81, 340, Βαβούσκος, ΕγχειρΑΔ, σελ.103, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.482, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 955, §50, 998.

²⁹² Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 92, 105.

²⁹³ Φίλιος, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §161 Α, σελ.190, §163 Β, σελ.195.

²⁹⁴ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.7, 232-234, αρ.2, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.16, 233, αρ.6, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 229, αρ.4, 233, αρ.3, ο ίδιος, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1291, 233, αρ.1338.

²⁹⁵ ΕφΑθ 7206/1995 ΕλλΔνη 38, 931, ΕφΑθ 4124/2003 ΕλλΔνη 46, 185, ΑΠ 726/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁶ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 40, με παραπομπή σε πλούσια νομολογία στην υποσημ.41.

τελειώσή της²⁹⁷. Τέλος, με αφετηρία την ένταξη της πληρεξουσιοδότησης στη σύνθετη νομοτυπική μορφή της δικαιοπραξίας μέσω αντιπροσώπου²⁹⁸, υποστηρίζεται ότι η έλλειψή της εύλογα οδηγεί σε «ανυπόστατο - ανύπαρκτο».

Από την άλλη πλευρά, το ζήτημα της μετέωρης κατάστασης δεν τυγχάνει ενιαίας προσέγγισης ούτε σε νομολογιακό επίπεδο. Οι υποστηριζόμενες θέσεις περί συμβάσεων δε δείχνουν να απέχουν από τις προαναφερθείσες θεωρητικές κατασκευές²⁹⁹. Αναφορικά δε με τις μονομερείς απευθυντές δικαιοπραξίες, τα σπουδαιότερα θέματα που απασχολούν τη δικαστηριακή πρακτική³⁰⁰ αφορούν στη νομική κατάσταση της καταγγελίας από ψευδοαντιπρόσωπο³⁰¹, στη σχέση του άρθρου 233 ΑΚ με το 226 ΑΚ³⁰², στην αναδρομικότητα ή μη της κατ' άρθρο 233 ΑΚ έγκρισης³⁰³, καθώς και στη νομική αντιμετώπιση της καταγγελίας που ασκείται με το δικόγραφο της αγωγής³⁰⁴.

6.2.2. Σύμβαση χωρίς εξουσία αντιπροσώπευσης

6.2.2.1. Σχέση κυρίου των υποθέσεων - τρίτου

Εξειδικεύοντας την ανάλυση στο πεδίο των συμβάσεων, ο Έλληνας νομοθέτης θέλησε αρχικά να σκιαγραφήσει τη σχέση, που διαμορφώνεται ανάμεσα στον κύριο των υποθέσεων και τον τρίτο - αντισυμβαλλόμενο, μέσω των άρθρων 229 και 230 ΑΚ.

²⁹⁷ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.4, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.6, 232-234, αρ.4. Μάλιστα, κατά το στάδιο αυτό δεν υφίστανται ακόμη αγώγιμες αξιώσεις. Βλ. σχετικός ΑΠ 1057/1991 ΕΕΝ 59, 640.

²⁹⁸ Βλ. σχετικός Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §8, σελ.230, και ιδίως σελ.244-245, με ιδιαίτερη αναφορά στην έννοια της «ελλιπούς συγκρότησης του σύνθετου πραγματικού» της δικαιοπραξίας που καταρτίζεται με αντιπρόσωπο, η οποία αποτελείται από την πληρεξουσιοδότηση και το ειδικότερο πραγματικό της κύριας δικαιοπραξίας.

²⁹⁹ Κατά την αναζήτηση, ο εκάστοτε ερευνητής μπορεί να συναντήσει χαρακτηρισμούς της σύμβασης ως «ανίσχυρης» (ΑΠ 1118/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), «ατελούς» (ΕφΠειρ 307/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), «στερουμένης κύρους» (ΑΠ 1456/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), «εκκρεμούς» (ΑΠ 726/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), ή και «ανενεργού» (ΕφΛαρ 110/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

³⁰⁰ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §8, σελ.239-240.

³⁰¹ Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην περίπτωση της καταγγελίας σύμβασης εργασίας από ψευδοαντιπρόσωπο του εργοδότη. Βλ. σχετικός τις χαρακτηριστικές ΟΛΑΠ 381/1962 ΕΕργΔ 21, 839 επ. και ΟΛΑΠ 761/1964 ΕλλΔνη 7, 19 επ., οι οποίες προέκριναν το «ανυπόστατο» της καταγγελίας. Η θέση αυτή ακολουθείται μέχρι και σήμερα με λίγες εξαιρέσεις (π.χ. ΑΠ 283/2002 (τμ. Β') ΕλλΔνη 44, 166) και είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για το ζήτημα της καταβολής μισθών υπερημερίας. Αντιθέτως, σε περιπτώσεις καταγγελίας μισθωτικών συμβάσεων από πρόσωπο που δε διαθέτει εξουσία αντιπροσώπευσης, γίνεται παγίως δεκτό, ότι η καταγγελία είναι «άκυρη» (και όχι ανυπόστατη), συνεπώς μπορεί να ισχυροποιηθεί με μεταγενέστερη έγκριση του αντιπροσωπευμένου. Βλ. και ΑΠ 321/1996 (τμ. Δ') ΕλλΔνη 36, 1596.

³⁰² Βλ. π.κ., υπό 6.2.3.2.

³⁰³ Βλ. π.κ., υπό 6.2.3.2.

³⁰⁴ Βλ. ιδίως Δεληγιάννη, Η Πληρεξουσιότητα, §84, σελ.216-217, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §6, σελ.167-168, οι οποίοι αναγνωρίζουν «διπλό χαρακτήρα» στο δικόγραφο της αγωγής, διότι αυτό αφορά τόσο σε διαδικαστική - οικονομική πράξη, όσο και σε δικαιοπραξία του ουσιαστικού δικαίου. Ως εκ τούτου, εφαρμόζονται εν προκειμένω οι διατάξεις περί δικαστικής πληρεξουσιότητας (άρθρα 94 επ. ΚΠολΔ) και αποκλείεται η εφαρμογή του 226 ΑΚ περί μονομερούς δικαιοπραξίας δίχως επίδειξη του πληρεξουσίου εγγράφου. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 226, αρ.4.

6.2.2.1.1. Δικαίωμα του κυρίου των υποθέσεων

Εκκινώντας από το γεγονός, ότι η δικαιοπρακτική δράση του ψευδοπληρεξουσίου αποτελεί αυθαίρετη επέμβαση στην έννομη σφαίρα του αντιπροσωπευομένου, η οριστική απόφαση για την τύχη της καταρτισθείσας δικαιοπραξίας ανήκει αποκλειστικά στον ίδιο³⁰⁵. Συγκεκριμένα, ο τελευταίος έχει το δικαίωμα (και όχι την υποχρέωση)³⁰⁶ να εγκρίνει τη σύμβαση, που συνήφθη δίχως την απαραίτητη εξουσία αντιπροσώπευσης (229 εδ.α' ΑΚ). Η «έγκριση», λοιπόν, συνιστά ένα διαπλαστικό δικαίωμα, μέσω του οποίου επέρχεται άμεση μεταβολή της διαμορφωθείσας έννομης κατάστασης, λόγω της άρσης του μετέωρου χαρακτήρα και της οριστικής παραγωγής των εννόμων συνεπειών της δικαιοπραξίας³⁰⁷.

Ως προς τα γενικά χαρακτηριστικά της έγκρισης, αυτή παρέχεται με μονομερή δήλωση βουλήσεως, απευθυντέα είτε προς τον τρίτο είτε προς τον ψευδοπληρεξούσιο³⁰⁸, αναιτιώδη και ανεπίδεκτη αίρεσης ή προθεσμίας³⁰⁹. Μάλιστα, δεν υπόκειται μονομερώς σε ανάκληση³¹⁰, παρά μόνο σε ακύρωση εξαιτίας κάποιου ελαττώματος της βούλησης του εγκρίνοντος (πλάνη, απάτη, απειλή)³¹¹. Επίσης, είναι κατ' αρχήν άτυπη, όταν όμως απαιτείται τύπος για την κύρια δικαιοπραξία, τότε γίνεται παγίως δεκτό ότι πρέπει να περιβληθεί τον ίδιο τύπο (αναλογική εφαρμογή του άρθρου 217 §2 ΑΚ)³¹².

Η δε εγκριτική δήλωση μπορεί να είναι άμεση, ως επί το πλείστον ρητή³¹³, ενώ επί ατύπων συμβάσεων μπορεί να συνάγεται από τις περιστάσεις, οπότε γίνεται λόγος για

³⁰⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.254-255.

³⁰⁶ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.6, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.9, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.254-255, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 19, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 147, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.6, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.24, ο ίδιος, ΑΚ Ι, 229, αρ.7, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1295.

³⁰⁷ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.257, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 94, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.9. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.12.

³⁰⁸ ΑΠ 1659/2005 ΔΕΕ 2006, 173, ΑΠ 1456/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁰⁹ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.12, Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §73, 21, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.9, Τριάντος, ΑΚ, 229, αρ.7. Αντίθετος ο Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.6, κατά τον οποίο η έγκριση μπορεί να τεθεί υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία, στο βαθμό που δεν εμποδίζει τον τρίτο στην άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζονται στα άρθρα 229 εδ.β' (εύλογη προθεσμία) και 230 (υπαναχώρηση) ΑΚ. Για τα δικαιώματα αυτά, βλ. π.κ., υπό 6.2.2.1.2.

³¹⁰ ΑΠ 1277/1996 (τμ. Γ') ΕΕΝ 65, 307, ΕφΑθ 8026/1997 ΝοΒ 46, 1082.

³¹¹ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.6, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.12, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.9, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.27, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1295.

³¹² Βλ. μεταξύ άλλων Γεωργιάδη, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 41, Μπαλή, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.314, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 147, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.10. Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΑΠ 119/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΟΛΑΠ 16/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 485/2015 ΕΕμπΔ 66, 622.

³¹³ Η πιο χαρακτηριστική εφαρμογή ρητής έγκρισης αφορά στις εμπράγματα δικαιοπραξίες, στις οποίες αφενός κάμπτεται η αρχή του ατύπου (άρθρο 158 ΑΚ), οπότε είναι αναγκαία η σύνταξη σχετικού

σιωπηρή ή έμμεση³¹⁴. Ειδικότερα, σιωπηρή έγκριση υφίσταται, όταν από τη συμπεριφορά του κυρίου της υπόθεσης συνάγεται τόσο ότι αυτός γνώριζε ή κατ' ελάχιστον πιθανολογούσε τη μετέωρη κατάσταση της σύμβασης, όσο και ότι αποδέχεται τη σύμβαση και τα έννομα αποτελέσματα που απορρέουν εξ αυτής³¹⁵. Από τις εν λόγω προϋποθέσεις προκύπτει, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έγκριση η απλή σιωπή του κυρίου των υποθέσεων, ακόμη και στην περίπτωση που αυτός έλαβε γνώση της καταρτισθείσας δικαιοπραξίας επ' ονόματί του³¹⁶. Το ίδιο ισχύει και όταν οι συμβαλλόμενοι προβαίνουν σε μερική εκπλήρωση παροχής - αντιπαροχής, δίχως όμως να έχουν αντιληφθεί την έλλειψη της εξουσίας αντιπροσώπευσης³¹⁷.

Εκ πρώτης όψεως, δεν φαίνεται να τίθεται εκ του νόμου κάποιος περιορισμός στην άσκηση του δικαιώματος εγκρίσεως. Η επιλογή αυτή του νομοθέτη συμβαδίζει με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και παρέχει στον αντιπροσωπευόμενο την ευχέρεια να εγκρίνει ή όχι την πάσχουσα δικαιοπραξία οικεία βουλήσει³¹⁸. Μάλιστα, κατά κρατούσα άποψη³¹⁹, επιτρέπεται ακόμη και μερική έγκριση, οπότε το τμήμα της σύμβασης που δεν εγκρίνεται καθίσταται οριστικά ανίσχυρο, ενώ αυτό που εγκρίνεται διέπεται από τον κανόνα του άρθρου 181 ΑΚ. Υποστηρίζεται, βέβαια, και η αντίθετη γνώμη³²⁰, στο βαθμό που η μερική έγκριση συνιστά επέμβαση τόσο σπουδαία στο περιεχόμενο της κύριας σύμβασης, ώστε να εξομοιώνεται με σιωπηρή άρνηση εγκρίσεως, οπότε εκλαμβάνεται ως πρόταση για κατάρτιση νέας σύμβασης, με τροποποιημένο περιεχόμενο (αναλογική εφαρμογή του άρθρου 191 εδ.β' ΑΚ). Σε κάθε περίπτωση, η έγκριση εμπίπτει στον γενικό απαγορευτικό κανόνα του άρθρου 281 ΑΚ

συμβολαιογραφικού εγγράφου, αφετέρου επιβάλλεται η τήρηση δημοσιότητας, με μεταγραφή ή καταχώριση της πράξης στα οικεία βιβλία. Βλ. ΑΠ 398/1958 ΝοΒ 6, 1060, με παραπομπές και στη θεωρία.

³¹⁴ ΑΠ 321/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 603/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³¹⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.259-260, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.11, Τριάντος, ΑΚ, 229, αρ.8. Πρβλ. και ΕφΑθ 9223/2001 ΧρΙΔ 2, 64, κατά την οποία το κατά πόσο η σιωπή λαμβάνει την έννοια της έγκρισης κρίνεται με γνώμονα τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Βλ. επίσης ΑΠ 2064/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 73/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³¹⁶ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.260, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.12, Τριάντος, ΑΚ, 229, αρ.8. Βλ. επίσης ΑΠ 1520/2001 ΔΕΕ 8, 305.

³¹⁷ Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.12, Τριάντος, ΑΚ, 229, αρ.8.

³¹⁸ Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 91, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 147, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 955, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.35, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1300.

³¹⁹ Βλ. μεταξύ άλλων Βαθρακοκόλλη, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.4, Μπαλή, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.312-313, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 955.

³²⁰ Βλ. μεταξύ άλλων Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 238, αρ.5, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.262, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.13.

περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος³²¹, με απώτερο σκοπό την προστασία της εύλογης εμπιστοσύνης του τρίτου συναλλασσομένου³²².

Κατόπιν όλων των ανωτέρω, υφίστανται δύο ενδεχόμενα ως προς την τελική τύχη της σύμβασης. Ειδικότερα, εφόσον αυτή εγκριθεί, καθίσταται έγκυρη αναδρομικά (ex tunc), ήδη από το χρόνο κατάρτισής της, και καθ' όλα δεσμευτική για τον κύριο των υποθέσεων³²³. Η έγκριση, πάντως, δεν μπορεί να θεραπεύσει τυχόν άλλα ελαττώματα πλην της έλλειψης πληρεξουσιότητας³²⁴, ενώ γίνεται δεκτό ότι η αναδρομική ενέργεια δε θίγει δικαιώματα τρίτων, που γεννήθηκαν πριν από τη χορήγησή της³²⁵. Αντιθέτως, είναι δυνατόν ο κύριος των υποθέσεων να αποποιηθεί την έγκριση, οπότε ματαιώνεται οριστικά η επέλευση των αποτελεσμάτων της σύμβασης. Όπως και η εγκριτική δήλωση βουλήσεως, έτσι και η επονομαζόμενη «άρνηση εγκρίσεως» αποτελεί ένα διαπλαστικό δικαίωμα, που αίρει τη διαμορφωθείσα μετέωρη κατάσταση³²⁶.

6.2.2.1.2. Δικαιώματα του τρίτου

Μολονότι το δικαίωμα εγκρίσεως της σύμβασης φαίνεται να είναι χρονικά απεριόριστο, κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ειδάλλως, το γεγονός αυτό θα οδηγούσε στη διαιώνιση της αμφίρροπης κατάστασης, και δη στη δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας σε βάρος της ασφάλειας των συναλλαγών³²⁷. Πράγματι, ο τρίτος δεν είναι υποχρεωμένος να αναμένει επ' αόριστον την έγκριση³²⁸. Στην κατεύθυνση αυτή, ο Έλληνας νομοθέτης θέλησε να θωρακίσει τη νομική του θέση με την αναγνώριση δύο σημαντικών δικαιωμάτων, ώστε να επισπευσθεί η άρση του μετέωρου χαρακτήρα της δικαιοπραξίας.

³²¹ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.6, Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 41, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 149, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.13, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.35, ο ίδιος, ΑΚ, 229, αρ.10, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1300.

³²² Βλ. Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.265-266, και ιδίως Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 955, με ιδιαίτερη μνεία στην αρχή "non venire contra factum proprium". Σύμφωνα με την τελευταία, εφόσον ο κύριος των υποθέσεων δημιούργησε τη δικαιολογημένη πεποίθηση στον τρίτο ότι δε θα εγκρίνει ή ότι δεν πρόκειται να μην εγκρίνει τη σύμβαση, δεν επιτρέπεται η επιγενόμενη μεταστροφή της συμπεριφοράς του.

³²³ ΕφΘεσ 2966/1992 ΕλλΔνη 35, 636, ΑΠ 264/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1015/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

³²⁴ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.6, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.14, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 955, Τριάντος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1295.

³²⁵ Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.47, με παραπομπή στην υποσημ.39, εις ΕφΘεσ 272/1960 ΝοΒ 8, 736, ΑΠ 390/1965 ΝοΒ 14, 245, ΕφΛαρ 234/1971 Αρμ 26, 242.

³²⁶ Βλ. ιδίως Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Άρνηση έγκρισης, ΕλλΔνη 34, 9 επ., όπου και περαιτέρω παραπομπές για τις διάφορες απόψεις περί νομικής φύσης της άρνησης εγκρίσεως, ΑΠ 1277/1996 ΕΕΝ 65, 307.

³²⁷ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.263-264.

³²⁸ ΕφΛαρ 131/1971 Αρμ 26, 67.

Το πρώτο από αυτά θεμελιώνεται στο άρθρο 229 εδ.β' ΑΚ και αφορά στη δυνατότητα του τρίτου³²⁹ να τάξει εύλογη προθεσμία στον κύριο των υποθέσεων, προκειμένου ο τελευταίος να εγκρίνει ρητά³³⁰ τη σύμβαση. Με άλλα λόγια, επαφίεται στη διακριτική του ευχέρεια να καθορίσει τα χρονικά όρια, εντός των οποίων θα κριθεί η οριστική τύχη της δικαιοπραξίας. Τούτη η πρόσκληση εκ μέρους του τρίτου πραγματοποιείται με άτυπη, μονομερή και απευθυντέα δήλωση βουλήσεως³³¹, ταυτόχρονα όμως είναι απαραίτητο να καταστεί κατανοητή και σαφής³³².

Επιπρόσθετα, οι νομικοί συγγραφείς, αλλά και η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων καταλήγουν σε ορισμένα χρήσιμα σχετικά συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, το «εύλογο» της προθεσμίας κρίνεται με γνώμονα τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, λαμβάνοντας υπόψη και τις εκάστοτε περιστάσεις³³³. Συνεπώς, εάν η προθεσμία που τάχθηκε είναι μικρότερη της εύλογης και δεν επαρκεί για να αποφανθεί με ασφάλεια ο κύριος των υποθέσεων, τότε ο τελευταίος δύναται να εγκρίνει έγκυρα και μετά την παρέλευσή της³³⁴. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το ενδεχόμενο ύπαρξης προγενέστερης έγκρισης ή άρνησης έγκρισης της σύμβασης από τον κύριο των υποθέσεων, που απευθύνθηκε όμως μόνο προς τον ψευδοαντιπρόσωπο, με αποτέλεσμα ο τρίτος να μην έλαβε ποτέ γνώση. Εν προκειμένω, υποστηρίζεται ότι δεν υπάρχει περιθώριο εφαρμογής του άρθρου 229 εδ.β' ΑΚ³³⁵. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η

³²⁹ Κατά πάγια θέση της νομολογίας, το δικαίωμα αυτό ανήκει αποκλειστικά στον τρίτο αντισυμβαλλόμενο και επ' ουδενί στον αντιπρόσωπο. Επομένως, αν ο τελευταίος τάξει εύλογη προθεσμία προς έγκριση στον κύριο των υποθέσεων, δε θα υπάρξει καμία έννομη συνέπεια. Βλ. σχετικά ΑΠ 726/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³⁰ Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.313, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 957, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.44, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1303, οι οποίοι χρησιμοποιούν και τον όρο «αναμφίβολα». Στην ίδια κατεύθυνση και ο Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.9, ο οποίος όμως αναφέρεται στο «ρητό - αναμφίβολο» της εγκριτικής δήλωσης, λαμβάνοντας υπόψη το ενδεχόμενο η ταχθείσα προθεσμία να είναι μικρότερη της εύλογης.

³³¹ Ασπρογέρακας - Γρίβας, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.406-407, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.271, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.17.

³³² Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.17.

³³³ Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.9, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.13, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.271-272, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.17, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.42, ο ίδιος, ΑΚ, 229, αρ.12. Από τη νομολογία, βλ. ΑΠ 1057/1991 ΕΕΝ 59, 640.

³³⁴ Ασπρογέρακας - Γρίβας, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.406, Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 229, αρ.9, Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 42, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.13, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.272, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.17, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 229, αρ.43, ο ίδιος, ΑΚ, 229, αρ.12, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 229, αρ.1303.

³³⁵ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.271, με παραπομπή στην υποσημ.74 για την αντίθετη λύση που υιοθετείται στο γερμανικό δίκαιο (§ 177, 2 γερμΑΚ). Ητοι, παρά το γεγονός ότι έχει ήδη προηγηθεί έγκριση ή αποποίηση έγκρισης προς τον ψευδοαντιπρόσωπο, η εκ νέου υποβολή αιτήματος προς έγκριση εκ μέρους του τρίτου επαναφέρει τη δικαιοπραξία στο καθεστώς της μετέωρης κατάστασης.

άπρακτη παρέλευση της εύλογης προθεσμίας ισοδυναμεί με αποποίηση έγκρισης της σύμβασης³³⁶ και συνεπάγεται τη ματαίωση των σκοπούμενων αποτελεσμάτων της³³⁷.

Πέραν της εύλογης προθεσμίας, ο τρίτος διαθέτει και ένα πρόσθετο, άκρως δραστικότερο δικαίωμα στη φαρέτρα του. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 230 εδ.α' ΑΚ, δύναται να υπαναχωρήσει από τη συναφθείσα σύμβαση, ενόσω υφίσταται ακόμη το περιθώριο έγκρισης από τον κύριο των υποθέσεων³³⁸. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτό τελεί υπό την αυστηρή προϋπόθεση της καλοπιστίας του αντισυμβληθέντος, και ειδικότερα της άγνοιάς του ως προς την έλλειψη της πληρεξουσιότητας. Εξ αντιδιαστολής, ο τρίτος δεν κρίνεται άξιος προστασίας μόνο στην περίπτωση, που γνώριζε θετικά την έλλειψη³³⁹.

Παρά τη γραμματική διατύπωση του άρθρου περί «υπαναχώρησης», ο όρος αυτός, για λόγους νομικής ακριβολογίας, αποδίδεται ομόφωνα³⁴⁰ με την έννοια της ανάκλησης της δήλωσης βούλησης του τρίτου, με βάση την οποία συνήφθη η κύρια δικαιοπραξία. Ως εκ τούτου, δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των άρθρων 389 επ. ΑΚ, οι οποίες αναφέρονται στην υπαναχώρηση ως λόγο απόσβεσης μιας έγκυρης, και όχι μετέωρης όπως εδώ, σύμβασης. Ως προς τον τρόπο άσκησης, το εν λόγω δικαίωμα λαμβάνει υπόσταση με άτυπη και μονομερή δήλωση βουλήσεως, απευθυντέα προς τον κύριο των υποθέσεων ή τον ψευδοπληρεξούσιο³⁴¹ (230 εδ.β' ΑΚ). Παρ' όλα αυτά, αμφισβητείται αν είναι δυνατή ή όχι η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, όσο διαρκεί η ταχθείσα με το άρθρο 229 εδ.β' ΑΚ εύλογη προθεσμία³⁴². Γενικότερα, όμως, άπαξ και ασκηθεί, τότε ο αντιπροσωπευόμενος δε μπορεί να προβεί ούτε σε έγκριση της σύμβασης, ούτε σε

³³⁶ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.406, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 42, *Δωρής*, σε *Γεωργιάδη - Σταθόπουλο*, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.13. Πρβλ. *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 956, ο οποίος κάνει λόγο για «σιωπηρή απόκρουση» της σύμβασης. Ο δε *Φίλιος*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §161 Γ, σελ.191, επισημαίνει πως η αποποίηση με παράλειψη της δήλωσης βουλήσεως διέπεται από τους κανόνες που ισχύουν για τις πλασματικές δηλώσεις.

³³⁷ ΑΠ 1057/1991 ΕΕΝ 59, 640, ΕφΑθ 8026/1997 ΝοΒ 46, 1082.

³³⁸ ΑΠ 1057/1991 ΕΕΝ 59, 640, ΕφΔωδ 84/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³⁹ Αντίθετος εδώ ο *Μιχαηλίδης - Νουάρος*, Ατυπος εντολή προς αγοράν ακινήτου και αι συνέπειά της, σελ.354, ο οποίος εξομοιώνει με τη θετική γνώση και την υπαίτια άγνοια.

³⁴⁰ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.407, *Βαθρακοκοίλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 230, αρ.5, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 43, *Δωρής*, σε *Γεωργιάδη - Σταθόπουλο*, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.14, *Κλαβανίδου*, *ΕλλΠληρεξ*, §9, σελ.273-274, *η ίδια*, σε *Παπαστερίου - Κλαβανίδου*, *ΔικΔικαιοπρ*, §71, 22, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 96, με παραπομπή στην υποσημ.98, *Μπαλής*, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.313, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.482, *Πουρνάρας*, σε *Γεωργιάδη*, *ΣύντΕρμ ΑΚ Ι*, 229-231, αρ.19, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 957, με παραπομπή στην υποσημ.30, *Τριάντος*, ΑΚ, 230, αρ.1. Από τη νομολογία, βλ. ενδεικτικά ΕφΔωδ 60/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁴¹ *Τριάντος*, σε *Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά*, ΑΚ, 230, αρ.1312, με παραπομπή στην υποσημ.7, εις ΠΠρΠειρ 62/1971 ΝοΒ 20, 67.

³⁴² Κατά τάσσονται οι *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 43, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.482, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 957, οι οποίοι προσθέτουν ότι αν τελικά το δικαίωμα ασκηθεί, δέον να υπάρξει έλεγχος για καταχρηστική συμπεριφορά του τρίτου με βάση το 281 ΑΚ. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη, βλ. *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 230, αρ.5, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §120, σελ.313, *Τριάντο*, *Η πληρεξουσιότητα*, 230, αρ.5, *τον ίδιο*, σε *Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά*, ΑΚ, 230, αρ.1311.

επίκληση των δικαιωμάτων του άρθρου 231 ΑΚ³⁴³, για τα οποία γίνεται λόγος αμέσως κατωτέρω.

6.2.2.2. Σχέση ψευδοπληρεξουσίου - τρίτου

Εφόσον δεν υπάρξει έγκριση της μετέωρης σύμβασης από τον κύριο των υποθέσεων, αλλά ούτε και άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης εκ μέρους του τρίτου, η ισχυροποίηση της κύριας δικαιοπραξίας ματαιώνεται οριστικά. Σε αυτό το πλαίσιο, η σύγκρουση συμφερόντων επικεντρώνεται σε ένα δεύτερο άξονα, στην αλληλεπίδραση μεταξύ του ψευδοπληρεξουσίου και του αντισυμβαλλομένου του. Ερωτάται, λοιπόν, ποιος από τους δύο θα πρέπει να επωμιστεί τις συνέπειες από τη μη επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της σύμβασης. Η απάντηση δίδεται από το άρθρο 231 ΑΚ, με την πλάστιγγα να γέρνει εις βάρος του πρώτου. Η νομοθετική αυτή επιλογή θεμελιώνεται στην ανάγκη προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και γενικότερα της αρχής της καλής πίστης των τρίτων³⁴⁴.

Ειδικότερα, η γέννηση ευθύνης του ψευδοπληρεξουσίου εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, θα πρέπει να μην αποδεικνύεται η απαιτούμενη εξουσία αντιπροσώπευσης³⁴⁵, και δεύτερον, να μην έχει ασκηθεί το δικαίωμα έγκρισης από τον κύριο των υποθέσεων. Μάλιστα, γίνεται παγίως δεκτό³⁴⁶ ότι, παρά τη γραμματική διατύπωση της διάταξης, οι όροι αυτοί θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, συνεπώς η χρήση του διαζευκτικού «ή» οφείλεται μάλλον σε παραδρομή του νομοθέτη.

Ως προς τη νομική φύση της ευθύνης, αν ληφθεί υπόψη ότι η κύρια σύμβαση δεν επιφέρει εντέλει τη δέσμευση του αντιπροσωπευομένου, αλλά και ότι η συμπεριφορά του ψευδοαντιπροσώπου δεν υπάγεται στα άρθρα 914, 919 ΑΚ, αυτή δε φέρει

³⁴³ Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.275, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.20.

³⁴⁴ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.3, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 567, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.278-279, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.21, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 959, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 231, αρ.2, ο ίδιος, ΑΚ, 231, αρ.1, ο ίδιος, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1314.

³⁴⁵ Έχει υποστηριχθεί, ωστόσο, και η γνώμη, ότι προϋπόθεση της ευθύνης αποτελεί η έλλειψη πληρεξουσιότητας καθαντή και όχι η δυνατότητα απόδειξής της. Υπό αυτό το πρίσμα, το άρθρο 231 ΑΚ εισάγει κανόνα για την κατανομή του βάρους απόδειξης της. Βλ. σχετικώς Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.284. Γενικότερα, για την κατανομή του βάρους απόδειξης στο πλαίσιο του άρθρου 231 ΑΚ, βλ. ιδίως Δωρή, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.19, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 964.

³⁴⁶ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.4, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 567, σημ.11, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.283, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 23, υποσημ.259, Λαδάς, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 98, Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §121, σελ.315. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.482.

δικαιοπρακτικό ή αδικοπρακτικό χαρακτήρα αντίστοιχα, αλλά εξωδικαιοπρακτικό³⁴⁷. Επιπλέον, οι περισσότεροι συγγραφείς³⁴⁸ τη χαρακτηρίζουν ως αντικειμενική, υπό την έννοια ότι δεν εξαρτάται από την ύπαρξη πταίσματος, ενώ κατά την απολύτως κρατούσα στη θεωρία άποψη³⁴⁹, ο βαθμός υπαιτιότητας του ψευδοαντιπροσώπου, δηλαδή η γνώση ή η άγνοιά του περί την έλλειψη πληρεξουσιότητας, είναι καθοριστική μόνο για τη διαβάθμιση της ευθύνης του. Με άλλα λόγια, εξετάζεται κατά περίπτωση το αν και τι είδους αποζημίωση θα επιδικάσει το εκάστοτε δικαστήριο.

Έτσι, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 231 §1 ΑΚ, εφόσον ο ψευδοπληρεξούσιος γνώριζε³⁵⁰ την έλλειψη εξουσίας αντιπροσώπευσης κατά τη διενέργεια της συναλλαγής, δημιουργείται σε βάρος του υποχρέωση, κατ' επιλογή του αντισυμβαλλομένου, είτε να εκτελέσει ο ίδιος τη σύμβαση ή να καταβάλει αποζημίωση. Κατά κρατούσα γνώμη, καθιερώνεται εν προκειμένω «διαζευκτική ενοχή» (305 επ. ΑΚ)³⁵¹, συνεπώς η άσκηση του διαπλαστικού αυτού δικαιώματος οδηγεί σε ανάλωση, με την έννοια ότι ο τρίτος δεσμεύεται ανεπιστρεπτί από την επιλογή στην οποία προβαίνει³⁵². Από τη μια πλευρά, αν προτιμηθεί η εκτέλεση της σύμβασης, ο ψευδοπληρεξούσιος δεν αποκτά *ex lege* την ιδιότητα του συμβαλλομένου, παρά μόνο του οφειλέτη της παροχής³⁵³. Ήτοι,

³⁴⁷ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.2.

³⁴⁸ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 44, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 568, Κλαβανίδου, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 23, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.21, Τριάντος, ΑΚ, 231, αρ.3, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1316. Αντίθετος ο Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.16, ο οποίος, παρ' όλο που δέχεται ότι η ύπαρξη πταίσματος δεν επιδρά στη θεμελίωση της ευθύνης, χαρακτηρίζει την ευθύνη ως «υποκειμενική» στην περίπτωση του άρθρου 231 §1 ΑΚ, και ως «αντικειμενική» στην §2 του ίδιου άρθρου. Στην ίδια κατεύθυνση και ο Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.2, με παραπομπή στην υποσημ.4.

³⁴⁹ Βλ. μεταξύ άλλων Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.283, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.21, Τριάντο, ΑΚ, 231, αρ.3, τον ίδιο, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1314, 1316, Φίλιο, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §162 Α, σελ.192.

³⁵⁰ Κατά την Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.289, υποσημ.138, το στοιχείο της «γνώσης» δεν αναγράφεται ρητά στο νόμο, συνάγεται όμως εξ αντιδιαστολής από τη χρήση του όρου της «άγνοιας» στο άρθρο 231 §2 ΑΚ. Πρβλ. επίσης Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 568, 569, η οποία εντάσσει στο πραγματικό της §1, πέραν της γνώσης, και την άγνοια από βαριά αμέλεια.

³⁵¹ Βαθρακοκοίλης, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.5, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.18, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 570, Σημαντήρας, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 960, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 231, αρ.13, ο ίδιος, ΑΚ, 231, αρ.3, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1318. Από τη νομολογία, βλ. ΠΠρΡόδ 41/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁵² Πάντως, υποστηρίζεται και μια πιο ευνοϊκή άποψη, η οποία αναφέρεται σε «διαζευκτική συρροή δικαιωμάτων». Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίζεται στον αντισυμβαλλόμενο η ευχέρεια να διατηρήσει το δικαίωμα μεταβολής της γνώμης του (*ius variandi*), εφόσον δεν ικανοποιηθεί το δικαίωμα που επέλεξε αρχικά να ασκήσει. Βλ. σχετικώς Γεωργιάδη, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 44, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.293, Μπαλή, ΓενΑρχ ΑΚ, §121, σελ.315, Παπαντωνίου, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.482, Πουρνάρα, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.22.

³⁵³ Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.18, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 570, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.23. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη γνώμη, βλ. σχετικώς Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.290, Σημαντήρα, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 960.

δημιουργείται απλώς μια ενοχική σχέση ανάμεσα σε αυτόν και τον τρίτο, δυνάμει της οποίας ο πρώτος υποχρεούται να παράσχει στο δεύτερο ό,τι θα όφειλε ο αντιπροσωπευόμενος, αν η σύμβαση είχε καταρτιστεί κανονικά επ' ονόματί του³⁵⁴. Τουναντίον, αν επιλεγεί η αξίωση αποζημίωσης, αυτή θα αφορά στην αποκατάσταση του θετικού διαφέροντος (διαφέρον εκπλήρωσης), ώστε ο ζημιωθείς να επανέλθει στο επίπεδο ευημερίας που θα βρισκόταν, αν η σύμβαση είχε εκτελεστεί ομαλά. Μάλιστα, η αποζημίωση θα πρέπει να είναι πλήρης, καλύπτοντας κάθε θετική ή αποθετική ζημία³⁵⁵, και μόνο χρηματική³⁵⁶, ειδάλλως θα γινόταν λόγος για εκτέλεση³⁵⁷. Πάντως, είναι δυνατή και η επιδίκαση εύλογης αποζημίωσης σε βάρος του κυρίου των υποθέσεων, εφόσον συντρέχουν οι όροι του άρθρου 225 ΑΚ³⁵⁸.

Στη συνέχεια, υφίσταται επίσης το ενδεχόμενο ο ψευδοπληρεξούσιος να αγνοούσε³⁵⁹ την έλλειψη εξουσίας αντιπροσώπευσης κατά τον κρίσιμο χρόνο της σύναψης (231 §2 ΑΚ). Στην περίπτωση αυτή γεννάται και πάλι ευθύνη, αυτή τη φορά προς αποκατάσταση του αρνητικού διαφέροντος, που προκλήθηκε λόγω της εμπιστοσύνης που απέδωσε ο τρίτος στην κατάρτιση έγκυρης σύμβασης. Απώτερος σκοπός της ρύθμισης είναι η επάνοδος του ζημιωθέντος στο επίπεδο ευημερίας που θα βρισκόταν, αν η κύρια δικαιοπραξία δεν είχε καταρτιστεί ποτέ. Ωστόσο, κατά ρητή διατύπωση του νόμου, το επιδικαζόμενο ποσό δε μπορεί να υπερβεί το προαναφερθέν διαφέρον εκπλήρωσης.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 231 §3 ΑΚ, ο ψευδοπληρεξούσιος δύναται να απαλλαγεί από κάθε υποχρέωση, αν ο αντισυμβαλλόμενός του γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν υπήρχε η απαραίτητη εξουσία αντιπροσώπευσης. Από τη διατύπωση του νόμου συνάγεται σαφώς, ότι ο τρίτος οφείλει να είναι καλόπιστος κατά τον κρίσιμο χρόνο

³⁵⁴ Γεωργιάδης, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 44, Δωρής, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.18, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 570, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 154, Πουρνάρας, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.23, Τριάντος, Η πληρεξουσιότητα, 231, αρ.14, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1319.

³⁵⁵ ΑΠ 1307/2002 (τμ. Α') ΕλλΔνη 44, 476.

³⁵⁶ ΕφΠειρ 102/1991 ΠειρΝομ 13, 320.

³⁵⁷ Η μη χρηματική (in natura) αποζημίωση λαμβάνει τη μορφή της επαναφοράς των πραγμάτων εις την προτέρα κατάσταση (άρθρο 297 εδ.β' ΑΚ).

³⁵⁸ Μπαλής, ΓενΑρχ ΑΚ, §121, σελ.316, με παραπομπή στην §119, σελ.312, Τριάντος, ΑΚ, 231, αρ.5, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1323.

³⁵⁹ Κατά τους Βαθρακοκοίλη, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.8, Κλαβανίδου, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.293, Παντελίδου, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 155, Τριάντο, Η πληρεξουσιότητα, 231, αρ.24, τον ίδιο, ΑΚ, 231, αρ.5, τον ίδιο, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1324, Φίλιο, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §162 Γ, σελ.193, δεν έχει νομική σημασία αν η άγνοια είναι υπαίτια ή όχι, επομένως θεμελιώνεται ευθύνη του ψευδοπληρεξουσίου σε κάθε περίπτωση. Μερικώς αντίθετη εδώ η Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 568, 569, η οποία τάσσειται υπέρ της ανυπαίτιας άγνοιας και της άγνοιας από ελαφρά αμέλεια για τη θεμελίωση της ευθύνης της §2, μια και εξομοιώνει την άγνοια από βαριά αμέλεια με τη γνώση του άρθρου 231 §1 ΑΚ (βλ. και π.π., υποσημ.350).

επιχείρησης της δικαιοπραξίας, προκειμένου να απολαύσει τα δικαιώματα των παραγράφων 1 και 2. Ιδίως, όμως, για την 3^η παράγραφο, είναι νομικά αδιάφορο από που πηγάζει ή θα μπορούσε να πηγάζει η γνώση του³⁶⁰. Πάντως, αξίζει να αναφερθεί ότι ο νόμος δε θεμελιώνει κάποια γενική υποχρέωση ελέγχου της ύπαρξης ή της έκτασης της πληρεξουσιότητας εκ μέρους του τρίτου. Επομένως, θα πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση συγκεκριμένα στοιχεία, με γνώμονα το σύνολο των περιστάσεων, τα οποία θα ήταν πρόσφορα να προκαλέσουν κατ' ελάχιστο αμφιβολίες, αν όχι τη βεβαιότητα, στο μέσο συνετό συναλλασσόμενο σχετικά με την ύπαρξη ή μη της εξουσίας αντιπροσώπευσης³⁶¹.

6.2.2.3. Σχέση ψευδοπληρεξουσίου - κυρίου των υποθέσεων³⁶²

Τελευταίος άξονας αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο του άρθρου 231 ΑΚ είναι αυτός ανάμεσα στον ψευδοπληρεξούσιο και τον αντιπροσωπευόμενο, ο οποίος ρυθμίζεται με βάση τις γενικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, αν η κύρια σύμβαση συνήφθη ενόψει ήδη υφισταμένης εσωτερικής σχέσης, οι έννομες συνέπειες της δικαιοπρακτικής δράσης του ψευδοαντιπροσώπου θα διέπονται από αυτήν (π.χ. σύμβαση εντολής, 713 επ. ΑΚ)³⁶³. Αν όμως εσωτερική σχέση δεν υπήρξε ποτέ, πλην όμως ο φερόμενος ως αντιπρόσωπος ενήργησε κατά την εικαζόμενη ή πραγματική θέληση του αντιπροσωπευθέντος και δη προς το συμφέρον του τελευταίου, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις περί διοίκησης αλλοτρίων (άρθρα 730 επ. ΑΚ)³⁶⁴. Εφόσον και πάλι δε συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, θα μπορούσε να καταστεί δυνατή η προσφυγή στα άρθρα 737 ή 739 ΑΚ,

³⁶⁰ Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 571, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.287.

³⁶¹ Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 571, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.287-288, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.27. Για αναλυτικότερες περιπτώσεις αποκλεισμού της ευθύνης του ψευδοπληρεξουσίου, βλ. *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.17, *Τριάντο*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1325, 1326.

³⁶² Για το υπό 6.2.2.3. κεφάλαιο, βλ. *Βαθρακοκόλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 231, αρ.13, *Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 50, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.20, Καρύμπαλη - Τσίπτσιου, Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35, 566, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.299-300, *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 26, με παραπομπή στην υποσημ.262, *Λαδά*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 102, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 229-231, αρ.31, *Τριάντο*, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 231, αρ.1331.

³⁶³ ΑΠ 648/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Βλ. και *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 966, με παραπομπή στην υποσημ.35, ο οποίος επισημαίνει ότι η υπέρβαση των ορίων στο πλαίσιο της βασικής σχέσης μπορεί να διαφέρει από την αντίστοιχη των ορίων της πληρεξουσιοδότησης και αντιστρόφως. Για τη σύνδεση πληρεξουσιοδότησης - βασικής σχέσης, βλ. π.π., υπό 2.3.

³⁶⁴ ΑΠ 1053/1973 ΝοΒ 22, 645, κατά παραπομπή από *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 229-231, αρ.20.

όπως και στις ρυθμίσεις περί αδικοπραξιών (914, 919 ΑΚ) ή αδικαιολόγητου πλουτισμού (904 επ. ΑΚ).

6.2.3. Μονομερής δικαιοπραξία χωρίς εξουσία αντιπροσώπευσης

Εφόσον η επιχειρηθείσα από τον *falsus procurator* δικαιοπραξία δε συνιστά σύμβαση αλλά μονομερή δήλωση βούλησης, οι έννομες συνέπειες της έλλειψης πληρεξουσιότητας θα πρέπει να προσδιοριστούν, ανάλογα με το αν αυτή απευθύνεται ή όχι σε έτερο πρόσωπο. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται λόγος για «απευθυντέα» και στη δεύτερη για «μη απευθυντέα» δικαιοπραξία³⁶⁵.

6.2.3.1. Μη απευθυντέα

Λαμβάνοντας υπόψη ότι μία μονομερής μη απευθυντέα³⁶⁶ δήλωση βούλησης δεν κατατείνει στη διάπλαση έννομης σχέσης, ευλόγως δε δύναται να θέσει σε κίνδυνο, πολύ περισσότερο να βλάψει, τα συμφέροντα τρίτων προσώπων³⁶⁷. Σε αυτό το πλαίσιο, και ειδικότερα στο άρθρο 232 ΑΚ, ο νομοθέτης ρητώς εξαγγέλλει την απόλυτη ακυρότητα³⁶⁸ αυτής. Γι' αυτό το λόγο, δε μεσολαβεί κάποιο στάδιο εκκρεμότητας, ούτε χωρεί δυνατότητα θεραπείας δια της εγκρίσεως του κυρίου των υποθέσεων³⁶⁹, όπως ισχύει στις συμβάσεις και στις μονομερείς απευθυντέες δικαιοπραξίες. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, καθίσταται προφανές ότι δε γεννάται ευθύνη του ψευδοαντιπροσώπου³⁷⁰, οπότε η μόνη διέξοδος που απομένει είναι η εκ νέου επιχείρησή της³⁷¹.

³⁶⁵ Κατά τον *Λαδά*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 103, μολονότι δεν ορίζεται ρητά στο νόμο, από τα άρθρα 233 και 234 ΑΚ που αναφέρονται σε μονομερείς απευθυντέες, συνάγεται εξ αντιδιαστολής, ότι στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 232 ΑΚ εμπίπτουν οι μονομερείς μη απευθυντέες δικαιοπραξίες.

³⁶⁶ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η προκήρυξη (709 ΑΚ), η αποδοχή ή αποποίηση κληρονομιάς (1847 επ. ΑΚ) κ.λπ.

³⁶⁷ *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 232-234, αρ.2, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.301, η ίδια, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 27, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 104, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 232-234, αρ.3.

³⁶⁸ Αντίθετη η *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.300, σύμφωνα με την οποία πρόκειται για «ανύπαρκτη» (δηλαδή ανυπόστατη) και όχι «άκυρη» δικαιοπραξία, που δεν επιφέρει έννομα αποτελέσματα για τον κύριο των υποθέσεων. Γενικότερα, για τις μορφές «ανίσχυρου» των δικαιοπραξιών, βλ. π.π., υπό 6.2.1., με παραπομπή στην υποσημ.287.

³⁶⁹ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.408, *Βαθρακοκοίλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 232, αρ.1, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 47, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §51, 104, *Μπαλής*, ΓενΑρχ ΑΚ, §122, σελ.317, *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 159, *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §80, σελ.484, *Σημαντήρας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §49, 958, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 232, αρ.5, ο ίδιος, ΑΚ, 232, αρ.2, ο ίδιος, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 232, αρ.1335, *Φίλιος*, ΓενΑρχ ΑΚ ΙΙ, §163 Α, σελ.194.

³⁷⁰ Εκτός αν συντρέχουν οι όροι των άρθρων 914, 919 ΑΚ περί αδικοπρακτικής συμπεριφοράς. Βλ. *Βαθρακοκοίλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 232, αρ.1, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.301, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §122, σελ.317, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 232-234, αρ.3, *Τριάντο*, Η πληρεξουσιότητα, 232, αρ.7, τον ίδιο, σε Καράκωστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 232, αρ.1336.

³⁷¹ Κατά την *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.300-301, αυτή δε θα ισοδυναμεί με επικύρωση, δεδομένου ότι η εφαρμογή του 183 ΑΚ προϋποθέτει άκυρη και όχι ανυπόστατη δικαιοπραξία.

6.2.3.2. Απευθυντέα

Στον αντίποδα του προαναφερθέντος 232 ΑΚ, η τύχη των μονομερών απευθυντέων³⁷² δικαιοπραξιών ρυθμίζεται στα άρθρα 233 - 234 ΑΚ, κατά τρόπο παρόμοιο με αυτή των συμβάσεων³⁷³. Έτσι, η εν λόγω δικαιοπραξία τελεί σε μετέωρη κατάσταση, είτε η δήλωση βούλησης προέρχεται από³⁷⁴ είτε απευθύνεται στον³⁷⁵ ψευδοαντιπρόσωπο. Ως εκ τούτου, η ενέργειά της εξαρτάται κάθε φορά από την έγκριση του κυρίου των υποθέσεων (233 §1 εδ.α', §2 ΑΚ), την οποία βέβαια μπορεί να επισπεύσει και ο τρίτος, τάσσοντας στον πρώτο εύλογη προθεσμία (233 §1 εδ.β', §2 ΑΚ).

Γενικότερα, το επιτρεπτό της άσκησης των εκατέρωθεν δικαιωμάτων του άρθρου 233 ΑΚ τελεί υπό την προϋπόθεση της μη απόκρουσης της δικαιοπραξίας από το μέρος προς το οποίο απευθύνθηκε, εξαιτίας της έλλειψης πληρεξουσιότητας κατά τον κρίσιμο χρόνο κατάρτισης. Συνεπώς, οποιοσδήποτε άλλος λόγος δεν εμπίπτει στο ρυθμιστικό αυτό πεδίο³⁷⁶. Ωστόσο, κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η εφαρμογή του άρθρου 233 ΑΚ αποκτά νόημα, μόνο εφόσον δεν έχει ήδη λάβει χώρα έγκαιρη («αμελλητί») απόκρουση, αυτή τη φορά λόγω μη επίδειξης του πληρεξουσίου εγγράφου (226 ΑΚ)³⁷⁷. Με άλλα λόγια, η αιτία της «απόκρουσης» συνιστά το βασικό σημείο απόκλισης των άνω ρυθμίσεων. Συνεπώς, αποδεικνύεται ότι οι δύο διατάξεις θα πρέπει να ερμηνεύονται συνδυαστικά, ώστε η πλήρωση της νομοτυπικής μορφής της μιας να αποκλείει την εφαρμογή της άλλης και αντιστρόφως.

Παρά τις όποιες ομοιότητες εμφανίζουν με τις συμβάσεις, οι μονομερείς απευθυντέες δικαιοπραξίες διαφοροποιούνται σε ορισμένα σημεία λόγω της ιδιαίτερης νομικής τους φύσης. Κατ' αρχάς, όπως παγίως δέχεται η νομολογία³⁷⁸ και μεγάλη μερίδα των θεωρητικών συγγραφέων³⁷⁹, η έγκριση του αντιπροσωπευομένου δεν αναπτύσσει

³⁷² Όπως ιδίως η καταγγελία (λ.χ. σύμβασης εργασίας (672 επ. ΑΚ), σύμβασης μισθώσεως για μη παραχώρηση της χρήσης (585 επ. ΑΚ) κ.λπ.) και η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης (390 ΑΚ).

³⁷³ Βλ. π.π., υπό 6.2.2.

³⁷⁴ «Ενεργητική ψευδοπληρεξουσιότητα», άρθρο 233 §1 ΑΚ.

³⁷⁵ «Παθητική ψευδοπληρεξουσιότητα», άρθρο 233 §2 ΑΚ.

³⁷⁶ Βλ. μεταξύ άλλων *Βαθρακοκόιλη*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 233, αρ.1, *Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 48, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §122, σελ.318, *Πουρνάρα*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ Ι, 232-234, αρ.4, *Τριάντο*, Η πληρεξουσιότητα, 233, αρ.3, *τον ίδιο*, ΑΚ, 233, αρ.2.

³⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 321/1996 ΕλλΔνη 37, 1594, ΑΠ 694/1997 ΕλλΔνη 38, 1816, ΠΠρΑθ 8109/2000 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 2786/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 139/2016 ΤΝΠ ΔΣΑ, οι οποίες προσθέτουν ότι η «απόκρουση», ανεξαρτήτως του επικαλούμενου λόγου, δεν οριοθετείται χρονικά εκ του νόμου, αλλά μπορεί να επισυμβεί ταυτόχρονα με την επιχείρηση της δικαιοπραξίας ή και σε μεταγενέστερο χρόνο, σε κάθε περίπτωση όμως πριν από την έγκριση του κυρίου των υποθέσεων.

³⁷⁸ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 283/2002 (τμ. Β') ΕλλΔνη 44, 166, ΑΠ 557/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΔωδ 41/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷⁹ *Ασπρογέρακας - Γρίβας*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.408, με παραπομπή στην υποσημ.806, *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 48, *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ Ι, 232-234, αρ.8, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.305-306, *η ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 29, *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ,

αναδρομική ενέργεια, ανατρέχοντας στη στιγμή της κατάρτισης, αλλά η ισχύς της εκκινεί από τη στιγμή που η δήλωση βούλησης θα περιέλθει στον τρίτο αντισυμβαλλόμενο (ex nunc). Το επιχείρημα αυτό φαίνεται να ανταποκρίνεται στη διαπλαστική λειτουργία των μονομερών δικαιοπραξιών, αλλά και στις διατυπώσεις των άρθρων 233 §1 εδ.α' ΑΚ («αφότου την ενέκρινε ο αντιπροσωπευόμενος») και 238 εδ.α' ΑΚ («εφόσον δεν ορίζεται το αντίθετο»)³⁸⁰. Επιπλέον, ειδικά για την ενεργητική μορφή ψευδοπληρεξουσιότητας, δεν τίθεται ζήτημα «υπαναχώρησης» του τρίτου, με την αιτιολογία ότι δεν απευθύνει αυτός τη δήλωση βουλήσεως, αλλά κατέχει απλώς την παθητική θέση του λήπτη της μονομερούς δήλωσης του ψευδοαντιπροσώπου³⁸¹.

Τέλος, ως προς τις έννομες συνέπειες της έλλειψης πληρεξουσιότητας (234 ΑΚ), θεμελιώνεται ευθύνη του ψευδοπληρεξουσίου έναντι του τρίτου, ανάλογη με αυτή του άρθρου 231 ΑΚ³⁸². Κι εδώ, όμως, υπάρχει μια κρίσιμη παρέκκλιση³⁸³. δε νοείται αξίωση προς εκτέλεση στις μονομερείς απευθυντές δικαιοπραξίες, λόγω και πάλι της διαπλαστικής ενέργειας που αναπτύσσουν. Επομένως, δεν υφίσταται και δικαίωμα επιλογής, αντίστοιχο του άρθρου 231 §1 ΑΚ. Η μοναδική λύση που απομένει είναι η αξίωση αποζημίωσης, η οποία θα αποκαθιστά κατά περίπτωση το θετικό ή το αρνητικό διαφέρον, εκτός εάν υπάρξει απαλλαγή του ψευδοαντιπροσώπου λόγω κακοπιστίας του τρίτου.

§14, 160, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 232-234, αρ.6, *Τριάντος*, Η πληρεξουσιότητα, 233, αρ.12, *ο ίδιος*, ΑΚ, 233, αρ.5. Αντίθετοι οι *Βαθρακοκοίλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 233, αρ.6, *Λαδάς*, ΓενΑρχ ΑΚ II, §51, 106, *Φίλιος*, ΓενΑρχ ΑΚ II, §163 Β, σελ.195, με παραπομπή στην υποσημ.4.

³⁸⁰ *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.306, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 232-234, αρ.6.

³⁸¹ *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 232-234, αρ.3, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.302, 308, *η ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 29, *Πουρνάρας*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 232-234, αρ.8, *Τριάντος*, σε Καρακώστα - Τριάντο - Βαρελά, ΑΚ, 233, αρ.1340, 1341. Απεναντίας, το δικαίωμα υπαναχώρησης αναγνωρίζεται κανονικά στον τρίτο για τη μορφή της παθητικής ψευδοπληρεξουσιότητας, μια και οι ρόλοι αντιστρέφονται, με τον ψευδοπληρεξούσιο να λαμβάνει και τον τρίτο να απευθύνει τη σχετική δήλωση.

³⁸² Βλ. π.π., υπό 6.2.2.2.

³⁸³ Βλ. σχετικώς *Ασπρογέρακα - Γρίβα*, ΓενΑρχ ΑΚ, §92, σελ.408, *Βαθρακοκοίλης*, ΕρΝομΑΚ - ΓενΑρχ, 234, αρ.1, *Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ ΑΚ, §47, 49, *Δωρή*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, ΑΚ I, 232-234, αρ.5, *Κλαβανίδου*, ΈλλΠληρεξ, §9, σελ.307, *την ίδια*, σε Παπαστερίου - Κλαβανίδου, ΔικΔικαιοπρ, §71, 30, *Λαδά*, ΓενΑρχ ΑΚ II, §51, 108, *Μπαλή*, ΓενΑρχ ΑΚ, §122, σελ.318, *Παντελίδου*, ΓενΑρχ ΑΚ, §14, 163, *Πουρνάρα*, σε Γεωργιάδη, ΣύντΕρμ ΑΚ I, 232-234, αρ.7, *Φίλιο*, ΓενΑρχ ΑΚ II, §163 Γ, σελ.195.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σε γενικές γραμμές, κανείς δεν είναι σε θέση να αμφισβητήσει την πολύπλευρη συνεισφορά του θεσμού της αντιπροσώπευσης - πληρεξουσιότητας στην εξυπηρέτηση των συναλλαγών. Αφενός, η σημειούμενη πρόοδος αναδεικνύεται μέσω των διδασχών της οικονομικής επιστήμης, οι οποίες εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να προσδίδουν ιδιαίτερη δυναμική σε μία από τις πλέον συνήθεις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, τη σχέση αντιπροσώπευσης³⁸⁴, με έμφαση σε ζητήματα επί υπαρκτής πληρεξουσιότητας. Αφετέρου, η δικαιική αντιμετώπιση της κατάρτισης δικαιπραξιών δια αντιπροσώπου έχει επίσης σημειώσει αλματώδη εξέλιξη, εγκαταλείποντας πλήρως την αρχή της αυτοπρόσωπης ενέργειας του ρωμαϊκού δικαίου. Οι καθημερινές ανάγκες της όλο και πιο απαιτητικής και ανταγωνιστικής αγοράς έχουν οδηγήσει στην καθιέρωση ενός πλέγματος κανόνων, που αποσκοπούν στην καθολική προστασία των συναλλασσομένων.

Πέραν, όμως, της ευεργετικής επίδρασης τόσο στο οικονομικό όσο και στο νομικό επιστημονικό πεδίο, υπάρχει και η έτερη όψη του νομίσματος, καθώς ανά πάσα στιγμή μπορούν να ανακύψουν ζητήματα «ανώμαλης» εξέλιξης. Δεν είναι λίγες μάλιστα οι φορές, που υποθέσεις αφορώσες στις σχέσεις αντιπροσωπευομένου, αντιπροσώπου και τρίτου αντισυμβαλλομένου άγονται προς επίλυση ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων. Μολονότι η εθνική νομοθεσία παρέχει χρήσιμες δικλείδες ασφαλείας, σε πολλές περιπτώσεις η σύγκρουση συμφερόντων αποδεικνύεται ιδιαίτερα σφοδρή, είτε αυτή εκφράζεται ως «παύση» (άρθρα 224, 225 ΑΚ) είτε ως «έλλειψη» (άρθρα 229 - 234 ΑΚ) της εξουσίας αντιπροσώπευσης.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να γίνει αναφορά και σε σχετικά αριθμητικά δεδομένα, με έμφαση στην ετήσια έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), σε συνεργασία με τους Συμβολαιογραφικούς Συλλόγους όλων των περιφερειακών ενοτήτων της χώρας. Έτσι, στον κατωτέρω πίνακα, μπορούν να αποτυπωθούν ευχερώς όλα τα είδη των συνταχθέντων εν Ελλάδι συμβολαιογραφικών εγγράφων σε βάθος δεκαετίας (2010 - 2019), με τον αριθμό των πληρεξουσιοδοτήσεων να καταλαμβάνει πάντα το μεγαλύτερο ποσοστό εκ του συνόλου.

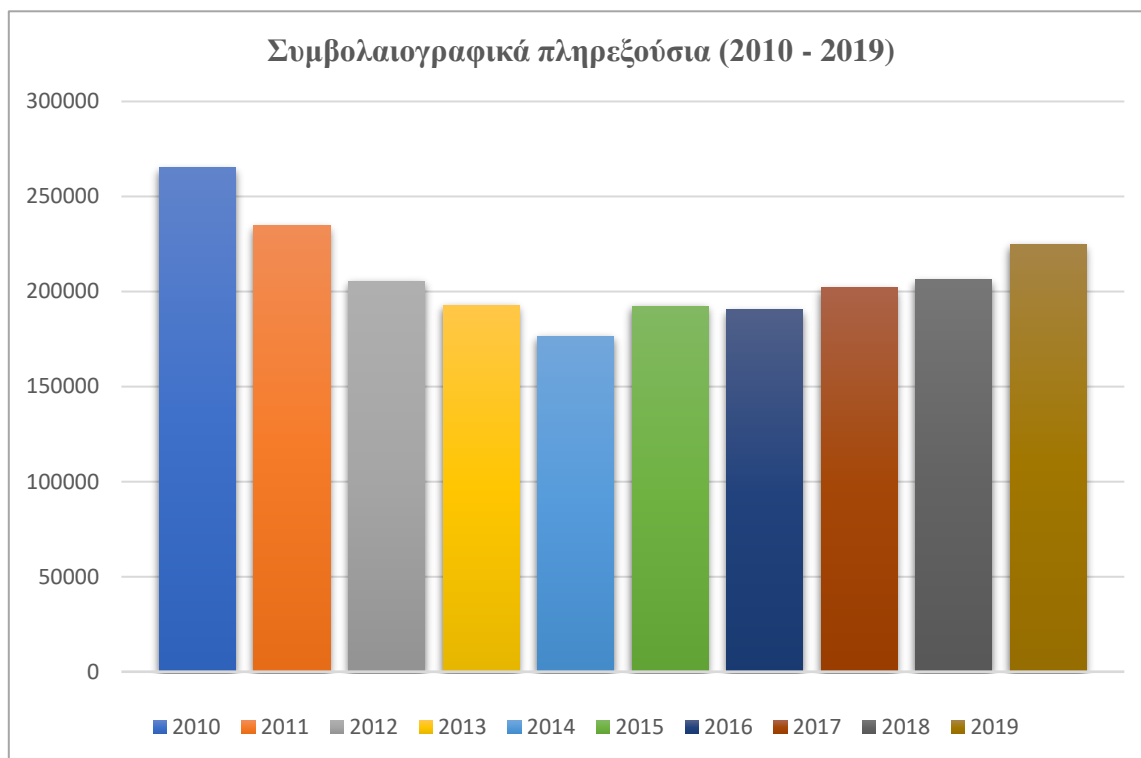
³⁸⁴ Ross, The economic theory of agency: The principal's problem. *The American economic review*, 63(2), 134-139.

2^{ος} Πίνακας : Συμβολαιογραφικές πράξεις, κατά αντικείμενο (2010 - 2019)³⁸⁵

Αντικείμενο συμβολαιογραφικής πράξης	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο	980.865	787.664	620.998	555.473	500.992	535.992	551.076	599.159	638.522	919.258
Καταθέσεις κατασχετηρίων εκθέσεων	22.329	18.686	11.855	8.310	6.291	4.088	2.288	4.520	6.994	8.255
Πλειστηριασμοί	3.644	4.039	2.975	2.724	2.428	1.204	724	1.186	3.388	4.829
Διαμαρτυρικά ¹	7.245	7.339	6.549	3.435	2.022	1.347	1.069	961	-	-
Διαθήκες	29.978	30.673	31.001	29.952	30.856	31.528	32.256	31.708	31.106	31.615
Συστάσεις εταιρειών	4.297	3.791	3.278	2.604	1.940	1.565	1.663	1.747	1.713	1.672
Διαλύσεις εταιρειών	2.165	2.155	2.006	1.816	2.510	2.078	1.655	1.303	886	903
Αγοραπωλησίες ακινήτων	117.948	83.665	57.650	49.774	43.443	54.631	60.540	69.826	79.532	96.662
Αγοραπωλησίες αυτοκινήτων	2.419	2.678	2.400	2.754	2.364	2.772	2.232	1.332	1.360	1.763
Δωρεές εν ζωή	57.713	38.750	26.357	20.541	17.882	19.110	20.953	19.512	19.020	22.691
Δωρεές αιτία θανάτου	1.146	630	542	391	391	498	539	336	316	372
Γονικές παροχές	115.962	65.111	44.543	28.680	23.221	28.258	34.307	31.719	31.385	34.924
Δάνεια	1.097	433	602	352	364	367	427	83	58	170
Πληρεξούσια	265.070	234.598	205.454	192.637	176.611	192.196	190.318	201.864	206.148	224.682
Αναγνωρίσεις τέκνων ²	-	-	-	-	-	-	-	-	4.623	4.598
Μονομερείς λύσεις συμφώνων συμβίωσης ²	-	-	-	-	-	-	-	-	212	233
Συναινετικές λύσεις συμφώνων συμβίωσης ²	-	-	-	-	-	-	-	-	622	838
Συναινετικές λύσεις γάμου (χωρίς τέκνα) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	3.175	3.763
Συναινετικές λύσεις γάμου (με τέκνα) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	5.621	7.259
Άλλες πράξεις ³	349.852	295.116	225.786	211.503	190.669	196.350	202.105	233.062	242.363	474.029

³⁸⁵ «Εργασίες συμβολαιογράφων: Έτος 2019» (2020). Ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/>. Ως προς την αρίθμηση που ακολουθείται στον πίνακα, ισχύουν τα εξής : ¹ Από το έτος αναφοράς 2018 το αντικείμενο συμβολαιογραφικής πράξης "Διαμαρτυρικά" περιλαμβάνεται στις "Άλλες πράξεις". ² Προσθήκη αντικειμένου συμβολαιογραφικής πράξης από το έτος αναφοράς 2018. ³ Οι «Άλλες πράξεις» αφορούν σε μισθωτήρια για συμβάσεις ακινήτων και συστάσεις οριζόντιας ιδιοκτησίας, ένορκες βεβαιώσεις, βεβαιώσεις γνησίου υπογραφής και συστάσεις ή βεβαιώσεις δικαιοπραξίας, θεωρήσεις ιδιωτικών εγγράφων, προσύμφωνα, εργολαβικά συμβόλαια, διανομές, ανταλλαγές, μεταβιβάσεις εταιρικών μεριδίων, συγχωνεύσεις, σύμφωνα συμβίωσης, αποδοχές κληρονομιάς κλπ.

Εφόσον, δε, οι πληρεξουσιοδοτήσεις εξεταστούν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και απομονωθούν από την υπόλοιπη συμβολαιογραφική ύλη, παρατηρείται μια σταδιακή πτωτική τάση κατά την περίοδο κορύφωσης της ελληνικής οικονομικής κρίσης, έως και το έτος 2014. Ωστόσο, από το έτος 2015 και εξής, φαίνεται να σημειώνεται μια αργή αλλά καθόλα ανοδική πορεία.

Διάγραμμα : Συμβολαιογραφικά πληρεξούσια (2010 - 2019)

Εν κατακλείδι, λοιπόν, είναι φανερό ότι η πλάστιγγα γέρνει υπέρ των πλεονεκτημάτων της κατάρτισης δικαιοπραξιών δια αντιπροσώπου. Υπό αυτό το πρίσμα, το σπουδαιότερο συμπέρασμα που συνάγεται από την ανάλυση της σύγκρουσης συμφερόντων είναι ότι οι δύο επιστημονικοί κλάδοι οφείλουν να συμπορεύονται και να ερμηνεύονται συνδυαστικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι μεν οικονομικοί αναλυτές δύνανται να σταχυολογούν επαρκέστερα την εν τοις πράγμασι λειτουργία των κανόνων δικαίου (θετική ΟΑΔ), οι δε νομικοί ερευνητές να τεκμηριώνουν με πληρότητα τις υποστηριζόμενες απόψεις σε θεωρία και νομολογία, με ταυτόχρονη χάραξη οικονομικής πολιτικής και σε δεοντολογικό επίπεδο (κανονιστική ΟΑΔ). Έτσι, εξυπηρετούνται αντίστοιχα τόσο η αποτελεσματικότητα, όσο και η δικαιοσύνη, με απώτερο σκοπό την προάσπιση της κοινωνικής ευημερίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αθανασόπουλος, Α. (1996). *Συμβολαιογραφικό Δίκαιο* (Τόμος Α'). Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Ασπρογέρακας - Γρίβας, Κ. (1981). *Γενικές αρχές του αστικού δικαίου*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Αυγουστιανάκης, Η έννοια της ανίσχυρης δικαιοπραξίας και οι ειδικότερες μορφές της, ΝοΒ 39/1991, 1340 επ.
- Βαβούσκος, Κ. (1984). *Εγχειρίδιον Αστικού Δικαίου* (4^η Έκδ.). Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Βαθρακοκοίλης, Β. (2001). *ΕρΝομΑΚ - Γενικές Αρχές (Άρθρα 127-286 ΑΚ)* (Τόμος Α2). Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Απ. (2010). *Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα* (Τόμος Ι). Αθήνα: Δίκαιο & Οικονομία - ΠΝ Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Απ. (2019). *Γενικές αρχές αστικού δικαίου* (5^η Έκδ.). Αθήνα: ΠΝ Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Απ., Σταθόπουλος, Μ. (1978). *Αστικός κώδιξ, κατ' άρθρον ερμηνεία* (Τόμος Ι). Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Απ., Σταθόπουλος, Μ. (1979). *Αστικός κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία* (Τόμος ΙΙ). Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Απ., Σταθόπουλος, Μ. (1980). *Αστικός κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία* (Τόμος ΙΙΙ). Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλας.
- Γεωργιάδης, Αστ. (2011). *Ενοχικό δίκαιο - Γενικό μέρος* (ΣΤ' Έκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Δεληγιάννης, Ι. (1954). *Η Πληρεξουσιότης εις το παρ' ημίν ισχύον ιδιωτικόν δίκαιον*. Εκδόσεις Το «Νομικόν», Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Νικ. Α. Σάκκουλας.
- Δεληγιάννης, Ι. (1955). Τινά περί των διακριτικών ορίων μεταξύ αμέσου και εμμέσου αντιπροσωπεύσεως, ΕΕΝ 22/1955, 904 επ.
- Εργασίες συμβολαιογράφων: Έτος 2019 [δελτίο τύπου] (2020, Νοέμβριος 13). Ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/documents/20181/86d7744f-345a-f007-fa13-a950b229b936>

- Ζέπος, Περί το πρόβλημα του ανισχύρου των δικαιοπραξιών, ΕΕΝ 23/1956, 705 επ.
- Καρακώστας, Γ. Κ., Τριάντος, Ν. Τ., & Βαρελά, Μ. Γ. (2005). *Αστικός κώδικας: Ερμηνεία, Σχόλια, Νομολογία*. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Γ. Άρνηση έγκρισης, ΕλλΔνη 34/1993, 9 επ.
- Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Γ. Η ευθύνη στο πεδίο των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται στο όνομα άλλου χωρίς πληρεξουσιότητα, ΕλλΔνη 35/1994, 567 επ.
- Καστελιανού, Α., Κοντού, Σ., & Παπαδόπουλος, Δ. Α. (2006). *Θεωρία αντιπροσώπευσης στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής διοίκησης: κριτική διερεύνηση σε γενικό θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο*. Δημοσιεύτηκε στον Τιμητικό τόμο εις μνήμην Αναπληρωτή Καθηγητή Απόστολου Κομπότη (1952-2003). Ανακτήθηκε από <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/2076>
- Κλαβανίδου, Δ. (2004). *Έλλειψη Πληρεξουσιότητας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Κωτσάκης, Η. (1997). Άμεση αντιπροσωπεία και συμβολαιογραφική πρακτική. *Περιοδικό Δίκη*. Ανακτήθηκε από <http://kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=19124>
- Λαδάς, Π. (2009). *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου II*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Μαλαγαρδής, Α. Επί των επιχειρηθέντων μετά την παύσιν της πληρεξουσιότητας κατά το Ρ.Δ. και τον Αστικόν Κώδικα, ΕΕΝ 1947, 377 επ.
- Μιχαηλίδης - Νουάρος, Γ. (1963). *Άτυπος εντολή προς αγοράν ακινήτου και αι συνέπειά της*. Τιμ. Τόμος ΑΠ. Αθήνα: Τύποις Αφών Π. και Α. Κλεισιούνη.
- Μπαλής, Γ. (1950). *Γενικαί αρχαί του αστικού δικαίου* (5^η Εκδ.). Αθήνα: Τύποις Πυρσού Α.Ε.
- Παντελίδου, Κ. (1986). *Η αμετάκλητη πληρεξουσιότητα* (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ), <https://www.didaktorika.gr/eadd/browse?type=subject>
- Παντελίδου, Κ. Αποτελεί η κληρονομητή πληρεξουσιότητα καταστρατήγηση των διατάξεων για την ανάκληση διαθήκης; (Σκέψεις με αφορμή τις ΕφΔωδ 74/88, ΑΠ 564/89 και 18/90), Αρμ 45, 439 επ.
- Παντελίδου, Κ. (2016). *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Παπαντωνίου, Ν. (1983). *Γενικές αρχές του αστικού δικαίου* (3^η Εκδ.). Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλας.

- Παπαστερίου, Δ., & Κλαβανίδου, Δ. (2008). *Δίκαιο της Δικαιοπραξίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Πέσιος, Ν. Κ. (2020). *Η παύση της πληρεξουσιότητας* (Μεταπτυχιακή Διατριβή). Ανακτήθηκε από <http://ikee.lib.auth.gr/record/320001?ln=el>
- Σημαντήρας, Κ. (1980). *Γενικαί αρχαί του αστικού δικαίου*. (3^η Εκδ., Ημίτομος Β'). Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλας.
- Τριάντος, Ν. (2001). *Η πληρεξουσιότητα κατά τους ΑΚ και ΚΠολΔ*. Βασική Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τριάντος, Ν. (2015). *Αστικός κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο* (4^η Έκδ.). Τόμος Ι (Άρθρα 1-946). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσιριντάνης, Α. (1962). *Εντολή - Πληρεξουσιότης - Εξουσιοδότησις*. Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Φίλιος, Π. (2002). *Γενικές αρχές αστικού δικαίου* (Τόμος 2^{ος}). Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Χατζής, Α. (2003). Η οικονομική ανάλυση του δικαίου των συμβάσεων (στο παράδειγμα της ποινικής ρήτηρας, ΑΚ 409). *Digesta*, 3, 322-343. Ανακτήθηκε από <http://www.digestaonline.gr/>
- Χατζής, Α. (2015). Δίκαιο και Οικονομικά - Σημειώσεις. Ανακτήθηκε από http://users.uoa.gr/~ahatzis/AUEB_LE_Notes_2015.pdf

2. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Akerlof, G. (1970). The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, 84(3), 488-500. doi: 10.2307/1879431
- Anderson, E. (1985). The salesperson as outside agent or employee: a transaction cost analysis. *Marketing science*, 4(3), 234-254. doi: [10.1287/mksc.4.3.234](https://doi.org/10.1287/mksc.4.3.234)
- Arrow, K. J. (1970). *Essays in the theory of risk-bearing* (No. 04; HB615, A7.).
- Axelrod, R. (1984). *The Evolution of Cooperation*. New York: Basic Books.
- Bator, F. M. (1958). The anatomy of market failure. *The Quarterly Journal of Economics*, 72(3), 351-379.
- Berle, A. & Means, G. (1933). *The modern corporation and private property*. New York: The Macmillan company.

- Calabresi, G. (1961). Some thoughts on risk distribution and the law of torts. *The Yale Law Journal*, 70(4), 499-553.
- Coase, R. H. (1960). The problem of social cost. In *Classic papers in natural resource economics* (pp. 87-137). Palgrave Macmillan, London.
- Cohen, G. M. (1992). The negligence-opportunism tradeoff in contract law. *Hofstra Law Review*, 20(4), 4. Retrieved from <https://www.hofstralawreview.org/>
- Cooter, R., & Ulen, T. (2011). *Law & economics*. Pearson Education Limited.
- Craswell, R. (1996). Offer, Acceptance, and Efficient Reliance. *Stanford Law Review*, 48(3), 481-553. doi: 10.2307/1229277
- Dahlman, C. (1979). The Problem of Externality. *The Journal of Law & Economics*, 22(1), 141-162. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/725216>
- Demski, J., & Feltham, G. (1978). Economic Incentives in Budgetary Control Systems. *The Accounting Review*, 53(2), 336-359. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/245898>
- Director, A., & Levi, E. H. (1956). Law and the future: Trade regulation. *Northwestern University Law Review*, 51, 281-296. Retrieved from <https://northwesternlawreview.org/>
- Dixit, A., & Nalebuff, B. J. (1991). *Thinking strategically: The Competitive Edge in Business, Politics, and Everyday Life*. NY London: WW Norton & Company.
- Eisenberg, M. A. (1995). The limits of cognition and the limits of contract. *Stanford Law Review*, 47(2), 211-259. doi: 10.2307/1229226
- Eisenhardt, K. M. (1985). Control: Organizational and economic approaches. *Management science*, 31(2), 134-149. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2631511>
- Eisenhardt, K. M. (1989). Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 57-74. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/258191>
- Fama, E. F. (1980). Agency problems and the theory of the firm. *Journal of political economy*, 88(2), 288-307.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301-325. <https://doi.org/10.1086/467037>
- Fuller, L., & Perdue, W. (1936). The Reliance Interest in Contract Damages: 1. *The Yale Law Journal*, 46(1), 52-96. doi: 10.2307/791632

- Fuller, L., & Perdue, W. (1937). The Reliance Interest in Contract Damages: 2. *The Yale Law Journal*, 46(3), 373-420. doi: 10.2307/791834
- Furubotn, E. G., & Richter, R. (2005). *Institutions and Economic Theory: The Contribution of the New Institutional Economics*. University of Michigan Press.
- Goldberg, V. P. (Ed.). (1989). *Readings in the economics of contract law*. Cambridge University Press.
- Harris, M., & Raviv, A. (1978). Some results on incentive contracts with applications to education and employment, health insurance, and law enforcement. *The American economic review*, 68(1), 20-30.
- Harris, M., & Raviv, A. (1979). Optimal incentive contracts with imperfect information. *Journal of economic theory*, 20(2), 231-259.
[https://doi.org/10.1016/0022-0531\(79\)90073-5](https://doi.org/10.1016/0022-0531(79)90073-5)
- Hicks, J. R. (1939). The Foundations of Economic Welfare. *The Economic Journal*, 49(196), 696-712. doi: 10.2307/2225023
- Jensen, M. C. (1983). Organization Theory and Methodology. *The Accounting Review*, 58(2), 319-339. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/246838>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360.
- Kaldor, N. (1939). Welfare propositions of economics and interpersonal comparisons of utility. *The Economic Journal*, 49(195), 549-552. doi: 10.2307/2224835
- Klein, B. (1985). Self-Enforcing Contracts. *Zeitschrift Für Die Gesamte Staatswissenschaft / Journal of Institutional and Theoretical Economics*, 141(4), 594-600. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/40750808>
- Lambert, R. (1983). Long-Term Contracts and Moral Hazard. *The Bell Journal of Economics*, 14(2), 441-452. doi:10.2307/3003645
- Lewin, J. L., & Trumbull, W. N. (1990). The social value of crime?. *International Review of Law and Economics*, 10(3), 271-284.
- Mankiw, N. G. (2009). *Principles of microeconomics* (5th Ed.). South-Western Cengage Learning.
- Marshall, A. (2013). *Principles of Economics* (8th Ed.). Palgrave Classics in Economics. doi: 10.1007/978-1-137-37526-1
- Medema, S. G. (2007). The hesitant hand: Mill, Sidgwick, and the evolution of the theory of market failure. *History of Political Economy*, 39(3), 331-358. doi: 10.1215/00182702-2007-014

- Muris, T. J. (1980). Opportunistic behavior and the law of contracts. *Minnesota Law Review*, 65, 521.
- Müller-Freienfels, W. (1955). *Die Vertretung beim Rechtsgeschäft*. Mohr Siebeck.
- Pareto, V. (1909). *Manuel d'économie politique*. Paris: V. Giard and E. Brière.
- Polinsky, A. M. (2018). *An introduction to law and economics*. Wolters Kluwer Law & Business.
- Posner, E. (1998). Symbols, Signals, and Social Norms in Politics and the Law. *The Journal of Legal Studies*, 27(S2), 765-797. doi: 10.1086/468042
- Posner, R. A., & Rosenfield, A. M. (1977). Impossibility and related doctrines in contract law: An economic analysis. *The Journal of Legal Studies*, 6(1), 83-118.
- Rapoport, A., Chammah, A. M., & Orwant, C. J. (1965). *Prisoner's dilemma: A study in conflict and cooperation* (Vol. 165). University of Michigan press.
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal's problem. *The American economic review*, 63(2), 134-139. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1817064>
- Rothschild, M., & Stiglitz, J. (1978). Equilibrium in competitive insurance markets: An essay on the economics of imperfect information. In *Uncertainty in economics* (pp. 257-280). Academic Press.
- Shavell, S. (1979). Risk Sharing and Incentives in the Principal and Agent Relationship. *The Bell Journal of Economics*, 10(1), 55-73. doi: 10.2307/3003319
- Simon, H. (1955). A Behavioral Model of Rational Choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69(1), 99-118. Retrieved from <https://academic.oup.com/qje>
- Simon, H. (1990). Bounded Rationality. In: Eatwell J., Milgate M., Newman P. (Eds.), *Utility and Probability* (pp. 15-18). The New Palgrave. Palgrave Macmillan, London. doi: 10.1007/978-1-349-20568-4_5
- Spence, M. (1973). Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374. doi: 10.2307/1882010
- Stiglitz, J. E., & Walsh, C. E. (Ed.) (2006). *Economics* (4th Ed.). New York · London: W.W. Norton & Company.
- Thiele, W. (1966). *Die Zustimmungen in der Lehre vom Rechtsgeschäft*. Heymann.
- Wagner, D. N. (2019). The opportunistic principal. *Kyklos*, 72(4), 637-657. <https://doi.org/10.1111/kykl.12213>
- Williamson, O. E. (1985). *The economic institutions of capitalism. Firms, markets, relational contracting*. China Social Sciences Publishing House.

- Williamson, O. E. (1993). Opportunism and its critics. *Managerial and decision economics*, 14, 97-107. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/10991468>
- Wilson, R. (1968). The theory of syndicates. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 119-132.
- Zimmermann, R. (1996). *The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition*. Clarendon Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΡΘΡΑ 211 - 235 ΑΚ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ (7^ο):

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑ

Άρθρο 211 - Άμεση αντιπροσώπευση

Δήλωση βούλησης από κάποιον (αντιπρόσωπο) στο όνομα άλλου (αντιπροσωπευομένου) μέσα στα όρια της εξουσίας αντιπροσώπευσης ενεργεί αμέσως υπέρ και κατά του αντιπροσωπευομένου. Το αποτέλεσμα αυτό επέρχεται είτε η δήλωση γίνει ρητά στο όνομα του αντιπροσωπευομένου είτε συνάγεται από τις περιστάσεις ότι έγινε στο όνομά του.

Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αναλόγως και όταν η δήλωση της βούλησης απευθύνεται προς τον αντιπρόσωπο.

Άρθρο 212 - Ερμηνευτικός κανόνας

Αν δεν μπορεί να διαγνωστεί ότι κάποιος ενεργεί στο όνομα άλλου, θεωρείται ότι ενεργεί στο δικό του όνομα.

Άρθρο 213 - Ικανότητα αντιπρόσωπου

Όποιος έχει περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα μπορεί να επιχειρήσει δικαιοπραξία ως αντιπρόσωπος άλλου.

Άρθρο 214 - Στοιχεία που κρίνονται από τον αντιπρόσωπο

Τα ελαττώματα της βούλησης, η γνώση ή η υπαίτια άγνοια ορισμένων περιστατικών, καθώς και η επίδρασή τους στη δικαιοπραξία κρίνονται από το πρόσωπο του αντιπρόσωπου.

Άρθρο 215

Αν ο αντιπρόσωπος ενέργησε σύμφωνα με ορισμένες οδηγίες του αντιπροσωπευομένου, δεν μπορεί ο αντιπροσωπευόμενος να επικαλεστεί την άγνοια του αντιπρόσωπου για περιστατικά που ο ίδιος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει.

Άρθρο 216 - Πληρεξουσιότητα

Η εξουσία αντιπροσώπευσης παρέχεται με τη σχετική δικαιοπραξία (πληρεξουσιότητα).

Άρθρο 217

Η πληρεξουσιότητα μπορεί να δοθεί με δήλωση προς τον εξουσιοδοτούμενο ή προς τον τρίτο, με τον οποίο επιχειρείται η δικαιοπραξία.

Εφόσον δεν συνάγεται κάτι άλλο, η δήλωση υποβάλλεται στον τύπο που απαιτείται για τη δικαιοπραξία την οποία αφορά η πληρεξουσιότητα.

Άρθρο 218 - Ανάκληση πληρεξουσιότητας

Η πληρεξουσιότητα παύει με ανάκληση. Η παραίτηση από το δικαίωμα της ανάκλησης είναι άκυρη, εφόσον η πληρεξουσιότητα αφορά αποκλειστικά το συμφέρον του αντιπροσωπευομένου.

Άρθρο 219

Η ανάκληση της πληρεξουσιότητας γίνεται με δήλωση προς τον πληρεξούσιο ή τον τρίτο.

Άρθρο 220

Η πληρεξουσιότητα που δόθηκε με συμβολαιογραφικό έγγραφο ανακαλείται μόνο κατά τον ίδιο τύπο.

Άρθρο 221

Αν η πληρεξουσιότητα δόθηκε με δήλωση προς τον τρίτο, η δήλωση ανάκλησης γίνεται μόνο προς αυτόν.

Άρθρο 222 - Παύση της πληρεξουσιότητας

Η πληρεξουσιότητα, εφόσον δεν συνάγεται το αντίθετο, παύει από τη στιγμή που περατώθηκε η έννομη σχέση στην οποία στηρίζεται, όπως είναι ιδίως η σύμβαση εντολής, εταιρίας, εργασίας.

Άρθρο 223

Η πληρεξουσιότητα, εφόσον δεν συνάγεται το αντίθετο, παύει με το θάνατο ή τη δικαιοπρακτική ανικανότητα αυτού που έδωσε ή αυτού που έλαβε την πληρεξουσιότητα.

Άρθρο 224 - Δικαιοπραξία μετά την παύση

Δικαιοπραξία που επιχειρήθηκε μετά την παύση της πληρεξουσιότητας από πληρεξούσιο που αγνοούσε την παύση ισχύει υπέρ και κατά του αντιπροσωπευομένου ή των καθολικών του διαδόχων, εκτός αν ο τρίτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την παύση της πληρεξουσιότητας.

Άρθρο 225

Αν ο πληρεξούσιος κατά την επιχείρηση της δικαιοπραξίας με τον τρίτο γνώριζε ότι η πληρεξουσιότητα είχε πάψει, ο αντιπροσωπευόμενος που επικαλείται κατά του τρίτου την παύση αυτή, μπορεί κατά τις περιστάσεις να υποχρεωθεί σε εύλογη αποζημίωσή του, αν του ήταν εύκολο να έχει γνωστοποιήσει την παύση στον τρίτο.

Άρθρο 226 - Μονομερής δικαιοπραξία χωρίς επίδειξη του πληρεξουσίου

Μονομερής δικαιοπραξία που επιχειρείται προς άλλον χωρίς επίδειξη του πληρεξουσίου εγγράφου είναι άκυρη, αν ο άλλος προς τον οποίο γίνεται την αποκρούσει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση.

Άρθρο 227 - Υποχρέωση απόδοσης του πληρεξουσίου

Όταν η πληρεξουσιότητα πάψει, ο πληρεξούσιος και κάθε άλλος κάτοχος είναι υποχρεωμένος να αποδώσει το πληρεξούσιο έγγραφο ή να το καταθέσει σε δημόσια αρχή· δεν έχει το δικαίωμα να αντιτάξει επισχεσή του.

Άρθρο 228 - Βεβαίωση ότι έπαψε η πληρεξουσιότητα

Όποιος έχει δώσει έγγραφη πληρεξουσιότητα έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το δικαστήριο να βεβαιώσει την παύση της πληρεξουσιότητας και να κηρύξει ανίσχυρο το πληρεξούσιο έγγραφο. Περίληψη του διατακτικού της απόφασης δημοσιεύεται στον τύπο κατά τον τρόπο που ορίζει η απόφαση. Όταν περάσει ένας μήνας από τη δημοσίευση αυτή, το πληρεξούσιο έγγραφο είναι ανίσχυρο.

Άρθρο 229 - Έλλειψη πληρεξουσιότητας

Αν μια σύμβαση συνολογήθηκε στο όνομα άλλου χωρίς την πληρεξουσιότητά του, το κύρος της εξαρτάται από την έγκριση του αντιπροσωπευόμενου. Ο αντισυμβαλλόμενος έχει το δικαίωμα να ζητήσει να εγκρίνει ρητά ο αντιπροσωπευόμενος τη σύμβαση μέσα σε εύλογη προθεσμία που καθορίζει ο ίδιος.

Άρθρο 230

Ο αντισυμβαλλόμενος έχει το δικαίωμα έως την έγκριση να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση, εφόσον κατά τη συνολογήσή της δεν γνώριζε την έλλειψη της πληρεξουσιότητας. Η υπαναχώρηση μπορεί να δηλωθεί και προς τον αντιπρόσωπο.

Άρθρο 231 - Συνέπειες της έλλειψης

Όποιος κατάρτισε μια σύμβαση ως αντιπρόσωπος, εφόσον δεν αποδεικνύει την εξουσία αντιπροσώπευσης ή δεν εγκρίνει τη σύμβαση ο αντιπροσωπευόμενος, έχει την υποχρέωση, κατ' επιλογήν του αντισυμβαλλομένου, ή να εκτελέσει ο ίδιος τη σύμβαση ή να καταβάλει αποζημίωση.

Αν ο αντιπρόσωπος αγνοούσε την έλλειψη εξουσίας, έχει την υποχρέωση να ανορθώσει τη ζημία που έπαθε ο αντισυμβαλλόμενος επειδή πίστεψε ότι υπήρχε η εξουσία, εφόσον η ζημία δεν υπερβαίνει το διαφέρον από την έγκυρη σύμβαση.

Ο αντιπρόσωπος απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση, αν ο αντισυμβαλλόμενος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν υπήρχε εξουσία αντιπροσώπευσης.

Άρθρο 232

Μονομερής δικαιοπραξία που επιχειρήθηκε από αντιπρόσωπο χωρίς να έχει εξουσία αντιπροσώπευσης είναι άκυρη.

Άρθρο 233

Μονομερής δικαιοπραξία που επιχειρείται προς άλλον από αντιπρόσωπο ο οποίος δεν έχει εξουσία, εφόσον ο άλλος δεν την απέκρουσε γι' αυτό το λόγο, είναι ισχυρή αφότου την ενέκρινε ο αντιπροσωπευόμενος. Το άλλο μέρος έχει το δικαίωμα να ζητήσει να εγκρίνει ρητά τη δικαιοπραξία ο αντιπροσωπευόμενος μέσα σε εύλογη προθεσμία που του καθορίζει.

Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αναλόγως και όταν πρόκειται για μονομερή δικαιοπραξία, που επιχειρήθηκε με τη συναίνεσή του προς αντιπρόσωπο που στερείται την εξουσία για αντιπροσώπευση.

Άρθρο 234

Όποιος επιχειρήσει ως αντιπρόσωπος μονομερή δικαιοπραξία προς άλλον, εφόσον δεν αποδεικνύει την εξουσία αντιπροσώπευσης ή δεν εγκρίνει τη δικαιοπραξία ο αντιπροσωπευόμενος, ευθύνεται κατά τη διάταξη του άρθρου 231 που εφαρμόζεται αναλόγως.

Άρθρο 235 - Δικαιοπραξία του αντιπροσώπου με τον εαυτό του

Ο αντιπρόσωπος δεν μπορεί να επιχειρήσει στο όνομα του αντιπροσωπευομένου δικαιοπραξία με τον εαυτό του ατομικά ή με την ιδιότητά του ως αντιπροσώπου άλλου,

εκτός αν ο αντιπροσωπευόμενος είχε επιτρέψει τη δικαιοπραξία ή αυτή συνίσταται αποκλειστικά στην εκπλήρωση υποχρέωσης.

Αυτοσύμβαση που δεν έχει περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου είναι άκυρη.